

BRECHT'in güncesi

DÜŞÜN

BRECHT'IN GÜNCESİ

GÜNCE DİZİSİ: VI

DÜŞÜN

BRECHT'İN GÜNCESİ

Düşün Yayıncılık Sıracevizler Cd. 47/9 Şişli-Istanbul
Tel: (0212) 245 62 31 - 245 62 49

DÜŞÜN YAYINCILIK

Günce Dizisi: 4

BRECHT'İN GÜNCESİ

Çeviren: Yüksel Pazarkaya

Kapak: Bülent Engez

Kardeşler Basımevi - Tel: (0216) 520 69 57
Aziz-Kan - Tel: (0212) 520 58 48
Dizgi: Gözde Dizgi - Tel: (0212) 512 45 32
Genel Dağıtım: DADA - Tel: (0212) 249 51 10

ISBN 975-7275-41-7

Istanbul - 1996

1920 HAZİRAN ORTASINDAN EYLÜL SONUNA

Salı, 15.

Çevrem sütliman: Yelkenleri yamamak olası. Ama kendi kendimle uğraşmanın anlamı yok. Dişim ağrıyor ve kötü bir oyun yazıyorum (dördüncü kez!) - ve Bi yüzünden, üstüme çullanan korku ve Mamma'ya ilişkin yavaş düşünceler!

Çarşamba, 16.

Zeiss, bir skandaldan çekindiği için sözde, «Baal»i oynamak istemiyor. (Ama kapalı bir temsil düzenleyebilirdi!) Gutherz beni çağırtıp, daha koridorda bir güzel benzetiyor. İşi başından aşkın olabilir, ama ben de ayyaş kalfası değilim ki! Böylece kış sansasyonu çöküveriyor.

Perşembe, 17.

Cas, benim bir düşüncemden hareketle, bir kilise tasarımı yapıyor. Sunak resmi: Melekler, üstünde bir tek don olan sefil görünümlü birini göğe çıkarıyorlar. Tavan resmi (4-6): Büyük yığınlar halinde insanlar ışığa doğru uçuyorlar. Cas'ın şimdiye dek yaptıkları fevkalade, şu sıra pek sevdiği Greco üslubunda. Durmadan Plutarch'ı okuyor, "zariflik duygusu verdiği için"

Cuma, 18.

Nasıl da canım sıkılıyor bu Almanya'dan! Orta halli, iyi bir ülke, içindeki soluk renkleri ve düzlükleri güzel, ama sakinleri ne biçim! Kalabalığından, masalsı hilkat garibeleri değil de, sakin bir hayvansılık, yağ bağlamış bir orta sınıf ve donuk bir aydınlar zümresi! Kalıyor: Amerika!

Pazar, 20.

Bi zayıflıyor ve göğsüne sancılar giriyor. Dr. Renner, sol üst tarafta bir leke saptıyor, ama Banholzer'ler buna aldırış etmiyorlar, röntgen çektirmek istemiyorlar, bunun yerine Bi'yi işe sürüyorlar. Ne aile ya! Bir yıldan beri bütün pazarlar Bi'nin.

Pazartesi, 21. - Cumartesi, 26.

Kanepede kıvrılıp, gitarın tellerine dokunuyorum. Kafam düşünce dolu, ama elim güçsüz ve kimse beni sökecek denli güçlü değil. Yanı sıra Hedda'da çay içiyorum, aylardır bana yabancı kalmaya devam ediyor ve delik olan bir yerde hep meydana gelen burgaç gibi bir boşluk. Bir kez Anni Bauer de var, akşamleyin, atölyede, fenerin altında içiyoruz, gitarın tellerini söndürüyorum ve onu öpüyorum, arsızlaşıyorum, ama fakir bir kız gibi kokuyor ve onu evine gönderiyorum. Hem Gonerrhae'den de korkuyorum. Kışın olduğundan fazla düşünce geliyor aklıma. "Görümler" adlı bir kitap yazabilirim yada (Greco üslubundan) enfes gülütler yada Valentin için bir güldürü (kasabada), sonuçta hiçbir şey yazmıyorum. Yazılacak en iyi şey, hiçbir şeydir. Arada Plutark'tan «Sulla»yı, Maurice Barrès'in Greco üzerine yazdıklarını okuyorum, tam benim sevdiğim gibi bir kitap: Kuvvetli ve zarif. Bu beni çok etkiliyor, özellikle «Urucu Meryem» resmindeki (sol) melek, uçuşa kalkarken ona ciddi birşey söylüyor, fevkalade güzel. Hafta sonu E. Lasker Schüler'in okumasını dinliyorum, iyi ve kötü şiirler, abartılı ve sağlıksız, ama tek tük pek güzel. Kadın yaşlı ve içi geçmiş, pörsük ve sevimsiz. Ama sonra Hedda ile İngiliz Bahçesi'ne gidiyorum ve orada çok şeyi kavrıyorum, ellerim pul pul ve ona kendisini sevmediğimi anlatıyorum, ama Bi ile George'yi; zira bu etken birşey değil, durağan vb. Bir de sözlü bir operet tasarı yaptım, «Et Teknesi» ve güldürü Sanatçısı K. Valentin üzerine bir yazı yazdım.

Pazar, 27.

Bazen, çalışmalarımın belki pek ilkel ve eskimiş yada becerisiz ve pek az yürekli olduğu duygusuna kapılıyorum. Yeni biçimler aranıp duruyorum ve en gençler gibi duygularımla deneylere kalkıyorum. Ama sonra her defasında, sanatın özünün basitlik, büyüklük ve duyumsamada; biçim özününse, berrak serinlikte yattığına varıyorum. Bunun eksik ifade edildiğini, biliyorum.

Öğleden sonra ve akşam üstü Otto'dayız, (Hilde Münch adında) yabancı bir kız, Bi ve ben. Bi, akıtma pişiriyor ve kimonoyla fotoğrafı

çekiliyor. Daha sonra birazcık katedral meydanında oturuyoruz, ama çok yorgun ve ateşi var, iş için yolculuğunu, ciğerleriyle ilgili tanıların saptanmasına değin, pazartesi gününe ertelemesi için, ona nerdeyse yalvarıyorum. Buna söz veriyor ve vedalaşıyoruz.

Yazın hiç iyi çalışamıyorum. Oturmaya sebatım yok. Ayrıca pek ender olarak olumluyum. Bu yüzden şimdi, «Galgei» ve «Hanne» üzerine çalışmaları sürdürmemi, bu olumsuz eğilim engelliyor. «Galgei»da Ligarch ve onun patırtısı baş koz olduğu sürece, keyfim de daha iyiydi.

Pazartesi, 28. Ve Salı, 29.

Cas, Hedda, Edith Blass ile Starnberg Gölü'nde (Pöcking). Gün boyu suda, teknenin içinden Hedda, bir susamuru gibi yüzüyor ve Cas, onu önce yağmur altında görmesine karşın, sonsuz bir haz içinde gölün yüzünde salınıyor. İkinci günün akşamı yorgunluktan ölmüş olarak eve dönüyoruz, feci güneş yanıklarıyla, ama pek neşeli. Su ve içine sinmiş güneş ve biraz koku.

Çarşamba, 30.

Bi yolculuğa çıkacağı için, öğleden sonra Augsburg'ta. X-plakasını görüyorum: Gerçekten ciğerde birşey eksik. Hem de şimdi ateşi var. Evde kalmasını sağlıyorum. Akşam üstü yorgun argın yine buraya.

Perşembe, 1.

Yavaştan yine «Galge» üzerine çalışıyorum. Pek çok düşüncem var. İsa üzerine bir oyuna ilişkin, Bi üzerine bir oyuna ilişkin. Ayrıca, var olan (bütün diğer) romanların geleneğini, içlerinde yargılayıp yok edecek romanlar yazmak için, yeterince bilgi birikimi. Artık bütün "ölüm biçimleri" öğrenildiği ve olsa olsa tekrarlandığı için, sarsıcı bir ölüm canlandırmasına rastlamak bile olası değil. Bir konu, bir üslupla canlandırılırsa, böylece belirli bir ruh hali oluşur ve bu, okurun duygu çalkantılarını dengelemeyi sağlayabilir; o zaman canlandırılan herşey (yalnızca) bir tek bakış açısından (görülmüş, yada canlandırılmış değil, aynı zamanda) vuku bulmuş ve yaşanmış hissini verir. Ama bu birikimden yarar çıkaracak üslup olanağı hangisi? Örnek olarak, baş kişinin ölümünü yeni bir üslupla, diyelim gazete ağzıyla mı ifade etmeli? Bu pek özensiz... Bir nokta daha: Büyük bir düşünceye ulaşmanın üç yolu var: 1. Sıradan iç dünyayla dış rastlantılar ("politikada") uyumsuzluk, ana çatışma yapılır. 2. İç dünya canlandırılır, soyutlanmış ve yalnız, katı, ruhsuz, başkaldıran ve yine de onayıcı. 3. İç dünyanın (ve büyük çatışmaların) bulunmadığı kanıtlanır ve dış dünya verilir. - No 1 gazeteci işidir. Burada eğilimleri bastırmak güçtür. Kahramanı bizzat talepte *bulunmayan* olarak canlandırmak başarılırsa - yine de insanın aşırı değerli birşey olarak alındığı ve salt uygunsuz koşulların vb. daraltığı görünümü kalır. Ama kendi konumunu kendi yaratmaktadır yada bir rastlantısal ölüme kurban gider, başkaları tarafından katledilir. No 2 en çetin ceviz. Bütün dış dünya bir yana bırakılırsa, çırılçıplak çalışmak gerekir, o zaman korkunç bir yapılama yada insandışı bir gücün katılması gerekir! Burada en büyük tehlike dil yönünden, yani rutinden ve dil putperestliğinden!

Pazar, 4.

Bi. Orkide Bahçesi. Fevkalade şeyler söylüyor: "Yüzebiliyorum işte! Ama yalnız iki kez. Sonra ölesiye yorgun düşüyorum."

Orge, kısık sesli, saydam, sınavına veriyor kendini. Otto, Absolutorim'unu yaptı, herşeyi bir çaba harcamadan yapıyor. Yaşamı bir spor ve o, "kendini çekmek" dışında birşey yapmıyor.

Salı, 6.

Büyük sanatın gerçek varlığına ilişkin durmadan ilham geliyor. Bu konuda bir zamanlar daha ilerideydim. Ama şimdi yine aynı yere geliyorum. «Galgei»de sonsuz olan, basit olan aydınlığa çıkmalı: Anno domini... (Tanrı'nın bir yılında...) yurttaş Joseph Galgei, kendini feci bir şekilde benzeten, elinden adını alan, derisini yüzüp bırakan kötü insanların eline düşüyor. Öyleyse, herkes kendi derisine dikkat etmeli!

Sıksık sinemaya. Özellikle dedektif oyunlarına. Burada jimnastiksel olanı seviyorum. (Adamın sahip olduğu tek şıklık...) Akşam üstü E. Blass ile İngiliz Bahçesi'nde. Ihlamur kokuları arasında 1919 ayyaşlıklarını anlatıyorum. (Ama sol gözümle hep Galgei'ı görüyorum. O, -renkli, yağlı- hayvanlar arasından ortaya çıkıyor, çağrılmışça, uzaklardan, biraz donuk.) Feuchtwanger, gözlüğünü çarparak, gözüne bastırmış, kimonosuyla ve şişmiş çocuk yüzüyle karartılmış odalarda pinekliyor. Acılı Makabalı. «Galgei» gösterdiği takdirkâr ilgi bana iyi geliyor. İyi ve güçlü bir insan, pek akıllı ve kibar.

Çarşamba, 7.

Şu günlerde yazdığım herşey kötü ve alışılmış, fakirlere patates, oysa bu yazı işi dışında başka birşey de yapmıyorum. Ama belki bu ana neden. Günler sıcak ve güneşli, asfalt bana göre değil, art kafamda durmadan süren bir basınç var. Bu arada bol bol zaman geçiyor, onu kullanmıyorum, tersine, güneş yanığı olduktan sonra derinin kalkıp dökülmesi gibi, geçmesinden hoşnutum. Herşeyi suçluyorum, çok ışık alarak göz kamaştıran ve camdan bulanık sahte bir gökyüzü gösteren büyük pencereyi de. «Galgei» için bir tek içtepi eksik, yoksa hayalimde herşey *allright.* Şimdi canım hiç yazmak istemiyor, baş ağrım artıyor. Cehennemde korkunç birşey olacağını sanmıyorum. Orada *hiçbir* şey olmayacak. *Sauve qui peut!*

Keşke ressam olsaydım! Kadın gibiler onlar: Her zaman yapabiliyorlar. Ve nefsi işe döndürebiliyorlar! Renklerin kokuları, malzemenin direnci ve nesnenin kendini ebedi sunuşu, kışkırtıyor ve doyuruyor.

Öylesine sakin ki! İnsan bir sakinleşebilse, yaşamın basit büyük ritmiyle, patates zıkkımlanmayla, küçük, tahta bölme odacıklarda dans etmekle, havanın içinde yaygınlaştığı hüzünlü günbatımlarıyla, hiçbir ayrımı ve inceliği olmayan hep ebedi aynı çatışmalarla. İnsan, bütün yaşamın tekdüzeliğine, bütün canlıların, eski gereksinimlerini yeni biçimlerde gidermeye karşı sağır ve kör dayatıp direnmelerine ilenmek istiyor - çünkü, insan kendisi zavallı ve güçlü gereksinimlerden yoksun!

Geceleyin, mideme bir yudum ateş suyu girince, başka bir iş yapma istemi üstüme çullanıyor, basit, karanlık yaşamı biçimlendirme istemi, katı ve uşakçasına, gerçekçi ve acımasızcasına, yaşama *sevgi* duyarak. Önce «Galgei» ile «Yaz Senfonisi» elden çıkmalı, ama sonra artık ekspresyonizm bitmiştir ve bu «kavram» çöpe atılacaktır! Bu akım bir (küçük Alman) devrimiydi, ama birazcık özgürlüğe izin verilince, özgür kimsenin olmadığı görüldü; istenen şeyin söylenebileceğine inanılınca, bu *yeni* zorbaların istediklerinden başka birşey değildi, onların da söyleyecek birşeyleri yoktu. Bu gençler, laf ve mimik bakımından eski kuşaklardan daha zengin olmakla birlikte, her zengin şımarık gençliğin oyunbaz laubaliliğini, karamsarlık ve sorumsuzluk duygusuyla karıştırdıkları aşırı doyumlarını gösteriyorlardı, gözüpekliği ve iğdiş güvenilmezliklerini, özgürlük ve edimlilikle karıştırıyorlardı.

Gökyüzü hâlâ geniş görünüyor, ama şimdiden kargalar üzerlerinden geçiyor.

Perşembe, 8.

Van Gogh'un Theo'ya yazdığı mektupları dikkatle okuyorum. Bunlar, yoksulluğun ve çılgınca çalışmanın sarsıcı belgeleri. Yemek yemek yerine resim yapıyor ve ne kadar boyanın kendine illet getireceğini hesaplıyor! Başarıya erişemiyor ve boğa gibi çalışıyor ve geleceği, zaten kapkara olan şimdiden, nerdeyse hep daha da kara görüyor. Bundan bir dolu şey öğrenmek olası, hem de yalnız insana ilişkin

olarak değil. Belki böyle çalışmak bana iyi gelirdi, karanlık ve boğaboyun, esine aldırmayıp, etkili sezgilere tükürerek. Ama bunu oldurmak yalnızca betimlemede olanaklı, çok şey bilmek, bazı şeyleri yaşamış olmak ve herşeye «uygulanabilecek» bir biçeme sahip olmak gerekir. Her halükârda «anlağa» keskin bir bakış gerekir, dişe dokunana, zarif düzenlemelere ve cilaya. Etkili olan büyük atılım, karanlık, yığınık kütle, herşeyin üstünde sarsık ışık ve eşyayı olduğu gibi gösteren ve olduğu gibi seven, insan yüreğinin gözüpekliği.

Öğleden sonra E. Weiss ile Possenhofen'da. Akşam üstü birle yedi arası fırtına. Yeşil çayırlar kükürtsü ışıkta, koyu mavi ağaçlar, su birikintileri yarılan toprakta delikler gibi. Sanki insan herhangi bir biçimde elektriksel olarak boşalan akımla bağıntılı, şimşekler insanı yüreklendiriyor ve yüz hatlarını geriyor: Böylece açıklık doğuyor. Fırtınaya bayılıyorum.

Cuma, 9.

Johst'un yanında. Kırış kırış görünüyor. Dresden'de «Kral» ile başarılı oldu. "Oyun hoşunuza gitti mi?" O: "Evet. Mükemmel sahnelendi. Tabii, benim düşündüğümden tamamen değişik. Tam tersi. Kameriye. Genç yerine, deşeleyici: Dümdüz ve yufka yürek. Ama, zaten bu yüzden bir başarı." Gençten, ince dudaklı, soğuk-alaycı bakışlı bir bey orda oturuyor, Suhrkamp Johst'a göre: Yazınsallıkta tertemiz. "Ondan hoşlanmazsınız."

Pazar, 11.

Bi daha iyi. Orge, iki hastane denli öksürüyor, odacığında bu yüzden bir oraya bir buraya savruluyor, bir karnı ağrıyor, bir başı ve elleri hep ateşli. Ama büyük bir filozof kendisi. Ev sakin. Her zaman mezarlığa gidiyorum, bunu da severek yapıyorum.

Pazartesi, 12.

"Çoğa tamah eden, bunun yükü altında kalsın. Ama elindeki azı vermeyenin, elleri kurusun."

Şu Hedda ve Edith gibi kadınların anlattıklarını dinleyememem! Hepsi sahte ve makyaj ve biçemsiz, tümceler siğil ya da cerahat gibi, şişik ve sağlıksız bir renkte. Sonra da hiçbir şey yerine oturmuyor ve ben yargılardan hoşlanmıyorum. Yaşama ilişkin günah çıkartmalardan da tiksinti duyuyorum, öyküleri sevmiyorum ve sanki ateş üzerinde oturuyorum: Herşey yanlış! Oysa Bi'yi severek dinliyorum: Onun nasıl olduğunu biliyorum ve o, olan şeylere ilave yapmıyor.

Perşembe, 15.

Akşamüstü atölyede oturuyorum. Biraz güneş vuruyor içeriye. Büyük pencerenin önünde beyaz bir perde esiyor, bunun önünde de kırmızı bir kâğıt fener. Gömleğimin kolları kıvrılmış, başımda hasır şapka, midemde çay, karnım tok. Şimdi «Baal»in dizgisi tamam ve baskı provaları elimde. İnsani ilişkilerde, küçük bir şaşkınlık var, kendimi eskisi kadar güçlü hissetmiyorum, sular inik, ama şimdi, akşam üstü, erinçliyim. Belki güzün yine kuvvetli sanat yapabilirim.

Dün dört saat boyunca Feuchtwanger'in yanındaydım, kendi İtalyan Komedisi'ni okudu bana. Hoşuma gitti, ondan hoşlandığım için, ayrıca teknik yönden yeterince ilginç ve içinde güzel resimler var. Yine çokça Brecht var içinde. Amerikalı Kragler, bu kesin. Birinci perde, sonunda bu bayın, diğerleri bir aradalarken ve kendi kendilerine gelin güvey olurlarken, aniden, şaşırtıcı biçimde bu bayın görünmesi üzerine kurulu, kapıda durup yalnızca şunu diyor: İyi akşamlar. (Benim adım Kragler). Son: Bir kadın yüzünden, (tekniği) müthiş bir yapıtı tepip, işe yeniden başlıyor. Aslında oyunda eksik olan büyüklük ve önem. Esprisi var (ama fazla değil), beğenisi de (ama çok az), tekniği (ama iyi değil, yalnızca hince).

Cuma, 16.

Öğleden sonra Cas ile Possenhofen'da. Bir arkadaşla birlikte olmak, bir kızla birlikte olmaktan iyi. Suda (20°C) ve ormanda ve daha sonra teknede uzanıyoruz ve orada tekrar yüzüyoruz, gece olunca da. Sırt üstü uzanınca, yıldızlar bizimle yürüyor, yukarda ve su akımı

insanın içinden geçiyor. Geceleyin insan olgun bir meyve gibi yatağa düşüyor: Şehvetle.

Pazar, 18.

Cumartesi akşamı Lechkanalı'nda. Sudan çıkınca ulaşılan marul bahçelerinde ateşböcekleri. Pazar öğleden sonra yine orada. Orge, kanal boyu geziniyor, Cas gri bir şemsiyenin altında resim yapıyor, sonra eve çaya gidiyoruz, Bi de bizimle içiyor. Geceleyin Orkide Bahçesi'nde dondurma yedim, sonra yolda bir mezmur («Biliyorum, kalbi kötü») yaptım, sonra Gabler'de keçiyemişi şarabı içip, mezmurlar (kutsamlar) okuduk, sonra Orge ile eve.

Pazartesiden, 19., Cumartesiye kadar, 24.

Münih. Hafta ortasına doğru, «Bir Çok Gemide Balad»ı yaptım, sonra «Geceleyin Tamtamlar»a dördüncü perdeyi, sonuncuyu. Cumartesi sabahı da dördüncü perdeyi yeniden elden geçirdim, birkez «Baal»da olduğundan tamamen başka, onu baştan aşağı rezil ettiğimi, şimdi anlıyorum. Kâğıtlaştı, akademik oldu, dümdüz, sinekkaydı ve mayolarla vs. Daha topraksı, daha tereddütsüz, daha cüretkâr, daha safdil olmak yerine! Şimdi artık daha çok ateşli çamur topakları yapıyorum!

Pazar, 25.

Lech'te yüzdüm. Bi seyretti.

Pazartesi, 26.

Hamsun'un «Kraliçe Tamara»sı tuhaf bir kitap. Sanki çocuklar için yazılmış (bu, en belirgin olarak, başpapaz çevresindekilere benzer, boşboğaz konuşmalar gibi rezaletlerde görülüyor, bu fevkalade bir böbürlenme, salt çocukça!) ve çocukların hoşlanacağı şeyleri içeriyor. Hamsun'un, kahramanların yaşamından derlenmiş en mükemmel bir çeşitlemenin aslında ne denli çocukça olduğunu göstermek istediğini sanmıyorum, bir eylem aracılığıyla birşey olmak istemenin gülünç ol-

duğu çıkmıyor ortaya, ifade edilmek bir güzellik olsa bile, ama orada bir kraliçe figürü var, harikulâde, dopdolu ve çocuksu, Şam tabanı demir, eğilebilir, kırılmaz, halis. Prens çok gülünç, yalnızca kraliçenin kocası olduğu için, elinde kasketi orada durmak zorunda, ama o bunu istemiyor. Onun için, kasketi başına geçiriyor, ve ne görüle, birşey gelecek sanıyor, birşey olacak, önemli, hakkında konuşulacak birşey, o, kraliçe, ya yerin dibine geçecek yada parlayacak. Ama buna benzer birşey olmuyor. Başında kasketi, kraliçe buna aldırmıyor ve onu yumuşak kollarının arasında sarıyor, yani kim başında kasketle yataktadır? Sonra yine kraliçenin kocası oluyor. Hamsun'dan çok şey öğrenmek olası, şu an bamtelini.

Salı, 27.

Zarek ile, Bazarek. Sandığım kadar zeki değil, yaratı alanında tam bir mankafa. Ayrıca, berbat oylumsuz bir biçemi var. Ben şarkılarımı söylüyorum, o da kendi «David»inden (Talut Önünde David) bir sahneyi anlatıyor. Çok meşakkatli olmuş, bir entrika kullanarak mümkün kılmış. Ayak üstü, entrikasız da mümkün olmalı, dedim. Ve sonra ona nasıl olacağını gösterdim. Ağzı açık kaldı. Ağzına uçtu, kapattı, yutkundu ve yuttu. Sonra artık hepsini baştan aşağı yeniden yazmak için heveslendiğini sandı. "Tamam", diyerek.

Akşamüstü Hedda ve ben sinemadayız. Denizde sahneler. Niçin korsan filmleri yok? Bir ara kendim yazacağım. Yeni modaları falan da (giysiler için vb.) tiyatrodan yaratmalı (ve moda mağazaları tarafından bunun karşılığını ödettirmeli). Ve oyunları (kitaplar?) işi kârlı kılacak ilanlarla birlikte gazete kâğıdına basmalı. Kişi, ayak uydurmaya çalışmalı Almanya'da!

Çarşamba, 28.

Talut-David sahnesi yazıldı. İçinde iyi şeyler var. Entrikasız da oluyor. Talut, çeşitlemesini laflıyor, bütün zirvelerden ve uçurumlardan geçiyor ve bütün düşüş ve çıkış yolu boyunca David orada oturup tırnaklarını kesiyor.

Dün «Dostluk Üzerine Balad»ı bitirdim, iyi oldu. (Sinemaya uyarlamak istiyorum.)

Cuma, 30.

Sabahleyin keyfi kötü görünen ve Unold'un atölyesinde oturan Klabund'u, açık sarışın bir kızla görüyorum: Birlikte kent dışında bir yere gidiyorlar. Öğleden sonra Freuchtwanger ile Zarek çaya geliyorlar.

İyi bir malzemeyi işlemesine karşın, yanı sıra ve tasarımsız olarak yapmak istediğim, «Talut ile David» adlı bir oyunun ilk sahnesi çıktı.

Ağustos

Salı, 3.

«Tamtamlar»ın 3. perdesinin başıyla 4. perdenin ikinci sonunu (*ad libitum*) yeniden yazdım. Şimdi bütünü tamam ve her ne kadar sanatın serin yükseklerine yönelişler yoksa da, hamlesi ve insancıllığı yüzünden boşuna bir çalışma değil. 4. perdeyi dört kez, 5'inciyi üç kez yeniden yapıtm. Şimdi iki sorun var: Gülünçlü ve acıklı.

Çarşamba, 4.

Pazar akşamı temiz bir gömlek giymek istedim. Bi'yi pazartesi sabahı trene götürmek ve Hedda'yı buradan geçerken selamlamak için. Sonra Lech'e gidip, kendi hakkımda düşünecektim. (Ben eskiden daha Lucki'ydim, böyle diyor Orge.) Ama, yola akşamüstü de devam edebileceğini söyleyip indi, ne saçma. Böylece kaldı, hiç de sabırlı olmayan yüzüme bakmadı ve kaldı. Temiz gömleğimle onun yanında yabancı gibi yürüdüm, derin umut kırıklığı içinde. Bir başıma yatağa uzanmak istedim, enlemesine, bir gazete ve bir aynayla. Dün gitti, başarı sağlayamayınca, kötü görünmesi, onun felaketi ve gözyaşı ona yakışmıyor. O zaman yaşlı görünüyor: Sanki bir harabeden sular damlıyor. - Ama şimdi artık serbestim ve iyileşebilirim.

Öğleden sonra Lud ile Lech'e gittik, suyun döküldüğü yere kadar ve selde yüzdük ve güneşte uzandık. Sonra akşamleyin eve dönerken yolda «Ekmek Üzerine Çocuk Şarkısı»nı ve daha başka birkaç çocuk şarkısını yapabildim. İyi bir başlangıç.

Perşembe, 5.

Kızgın güneşi depolamak için yürüyorum. «Senfoni» için bazı şeyler geliyor aklıma. («Kızıl yazda, müstehcen kırışıklar...») Kırmızı, yanık kokulu resimler, kerpiç ve yığın deşelenmiş, küçük bir sahnede, sıcak ve çapkın.

Cumartesi, 7.

Erkenden Cas ile Ziemetshausen'da Bi'yi ziyaret. Görünüşü pek iyi değil, çok fazla koşuşturuyor, jimnastik öğretmeni bir kadınla, ya-

pışkan bir nebatla, birlikte yaşıyor ve onu her tarafa birlikte sürüklüyor. Çalılıkta uzanıp sinema provası yapıyoruz. Bi'nin nasıl oynadığını izlemek güzel: Çok insanca, çok sade. Bir kraliçe, bir kraliçedir, bir ürkü, bir ürküdür ve Bi, Bi'dir. Biçem sahibi, ama o hiçbir zaman doğanın etkilerine ulaşmıyor. (İki eliyle çalıları işaret ederek, haz dolu sesleniyor: "İşte bak, kelebek!") O doğayı yansılamıyor: Oynuyor! (Lendecke üslubunda bir film tasarımı yapıyorum.)

Salıdan, 9., Cumartesiye, 15.

Cas ve Otto ile Wüttemberg'te. Ehingen. Untermarchtal. Beuren. Möhringen. Perşembe Cas kopup, eve doğru yelken açıyor. Biz, her gün yüzüyoruz, ama fazla yürümüyoruz. Papazlar bize ekmek yada 5 Mark armağan ediyorlar, köylülerse şıra. Patatesleri çalıyoruz.

Salı, 17.

Shakespeare'in «Antonius ile Kleopatra»sını okudum, beni saran görkemli bir oyun. Konu geliştikçe, taşıyıcılar da daha zengin ve daha güçlü olarak gelişebiliyorlar. Yüzleri yok, yalnız sesleri var, yalnız yanıtlıyorlar, konuyu bir lastik deri gibi giyinmemişler, bol, kıvrımlı bir urba gibi üstlerine almışlar. Konunun güçlü olduğu yerde, erkeklerin dolaşan müze olmaları gerekmiyor, *onlarla* tıkboğaz olabilmek zorunluğu yok, ortada oyun da var. Seyirciyle sahne arasındaki medya: Seyretme özlemi. Bir figürün ayrıntıları ne denli belirginse, seyredenle bağı da o denli az. Bu oyunu ve insanlarını seviyorum.

Akşam Hebbel'in şiirlerini karıştırıyorum. Aralarında fevkalade parçalar var (ve tatsız tuzsuzlar da!). Ne derin bir duyumsama ve ne arı, ne gözüpek bir şiirsel istenç! Alman olan çok şey var içlerinde (sonbaharsal, serin, derin ve yüzeysel!).

Çarşamba, 18.

He'den bir mektup. Son defasında ona iyi davranmamıştım, hani sırtımda temiz gömlek varken, daha önceleri de çoğun iyi davranmadım; o da bana bunu müthiş zor kıldı, şeytanla boğuştum ve çoğun ye-

nildim. Ama şimdi beni paralamak için harekete geçiyor, güçlü ellerle. Ona acıyorum, aya karşı uluyor, sitemini duymuyorum, o an Çinhindi'ndeyim, çevirmeni almayı unuttum, onun sesi kısılıyor, ay ışıyor. İlk çayı yapmasının üzerinden iki yıl geçti, çok sevinç yaşadı, çok acı çekti; çekip gidebilirdi, herşeyiyle büsbütün, sille tokat savunabilirdi kendini, sıkıntısı çok oldu, zevki çok oldu, parmaklarında tırnakları vardı ve entarisine girerek çekip gidebilirdi! Ama şimdi beni öldürüyor, benden kıyma yapmak istiyor. Kıymayı sevmiyor. Ve ben, o yatağımda miskin uzanmış ağlarken ("ağlama, dayanamıyorum!"), ondan yorgun düşen ben; şimdi temiz havayı duyumsuyorum ve hava esiyor; gemiyi yürütüyor, alıp uzaklara götürmüyor, oturup ona yazıyorum; zira o feci halde ve ben ona hoş davranmadım ve nihayet beni suçluyor, ben de elimden geldiğince kendimi savunuyorum ve neden pişmanlık duyabileceğimi akıl ediyorum ve onun iyi zamanında olduğu gibi davranıyorum ona ve kendimi savunuyorum. Bu, döndü ve mektup hemen aynı akşam gitti ve bugün ondan ikincisi geliyor, ikizi, fena bir kâğıt. "Beni sevmeyen ve üstelik kaba ve densiz bir insandan daha başında kopmak için gücüm niye yetmedi?" Gücü niye yetmedi? Gücü niçin, kâğıda tükürmeye ve adaları bombalamaya yetiyor? Bunu haketttim, fırtınaya eğiliyorum, çamaşır suyu temizler beni daha, yalan söyledim, dilimi koparın! Kudurmuş o, duvarlara tırmanıyor (-gökyüzüne?), kıyma köpeklere atılıyor... Hiçbir şeyden daha kötüyüm, beni hiç görmeseymiş, parmağı ağzına sokuyor. İtler geberiyor kıymadan...

Yalana ve kendini beğenmişliğe eğilimim yüzünden, gökyüzünün zaman zaman tepeme inmesi gerekirdi. Bi'nin masumiyeti konusunda en ufak bir kuşkum olsa, bu mideme oturuyor ve karahaberci Hiob'a imreniyorum, böylece sivrisinek canımı yakıyor. Ama kendisini kabuğundan dışarı çelip yüzüstü bıraktığım için, He kıvrım kıvrım kıvranınca, ben bir celep gibi soğuk duruyorum. O sıksık kösnülsü tavırlar sergiledi, Orge'nin dediği gibi, bense kaba davrandım ve boğa boynuzu gibi katı. Göğün değneği tepeme inmeli.

Cas, sahra postası karnesiyle yaşamadığından beri, verem illetine tutuldu. O üç yıl sahradaydı ve yaşlı bir adamdan şıra isteyemeyecek

denli ödlek ve bunu da itiraf edemeyecek denli ödlek ve sanki doğrucu çocuklara sopa hazırlamışız gibi de yalana batmış. Saatini kaybetti hemencecik dedi: "Hemen eve döneceğim." Bir kahkaha atıp diyorum: "İyi ki, onu Arjantin'de kaybetmedin." O: "Orada birşey kaybolmuyor." Ben: "Bu herkesin başına gelebilir, benim bile." O: "Böyle bir adamsa, Arjantin'e yaraşmaz işte. O zaman ben de evde kalırım." Otto ile ben nerdeyse hasırotuna gözyaşı döküyoruz. Yada bir ufak mezarlığın papazevi önünde dineliyoruz. Akşama birşey yemek istiyoruz, bunun için de Cas portre yapmalı. Ben içeri girmek isteyince, Cas diyor: "Geceleyecek bir yerin de görünmesi lazım. Yoksa en iyisi hiç elimi sürmem." Bunun üzerine diyorum: "Kendin gir içeri, Cas!" Ve o diyor: "Evet, neden olmasın?!" ve kapıya doğru yöneliyor. Sıkı adımlarla yürüyor, sağa doğru sallanıyor ve bir boğa gibi kiliseye dalıyor. Orada en arka sırada bir sefalet yığınıyla karşılıyoruz. Vs. Vs. Sonunda bıktık ondan, artık üzerimizde bir yük ve diyoruz: "Savurup parayı, ayrılalım birbirimizden ve dilenerek evlerimize dönelim." O zaman bırakıp kaçıyor. Dilendiğini yiyip içiyor, ama dilenmek istemiyor. Bunun için çok kibar. Bazen tam bir kulamparaya benziyor.

Perşembe, 19.

Sırtını döndü bana kız
Büyük bir kurt çıktı o zaman
(Vermek için bana haz
Elimi sıkmak istedi biraz...)
Dehşete düştüm ama ondan...

Georg eylülde sınava girecek. Hep küçük bir odada, çekip kapattığı sarı bir tül perdenin önünde oturuyor ve durmadan belediye talimatnamelerini karıştırıyor. Aksırıp söverek yatağında uzanıyor. Fannerl gitti, memleketinde, Georg yavaş yavaş düzeliyor. Kız, onu kötü hırpaladı. Onu yitirmemek için, aylar boyu, B. T.'nin alçaklıklarını güler yüzle sineye çekti, şimdiyse öç almak istiyordu. Eskiden hiçbir domuzun önünde eğilmezdi, yağını alayım diye ve öldürmezdi onu, bir aygır olmadığı için. Şimdi ama, bu Amerika piresini uzaktan paramparça et-

mek için, dahiyane mancınıklar yapmak istiyor! O, Kimratshofen'da Bi'ye karşı kötü davrandı, benim Fannerl'e karşı hiçbir zaman davranmadığım denli kötü, ve Bi'yi hiçbir zaman bağışlamayacak denli de burnu havada, bir kez yanında Fannerl varken ve güldüğünde, Bi'nin onu görmezden gelip selamlamamasını da. Ve sık sık sanki sekreter olup, Fannerl'i yuvaya götürmekten başka birşey olmak istemiyormuş gibi görünüyor, oysa eskiden hiçbir şey olmak istemezdi ve böylesi daha iyiydi. Hem de kösnülruhun yerleştiği genç yaratıkların koruyucu ve teselli verici meleğini oynuyor ve orada sanki bir zenci gibi ona sövüyor. (Ama atlamıyor!)

Cuma, 20.

Arada biraz genç David'i ele alabiliyorum ("David Kartallarla"), bir öykü gibi, bağıntısız, öykünün doruğu olmaksızın, "düşünce"siz, salt genç Davit onun yaşamından bir bölümü. O zaman tek yorum yerine, yüz yorum çıkıyor ve artık hiçbir şeyi değiştirip düzeltmem gerekmiyor. Ayrıca vizyonların güçlü bir biçimde canlandırılmaları halinde, hiç benim katkım olmaksızın, akıl değilse bile, ruh kazanacaklarından eminim.

İlk sahneyi bitirip, ikinciyi yazmaya başlıyorum. Bütünü için bir sahne tasarımı da yapmıyorum. Akşam üstü, garibe (groteske) kaçma tehlikesi var. Daha fazla toparlamalı ve zihin yerine daha çok pislik ve kan koymalıyım.

Akşamüstü Orge ile sinemada. Bir arabadaki dört tekerin yürüyüşü onun hoşuna gidiyor yada: Bir suyun köşeyi dönerek akışı... O, (günün birinde) monogramlar yapmak istiyor. Sesliler sulu boyadan. Sessizleri salt dümdüz canlandırmak olası, bu açık. «Yağışlı Gün» yada «Kuşkucu» gibisinden birkaç küçük çizim yapıyor. Bunlar dadaistçe, küçük, kuvvetli anları var. Büyük şeyler hep şüphelidir. Duygusal olarak kavranılmazlar. Büyük şeylerin kokusu alınmaz. O, gözü olan küçük tümceleri seviyor. Ve batırıldıkları zaman kanarlar. Yüzü kemikli ve benzi sarı, alnı tuhaf bir genişlikte, nerdeyse hayvansı ve biraz ezik, içinde katı ve kötü birşeyler var; dudaklar güzel ve dolgun, iş-

tahsı, biraz kösnül, boyun güçlü ve kısa. Bir ruhani başkan görünümünde. Bana, burnumun büyüdüğünü, söylüyor ve bu yanlış değil, böyle şeyleri görebiliyor. Ama bağırsaklarımı tersyüz etmeliyim ve derimi. İçten nasıl olduğumu görsünler. Benim düşüncelerimi hep yalnız kafa düşünüyor. Ellerimi kullanmalıyım bunun için. Bir salon helası pis kokar, ama bu saf yüreklilikten iyidir. Ama kendimi düzelteceğim.

Cumartesi, 21.

Hebbel'in güncelerini okuyorum, bu beni hep saran bir okuma, fazlaca dekorasyon ve duygular aşırı olsa da. Burdaki görev duygusu bana iğrenç geliyor, müthiş bir kuruntuya benzeyen düzen de: Hebbel aslında işte bir toplamacı. Bütün düşünme yollarında sınırlı bir erekbilime (teleolojiye) sahip, o daha akılsızların artık birşey bulamadıkları her yerde bir anlam keşfetmek için düşkün görünüyor ve başarı göstermiş insanları, daha başarılı olmaya yöneltmek, çok seyrek olanaklıdır. Ama Hebbel'in dediği gibi, gerçekten bir anlam taşıyan çok şey yok. Çoğu şey kendiliğinden var ve etkisi öyle yada oraya kadar sınırlanmış yada destek bulmuştur. Bu onun insanları arasındaki ilişkilere değin böyle uzanıyor. O, skolastik bir diyalektik aracılığıyla hemen hemen hep iki tarafın da haklarının ve görevlerinin en son haddine kadar ifadesine geliyor. Ama oradan, en üst zihinselliğin o buz gibi ve devinisiz havasına varmak için, daha devasa bir adım gerekli - hak ve görevin bittiği, bireyin yalnızlaşıp dünyayı doldurduğu, ilişkilerin olanaksız yada gereksiz hale geldiği yere varmak için. Hebbel'in yolu, bana gittikçe daha fazla bir çıkmaz sokak olarak görünüyor. Yazgının yüce insanı paramparça ettiği, o jestin ihtişamı değil bizi kavrayan, aksine yazgının gösterdiği insan yalnızca. Onun yazgısı, onun şansıdır. Önemli olan öyleyse, dünyanın çarkını ve yazgının alışkanlıklarını gösteren ülküsel ilkeli oyunlar yaratmak değil, aksine insanların yazgılarını anlatan basit oyunlar, kazançları bu insanlar olan oyunlar. Örnek: Belli, özgün bir yapının sillesinin delikanlıların tepesine inmesi, oyunun göstereceği şey değil. Tersine: Bu esnada nasıl davrandıkları, bunun karşısında ne dedikleri ve o sırada nasıl bir sürat yaptıkları.

Akşam üstü yaygara meydanındayım ve kayık salıncağa biniyorum. Bu bana tam hoşnutluk veriyor. Bu, en güzel sporlardan biri, bununla yararlı bir akşam geçirmek olası, ardından daha değişik bir havada eve dönülüyor, sayısız yitik, boş, hiçbir şey yapılmadan ve kazanılmadan geçen akşamlarda olduğundan değişik.

Pazar, 22.

Öğleden sonra Bi geliyor, çay yapıyor, güzel odada şezlongta, küçük sigara masasından rahat rahat içiyoruz. Bu çok hoş, çay içmek ruhu dinlendiren bir spor. Bi'nin, biraz dikkate mutlaka layık olan, öyle güzel, beyaz bacakları var. Şu sıra ev kadını ve ufak erkek kardeşini terbiye etmesi gerekiyor. Onu azarlayınca, gülmesi gerektiği için, hemen dönüp dışarıya koşuyor.

Daha önce Rosmarie ile gezintiye çıktım, o artık açtı ve soldu, onu tamamen terkediyorum, Tanrı onu korusun! O hâlâ çocukça, çok gülüyor, hem de telaşa düşürecek biçimde, onun gülüşü kan kusmadan daha az ürkütücü değil.

H. Hesse'den «Klingsor'un Son Yazı»nı okuyorum. Bu novel çok güzel, içinde biraz Edschmid var, ama çok daha iyi. Her ne kadar «Camenzind»e erişmek mümkün görünmüyorsa da, bu biraz serinlik, mayhoşluk ve kekre renklilikle dolu kâğıt olarak aklımda kalmış. Orada biri var, sonunda artık yalnızca kırmızı şarap içerek sefil oluyor ve mevsimleri seyrediyor ve ayı doğduruyor, işi gücü bu!

Pazartesi, 23.

«Geceleyin Tamtamlar»ı dikte ediyorum. Üçüncü perde ufak tefek dışında iyi. Dördüncü, bir piç, bir kursak, inek kuyruğu yemiş bir bitki. Akşamleyin kayık salıncakta sallandım. Kafamda «David».

Salı, 24.

Münih. Feuchtwanger diyor, son sahneyi atayım, ama bütünü («Baal») metinde çok daha iyi okunuyormuş. Bu doğru, sıkıyor beni. Daha "fark etmez" olmalıydı. Onu mide bağırsaklı, kalpli ve içinde

kanlı ve ciğerli yapmalı ve sonra kıçına bir tekme sallayıp yürütmeli! İçine turp sıkıyorum.

Hiçbir zaman Goethe yada Hebbel gibi gelişmiş bir felsefem olacağını sanmıyorum, onlar düşünce yönünden, tramvay biletçilerinin belleklerine sahip olmuş olmalılar. Kendi görüşlerimi her defasında unutuyorum, onları ezberlemeye bir türlü karar veremiyorum. Kentler, serüvenler, yüzler, beynimin kıvrımlarında ot yaşamından daha hızlı batıyor. Bir gün yaşlanınca, ne yapacağım, tırpanlanmış geçmişimle ve kendini beğenmiş, çolaklıktan fazla birşey olmayacak örselenmiş düşüncelerimle birlikte ne zavallı yaşayıp biteceğim!

Akşamları hep Plaerer'de beli salık dolanıyorum, orada zenci müzikleri tokmak vuruşlarıyla insanın içine kovuyor: Geceleyin onları derinin kıvrımlarından çıkarmak ne mümkün! Biz haleluya çağrıcılar yapraklar arasında oynarken, ay dökülüyor yavaşça, sıkça yağmur yağıyor, kendimize daha başka uğraşlar aramalıyız. Film ve çarşı şiirleri söyleyerek daha yarım ay idare ederiz, ama ondan sonra yeni bir havalanma gerek; ekimde sürüngen keler olarak rengârenk dökülmüş yapraklar arasında daha, ama sonra, kış Himalayaları üstünde dev kara kuşlar!

Çarşamba, 25.

Yağmur insanın kafasındaki son düşünceleri de siliyor. Düşünceler, pisliklerdir. Bu yüzden, kışın birikirler. Kâğıt beni çekmiyor artık, bir yarasa gibi tembelliğin çatısına asılıyorum: Ense kökü aşağıya sarkık!

Perşembe, 26.

Günler vardır, bunlar baştan aşağı pazartesilerin arapsaçı, sabah saat 7'de. Her saat başı yeni bir pazartesi başlar, sabah saat 7'de. Pazartesinin bir sesi var: Bu çalarsaatin takırtısıdır, tıpkı teneke içinde demir bilyelerin çalkalanması gibi, tıpkı dişçinin delgiyi çalıştırması gibi. Böyle günlerde bu ses hep insanın boğazına takılıdır ve yağmur insanın gövdesinden içeri yağar, deriden geçerek, böyle püsür birşey deri, geçirgen, onunla faka bastırılmıştır insan, en kötüsü de, hiçbir küfür

bulamamak, küfür saklanmıştır, dilin ucuyla insan onu avlamaya çalışır, ama çürük bir dişin deliğine kaçmıştır ve ufak bir fesatçılık yapmaktadır. Böyle pazartesileri üst deri kalın kalın ve horlayarak uyur. Hiç olmazsa bütün bunları duyumsayabilse insan, kokusunu burnunda, tadını dilinde alsa, sineye çekilirdi yine, fıkra anlatılabilirdi üzerine. Ama koyulaşmıyor birşey, duyumsanıyor bu, somut olarak duymak yerine ve bu acı veriyor. Böyle günlerde kan parmak uçlarına değin gitmiyor, ancak bileklere kadar gidiyor ve insan kendi dilini ısırıp yutmak istiyor: Ama onu salt yanında sürüklemek mecburiyetinde. Böyle günlerde insanlar da hep, içlerindeki suyun sıkılmasını ister gibi geliyorlar bana. Ama susuz da yaşayamazlar. Tanrı onları sulandırmış, yapacak birşey yok!

Akşamüstü hoş bir alacakaranlık öyküsü.

Rosl'ı çağırmıştım. Ayağını sürükleyerek salınıyor yavaşça yavaş, saat yedi, hava daha yeni kararıyor. Nazikçe içine çöküyor, şapkasız, dar, narin alnı hep bir yüksek C onun. Pazar günü olduğundan daha iyi görünüyor. Birkenau'a yürüyoruz. Bir sıranın üstünde kayıyoruz, onun benzi soluk, çocuksu, yalam yalam. Gökyüzü bulutlu, üstümüzden akıp gidiyor ve çalılıklarda rüzgâr uluyor: Ne yazık, yaprakların altına uzanıyor. Onun yumuşak yüzceğizini öpüp duruyorum ve biraz kendime bastırıyorum onu. Bir yandan da bütün yaşam durumlarında iyi davranışa dikkat ediyor ve saat 9'da evde olması gerekiyor. Ama epey zariflik var onda ve kesinlikle iğrenç bir yanı yok; çok şükür, hâlâ bir çocuk kafası var.

Geceleyin soğuk bir hayvan gibi inleyen çalıların arasında tırısa kalkıp -bulutlar insanın ensesine düşüyor nerdeyse- tekrar «Galgei»ın başına geçtim. Ligarch'ın kafasına şapkayı geçirten ve Galgei'ın derisini yüzen katı zorunluluk, sallanan ve bir kerelik olan, kötü konu ve gece ışıkçığının çevresindeki kocaman hayvanlar, bu çekiyor işte insanı, ama bir de yazınsal fikir daha kızoğlankız *olsaydı*, kızlığı bozma pisliği bir geride kalıverseydi!

Oğlanlar için baladlar tasarlamaya da başlıyorum. «Ağaç Kökleri Yayında Savaş» ve «Kurşun Asker Goger Gog». İlk gitar türkülerinin

alaycı türünde bazı şeyler yine, zira dağardakiler yıpranmış, koşuk koşuk öylesine yalanmış ki, ağza alındıklarında çeneye yapışıyorlardı artık. Soğuk, yontusal, tuttuğunu koparan ve sert çekirdekli meyveler gibi, ağızlarına düşünce, dinleyicilerin önce birkaç dişini kıran, serseri türküler çekiyor canım yine.

Georg ve Buschuri ve onun dostu çıkınca voltaya
Eller zulada, ağız kıyısında üçüncüden bir izmarit
Hep açık kapılarda duran ihtiyarlar düşürür onları sotaya
Ve kör değiller, ne sağırlar ne de marit.
Bu ihtiyarlar konuşurlar
Buschir'den, giysili tırmık diye
Georg'un bilardo oyunuyla
Arkadaşlarından bol bol!

Georg ve Buschuri ve arkadaşları uzanınca çalıya
Kafaları sürgüne, elleriyle bir kızda sondaya
Hep görürler çalı ardında yitik, eski bir çocuk
Elmaları yok, dalları yok, sapları yok...
Yine de çene yorarlar yarın
Buschiri'nin çocuk derdinden
Georg'ta ne sırt kalır, ne karın
Ve arkadaşı üzerine - daha çok hepsinden!

Georg ve Buschuri ve arkadaşları olunca sarhoş
Sarılırlar masa altında birbirlerine kaygısız, coşkun, sakin.
Yıkanırlar sonra nehirde, kurulanırlar sonra rüzgârda bir hoş
Düşünce yatağa en gecinden olurlar yine tekin.
Ama bu moruklar sokup burunlarını
Bağışlamazlar.Buschuri'nin içki borçlarını
Ve bağışlamazlar Georg'un başıbozukluğunu
Hele hiç mi hiç: Onun dostunu!

Georg ve Buschuri ve arkadaşları birgün moruklayınca
Çeker bir çizmeci yalnız, şapkayı şişmiş kafaya
Sağırdırlar dumanlı şarkılara, güzel giysilere kör
Kız göğüslerine, geceye ve kadın saçına.
Ve işitilir dişsiz konuşmaları:
Bilardo oyunu ve giysili tırmık
Borçlar, çocuklar, sırtları
Başı boşluk ve hık mık.

Cuma, 27.

Kendinden oluşan yapıtlarım, tasarımla yapılanlardan hayvansı ciddiyetleriyle ayrılıyor. Bunun dışında çok alay var içlerinde ve bu yüzden, insanlar aşırı iyi yürekli oluyorlar: Onlara herhangi bir kötülük yakıştıramıyorum. Onları azımsıyorum. Bu oyun ve operetin yolu. Kişiler tam anlamıyla gülünçseler, ama ciddi, becerikli yada yakından iticiyseler, bu birşey değil ve gülünç yanları da olabilir, ama o zaman önemli olmalılar! Yada yazarın arazisi, dili ve felsefesinin gülünç yanları olmalı.

Kırklarında birşeyler yapmak için Güney Amerika'ya kaçan ve sonra başına gelmedik kalmayan bir adamın yazgısı beni fazlasıyla uğraştırıyor: Bu bir adam. O, sert ve kötü, kendi çıkarı için tepiniyor hatta, aileden nefret ve onu istismar ediyor, can sıkıntısına karşın, tembel. Bütün bunlar "girişte" parmağım gözüne gösteriliyor, acımasızca: O, böyle bir adam! Ama sonra tekerin altına gidiyor, ağzına tıkılan koyu kara balçığa baş aşağı batıyor, sürünmeyi ve acı çekmeyi öğreniyor, çeneyi tutmayı - ve bütün bunlara karşın geberiyor ve kimse de dönüp ona bakmıyor bile. Güvenebileceği bir kadın dünyaya gelmemiş ve (kendisi de dahil) bir erkek de dünyaya gelmemiş. Sonunda kör oluyor, dizlerinin üstünde kayıyor, dizleri su topluyor, kimse onu yıkamıyor, orda bir rakı kabı duruyor onun için, bunu alıp yine yerine koyuyorlar ve ona diyorlar: "İçine birisi siydi." O, bir köpek gibi uluyor, artık dövülmeyen, karanlıkta bir köpek gibi. Bütün bunların bir anlamı var, kendine ait olanı (acı veren, ona aittir) görmesi ve bilmesi, sona doğru

herşey yeniden değişse ve tek başına, kendi kendini de terk ederek, ölmesi gerekse bile. Çevresindeki herkese yakarıyor: "Sövmeyi öğrenin, denizcilerin ayak meyhanesine koşun, ayaklarınız kopuncaya değin, herşeyi kâğıda yazın, küfürleri ezberleyin, derinizi soymak istedikleri zaman kullanmak için, herşeyin adını bilin ve gümbür gümbür vurmak için yumruklarınızı sıkın!"

"Oh, şimdi kendimi tanıyorum, çık dışarı, Par Chem, şiddetli yağmur, Tanrı'nın görevlendirdiği biri olduğumu biliyorum ve sonra uzanıp uyuyabildi. (Ellerini uzatır.) Derimin altında mors horlaması gibi müzik var, artık çaresizliğe düşmüyorum. 10.000 şeytan patır patır vuruyor bana, biraz önce 9999 idiler, daha önce umutsuzluğa düşmüştüm, şimdiyse seviniyorum. Etin altında bir iskeletim var, içime işleyen, buz kesen rüzgârdan duyumsuyorum, hiç bilmiyordum bunu, onu kabulleniyorum. çık dışarı, Par Chem! Herşey taşlar gibi sakin değil mi ve ağaçlar hiçbir şeyin farkında ve sen şimdi gülüyorsun işte. Oysa beni yerden söküyor, öylesine duyuyorum fırtınayı, senin duymadığın, kalın derili zenci ana, çek git, miden şişip, kalçaların çürüdükten ve toprak yiyip hiçbir şey duymayan 700 tulumdan sonra pis kokunun geldiği yöne tükürüyorum! Tanrı, benim için hep mi böyle bir fırtınayı gereksinir? Oh, bundan anlıyorum birşey olduğumu, küçük bir tohum, bir kös, bir pire tozu! Herşey sakin ve ağdalı ve beni saran hava acı su. Ben, onu daha da acı yapan tuz zerresiyim. Defolup gidin artık!"

Cumartesi, 28.

Erken erken merdiven dairesinde küçük bir trajikomedi. Karılar çağrışıyor, bir köpek ağlıyor. Sonra babam geceliğiyle ıslık çalıyor. Pencereye koşuyorum. Gördüğüm ilk şey, karşı pencerelerdeki yüzler. İkincisi: Cadde ortasında iki köpek, kıçlarından birbirine kenetlenmiş. Çok ayrılmak istiyorlar, ayrılmak için herşeye razı olacaklar, İna, kancık olanı, ağlıyor. Bayan Marie, babama, heyecanlı heyecanlı bu işe niçin el koyamayacağını anlatıyor, neden aşağıya inemeyeceğini, babam bağırıyor, o zaman hiç değilse çenesini tutsun, diye. Bu arada onsekizindeki Peppi aşağıya seyirtiyor ve köpeklerin kıçlarına vurmaya baş-

lıyor, ama bu onlara yalnız acı veriyor. Ordan geçen bir adam sakin sakin konuşuyor: "Yalnız bir kova su bu işi halleder. Vurmak para etmez." Kovayı getiriyor. Üstünde kısa, kırmızı bir etek var, dar ve alımlı tutulmuş, üstünden yiğitlik ve rindlik akıyor. İna'nın yüzü birden değişti, acıyan, çaresiz bir ifade aldı, aşağıdan yukarıya bakıyor dehşet içinde, kendine ne yapıldığını anlamıyor. Birkaç zamandan beri kösnük, ama bütün saldırıları iffetle geri çevirdi. Suyun kıçlarına çarpmasıyla, gizemli bir biçimde ayrılıp kurtulmaları bir oluyor.

Bu hayvanın, görevini yerine getirmek için, göksel sabırlı itkisi, ırzına geçilmesine teslimiyeti, büyük, ağır kıllı, kara kurt karşısında, arada hep dura dura kızoğlankız ağlayışı nasıl da trajikomik!

Eylem sözcüklerinde zayıf olduğumu ayrımsıyorum. Dram ise eylem sözcükleri üzerine kurulur. Bir sözcük dağarı hazırlıyor, rulette dönen toplara bakar gibi tepeden onlara bakıyorum. Bu konuda kendimi geliştirmeliyim.

«Galgei»a metafizik sokmak yok: Yalnızca bunun ortaya çıkması için çalışmak gerek. (Zorunluluktan) mahvedilen bir adamın sıradan öyküsü ve tek sorun: Buna ne kadar dayanacak. Gereksinimleri ne, onu ayıran ne, boğazına ne yapışıyor? Ayaklarına destek veriliyor, kolları yuvalarından çıkarılıyor, kafasına bir delik açılıyor, bütün gökyüzü yıldızlarıyla içine ışıyabilsin diye; o hâlâ Galgei mı? Bu bir şehvet cinayeti oyunu!

Akşam, kilise avlusunda dolaşaraktan, «Gizler Baladı»nı yazdım. Ve geceleyin, sinemayla kayık salıncak arasında anneminkini.

Pazar, 29.

Almanya'da aslında savaş değil de, asıl savaşın olumsuz sonuçlanması, bazı insanlara, devlete karşı görevler hakkında ne düşünmeleri gerektiğini gösterdi. Şimdi devlet için öncekinden daha fazla şey istiyorlar. Oysa, insanlara başka hiçbir şey, aklın egemenliği kadar ağır gelmiyor. Büyük tınılar veren baş döndürücü yaveler için, insanlar herşeylerini kurban etmeye hazırlar, domuz kümeslerinde zevkle ölmeye hazırlar, yeter ki, o büyük operada kendilerine de "rol alabilsinler"

Ama akla uygun bir amaç uğruna kimse ölmek istemiyor, bunun için kılıç sallamak bile istemiyorlar ölüm olasılığı yüzünden, çünkü akla uygun olan onlara sesleniyor: Yaşamayı; insan "hiç" yerine ölebilir, ama birşey için değil; çünkü insan ölünce, bu bir hiçtir ve vazgeçmenin büyük kösnüklüğünden olunur. Akılcılığın (rasyonalizmin) büyük zafer dönemlerinde uluslar, üyelerinin ölmesini istemekten utanmıyorlardı.

Edebiyat üzerine:

Mastürbasyon olur. Parislilerle yatmak olur.

Ama bu kişiler Parislilere otuzbir çekiyorlar.

Öğleden sonra Bi geldi, Otto ve Hartmann, tavuk Biribinki. Bize kâğıt oynamayı öğretiyor, kartların üzerine abanıp terliyoruz. Bi çay yapıyor, Otto fıkralar anlatıyor. Akşamüzeri, baba her zamanki gibi balıkta olduğu için, Orge ile ilk kattaki odalarda bilardo oynuyorum. Gece dokuz buçukta Dr. Brüstle'nin gece kahvesinde, kendisi onlardan birine âşık olduğu için, Yahudi kızlardan söz ediyor. Geçende Yahudiler hakkında daha başka konuşuyordu, ama söyleşi söyleşidir.

Pazartesi, 30.

«İnsanlık Baladı» tasarlandı. Bilardo. (Bu, bir zamanlar Pa'nın Noel armağanı olan küçük bir masa bilardosu, yatakların altında epey toz yutmuş, tamamen unutmuştuk, şimdi yeniden canlanıyor, toz çıkarıyor ve eğri bacaklar üstünde sallanıyor.)

Bir roman yazmak için, ben henüz çok hamım. Bunun için herşeyden önce makat olgunluğu gerekiyor: Bir oturma derisi. Sonra bütün duyular için muhteşem boğaz şölenleri düzenlenmeli, gözler, parmaklar, burun beslenmeli. Temel direkleri, olayların ve durumların, en içlerindekini olduğu gibi ortaya döken, basit anlatımları, somut zevki (sorunsal değil!). Bu, sabırsız yalanıp duranların ve gezgin ticari temsilcilerin işi değil!

Sabah erkenden Bi Kimratshofen'a gidiyor.

Salı, 31.

İçimde tam şimdi birşey var. Dolu ve şişim. Belki de lavta İncil'i tutup atmalıyım, gazete kâğıdına büyük basılmış, tombul harflerle bakkal kâğıdına üç-dört yılda dökülür bu, ciltler edindikten sonra çöpe gider. Garip şeyler var içinde, şöyle: "Oetker'in pasta tozunu zıkkımlanın!" yada: "Come to Jesus now!" yada "En iyi uyak, Brecht'in uyakları!" Ama bunların hepsi parçalanıp dökülür, ünü küçük olabilir, ama yaşamı daha da küçük, ciltlerden bir söylence kalır: Bunlar mistik belgeler! Önden bir şiir: «Zenciler koral söylüyorlar Himayalar'ın üstünde!»...

Hedda sakinleşmiş mektup yazıyor, başkaldırma ezenin katılmaktan kaçınması yüzünden, daha başında kırılmıştır. O, perişan, coşkuyla evlilikten söz ediyor, bense ilişkimizi evlilikle serüven arası birşey olarak niteledim, yani aslında bir ödünlü doğum. O, birine "birşey ifade etmek" istiyor, şeceresine layık bir yer tutmak istiyor, Rastatt'lı Yahudi kız, şarkı söylüyor: Samanlık seyran olur... Başkaldırmayı kesti, halini kabullendi, bundan böyle artık yine sakin, evcil sînezanlarla eğlenecek.

Paul Wiegler'in «Figürler»ini okuyorum, ayrıntılarla dolu ve bol malzemeli mükemmel bir kitap. İçinden sözcükler ve renkler çekiyorum, sürü sürü yüzüyorlar. Yeniden mezamir yazmalıyım. Uyaklar fazla zaman alıyor. Herşeyin de gitar eşliğinde söylenmesi gerekmez!

Odamda duvarlara sözlü afişler asacağım, bütün duvarları kâğıtlarla kaplayacağım, bir kısmı müstehcen, altında oturmak iyi olur ve kimseyi de içeriye davet etmek mümkün olmaz artık. Yatağa çaresizlik içinde uzanınca, bu kaşarlı bilge sözlerin zevkini çıkarır insan ve bozuk çalar, varolmanın saçmalığına!

Geceleyin «Sarhoş orman bir koral söylüyor» bitti, son bir koşuk. Bu, iyi bir iş oldu. Mantıklı olan cehennemin dibine! Sözlerin kendi zihinleri var. Kimisi pisboğaz, kimisi kendini beğenmiş, açıkgöz, inatçı ve bayağı. "Kurtuluşlar" için halâs ordusu gerekli, öylesine sefiller. Onları tek tek yola getirmek lazım, hepsinden önce halk ve terkiye alıp bütün halka göstermek. Onları burnu havada yapmak gerekmez, bu sonun başlangıcı olur, birkez olduydu; onları yalnızca sorumlu kılmalı

ve sırtlarına yükleri koymalı, o zaman dört ayağa kavuşur ve yaşamaya başlarlar. Yaşamın üretildiği yatakların çevresinde paravana değiller. Fikirlerin uşakları değil, âşıklarıdırlar, alaycı âşıkları. Pek çoğu da salt emprezaryo. Bazılarını kurşuna dizmeli, divanıharp kararıyla, kanundışı ilan edip, bulundukları yerde kurşunlanmalılar: Özellikle de karışık evlilik yapanlar yada kötü çevrelerde yaşayanlar yada rağbet gördükleri sürece, gömülmeye karşı direnenler. Sözler için adalet divanları gelsin!

Bilardo. Berliner Tageblatt gazetesi, son iki hafta, Wiegler, İna orospusuyla cebelleşme, akşamüstü Orge ile yürüyüş. Katolizmi seviyor o. Ama kilise yığınları için, dışında afişler yapıştırılmış, ama içerde bu afişlerde olan şeylerin hiçbirinin bulunmadığı bir sirk. (Panayır yerlerindeki gibi: Dışta «Louis Capet'in Kellesinin Uçurulması» - içte iki hokkabaz ve bir ata eziyet.) Afişte yazılı: «Açlık Cambazı» yada: «Kralın İskeleti» yada «İki Kuruşa Herkes Cennetlik» yada: «Şimdi gelmediğim için, daha sonra geleceğim» vb. vb. Bir kitaptan başka birşey kalmadı onlardan, çiziktirdiler, yemek tarifleri ve bilgelik üstüne ilaçlar karaladılar. Fikir, düzenlenince hemencecik bozulmayarak yavaş yavaş yok olup gidecek denli de güçlüydü. Herkesin duyabileceği gibi birşey olmalıydı, sağırların da, uzaktakilerin, arkada kötü yerlerde oturanların da, kaçmasınlar diye bağlamak gerekenlerin de... Birkaç balıkçı için olan şey, o incir ağaçlarının altında rasgele nutuklar atan miskin Galileli, durgun suya gözlerini dikip, onları ve balıkları düşünmeye başlayınca, geçip bitti. Bir avuç hurmaydı bu dil için, ama boğaza ulaşmayacak gibi, oysa bin mide vardı orda. Galileli'nin başının üstünde bir çatı yoktu, evler kurdular onun müritleri için, bunlar da bir yandan ellerinde kepçe, insanlar kaçmasın diye, vaazlar attılar. Galileli kendisi için ölmüştü, onu yeniden yaşama çağırdılar, ona gereksinimleri vardı, yalnızca onun sözlerini alıntılamakla kalmadılar, onu yeniden ölüme gönderdiler, her defasında, kutsal kaba koyup hazır tuttular, ölmesi gereken biri olduğu zaman, ona ıslıkla seslendiler ve onu katiller ve iğrençler için öldürdüler, ardı arkası gelmeyen sinemalarda. Bu bir "kutsal olay"dı, daha doğrusu kutsal bir pa-

zarlık. Galileli kibirliydi, menzilsiz, vekili ebediyen kargışlandırmıştı, yanlış anlamaların orta yerinde öldü, onunla birlikte cenneti boylayan bezirgânlar arasında, doğruyu söylemedi o, değerlendirmedi, yargılamadı, sadece varlardı, oldukları gibi kabul etti, öyleyse iyi, hain Jüdas'ı öptü, nasılsa öyle davrandığı için ve böylece sevdi onu. Katolizm bir sömürü sistemidir, bir Amerikan girişimi, herkese eşit, kademeli basamakları var, ücret toplusözleşmeleri var. Bundaki olumlu yan ve sorumluluk anlayışı bir boğayı devirir. İnsanı yıldızlardan uzaklaştırdığı için hayvanlara yaklaştıran, yeryuvarıyla güneş çevresinde dönmeyi insana emreden ve onu evrenin merkezi olmaktan figüranlığa atan Kopernikus'un buluşu önce ayaklar altına alınır, sonra da doğru, ama önemsiz olduğu ilan edilir. "Bunlar müthiş şeyler, Tanrı'ya hayran kalasınız diye yaratılmıştır, ama onlarsız da yaşayabilirsiniz. Selamet odakları daha başkalarıdır: Onları keşfetmek için, bilime gereksinimimiz yok." Bu, başarısı eksik olmayacak bir yüzsüzlük. Ve bu kilisede uçsuz bucaksız duvarlar boş bırakılmıştır, bile bile, hayaller için, depolarda herşeye yer var, fikirler dogmalara sığdırılmalıdır. 7000 kap yemek veriyor bir bitki. Sıralar rahat. Dışkı, gübre olarak kullanılıyor. Hayvan serpiliyor. Tanrı apaçık bu girişime göz kulak oluyor. Zavallı insan günde sayısız kez üyeler için ölüyor. Sigorta ölüme dek geçerli. Geride kalanlara ödeniyor. Ölmek bir zevk.

Mehtap, kara kayınların arkasında yürüyor.

Batabilen, baştan sona zıvanadan çıkan, paramparça olmuş ellerle sürüne sürüne dışarıya çıkan çok az kimse var. Çoğunluk derneklerde geberiyor. Bir sıçan gibi ölüyor, yok oluyor. Sıçan olarak kalıyor, artık hiç işlemiyor. Ölüm, felaket...

Eylül

Çarşamba, 1.

«Konyak Satıcısının Düşü»nü yazıyorum, o sıra üzerinde ayaklarına kadar uzanan sarı yağmurlukla küçük Geyer geliyor ve Cas'ın bugün geleceğini söylüyor. Akrabalarının yanında oturmuş ve herhalde saygıda kusur etmemenin ötesinde birşey yapmamış olacak! Onun için onaylı bir baş sallama yedi kat yıldızlı gökten daha iyi, o bol keseden atıyor ve ucuzdan da satıyor. R.i.p.

«Düş»ü bitirdim, «İnsanlık Baladı» da ve erkenden hemen «Düğündeki Adam». İyi bir dönem, ellerim dolu ve kurak yazın ardından birdenbire herşey yığıldı. Arada bir hep böyle iyi bir dönem gelir, şaşkına dönmemeli. Bunun dışında birazcık bilardo oynadım, Orge ile, ve annemin gömüt taşını sağladım. Ama akşam varyeteye gitmek istiyorum.

Orada Brüstle ile birlikte küçük bir tabancayla ışığı söndüren, kafasına vurup şişiren, şişkinliği testereyle keserek yiyen, müthiş çaplı eksantrik bir palyaçoyu seyrediyorum. Bayılıyorum: Bunda, bütün çağdaş tiyatroda olduğundan daha fazla deha ve soy var.

Bir tiyatroyu ele geçirirsem, iki palyaçoyu işe alacağım. Perde arasında çıkıp seyircileri canlandırırlar. Oyunla ve seyircilerle ilgili görüşlerini dile getirirler. Oyunun sonu üzerine birbirleriyle bahse girerler. Bütün cumartesileri Deuxière tiyatro'da. Haftanın en tutulan oyunu tiye alınıyor. («Hamlet» de, «Faust» da.) Trajedide sahne açıktan değiştiriliyor. Palyaçolar sahnede yürüyüp, buyuruyorlar: "O şimdi mahvoluyor, evet. Işığı daha koyu yapın. Merdiven trajik bir etki yapıyor. Karyatidler artık daha fazla iflasa izin veriyorlar. O, sinek avlamak zorunda kalacak. Ellerini fiyakalı biçimde ceplerine sokuyordu. Şöyle diyordu: 'İnsan, bıldırcın gibi tembel olmalı!' Bu iyiydi! Burada ana sahne gerçekleşiyor. Hatta ağlanıyor. Kadın kahraman yanına mendil almış. Ah, bir bitse!" (Bütün bunları üzüntülü söylüyorlar, gerçekten ciddi, yeşil ışık düşürülmüş üzgün oğlanlar, dünyanın batışını hazırlayan yeşil melekler...) Palyaçolar, kahramanlar üzerine özel

kişilermiş gibi konuşuyorlar. Gülünçlükler, fıkralar, alaylar. David hakkında şöyle diyorlar: "O, çok az yıkanıyor." Ve Baal hakkında, son zamanlarda. "O, pisbıyığa âşık." Böylece her şey sahnede yeniden gerçek olacak. Cehennemin dibi, *herşey* eleştirilmeli, konu, sözler, jestler; yapılışı değil.

Dizelerimin aranjmanında Rodin'in şu örneğini tasarlıyorum: O, «Calais Vatandaşları»nı pazaryerinde, gerçek vatandaşların daha ufak görünmeyecekleri, alçak bir kaidenin üzerine oturtmak istiyordu. Onların aralarında da mitsel vatandaşlar duracaklardı, onlara veda ederekten. Şiirler de işte böyle insanların arasında durmalı.

Perşembe, 2.

Şiirlere iliştirilmiş:

Söz doğumlarıyla bir sayfa, örnek: Kızılderili Söylenceler.

Mont Cenis tepesinde salonlar. Kanda karnaval. Vb.

(Şairler için malzemeler...)

Boş bir kâğıt: Bir pusulayı tayin tasarımı için, en iyisi renkli kalemlerle yapmalı.

Birçok başlığı içeren bir içerik dizini, kitapta bulunmayan şiirlerin başlıklarıyla.

Hâlâ kara kara «Geceleyin Tamtamlar» üzerine düşünüyorum, araziyi sondalıyorum, matkaplar kırılıyor. Berbat zor, bu dördüncü perdeyi rahatça ve kolayca ilk üçe bağlamak, üçüncünün oldukça başarılı olan dış gerilimini koruyup sürdürmek ve (15 dakika içinde) iç dönüşümü güçlü bir biçimde oluşturmak. Ve güçlü, sağlıklı, trajik olmayan son, oyun zaten başından beri sahip olduğu bu son yüzünden yazılmıştır, bu tek sondur, bunun dışındaki herşey bir çıkar yoldur, zayıf bir karışım, romantizm karşısında kapitülasyondur. Burada bir insan, görünürde duygunun doruğunda ani bir dönüşle bütün duygusallığı hurdaya atarak, bütün hayranlarına ve müridlerine, kıçını yalatıp, kendisi yüzünden bütün bu ölümcül kargaşaya katlandığı kadınla eve gidiyor. Son sahne yatak. Ne fikir, ne görev!

Cuma, 3.

Zarek, Reinhardt'ta «Genç Almanya» tarafından (baştan aşağı genç Almanlardı, yani henüz uzun süre Alman değillerdi, Almanlıkları yeniydi) sokağa atıldı. «Karl V.» Ahmakça bir iş, içindeki "ateşli" hırs elbette tutku sanılıyor. Herifin burnu, iyi birşey yapamayacak denli havada! İnsan kendini katletmeli, ama flajelanca değil! Ya bu düşünceler ve idealler rezaleti! Parkelerde zenci dansları yürümez, işte asıl onlar, ki... Ve ha birinci katta, ha zeminde herif olmuşsun, bu fark etmez. Vız gelir bu.

İçimde ikiye ayırmaya karşı bir duygucuk büyüyor (kuvvetli-zayıf; büyük-küçük; mutlu-mutsuz; ideal-ideal değil). Bu aslında, insanların iki şeyden fazlasını düşünecek durumda olmamalarından kaynaklanıyor. Bir kuş beyne daha fazlası girmiyor. Ama en sağlıklısı yine de basittir: İdareimaslahat. Masraf meselesi pazarlığa tabi. Mutlu olmak, iyi harekâta geçmek, tembel olabilmek, kendinin desteği olmak için, bir tek şey gerekli: Yoğunluk. Yoğun mutsuz olmak demek, yaptığı işe inanmamak. Bunu iş olsun diye yapmak. Amor fati. Herşeyi candan ve yürekten yapmalı! Ne, bu umurda değil! Küçük *yada* büyük! Her ikisi! Hep yalnız politika değil, geleceğe umut, güneş ışığı! İçin onu, yağmuru! Felâketin yanında olmak, kendisini ona adamak, herşeyiyle! Sadece saatler kayıp, değerinin altında harcandı, kendine, olanları üzerine söyleyecek birşeyin olmadığı yerde korku satışları, korkaklık kazançları. Kükrenmeyen, bağırılmayan, gülünmeyen, diş bilenmeyen, şakağa parmaklar bastırılmayan, hatta yüzülmeyen ve tavşan uykusuna yatılmayan yerde.

Bütün bunlar için, arka sıralardan da görülebilecek bir jest, bir tavır arıyorum, kokusu olan ve insanın kendini kaptıracağı: «Tamtamlar», IV Perde için. Birinin bir yerde birşey yaptığı, sonra başka birşey yaptığı (-ama: yaptığı). Bütün bir kenti gürültü patırtıyla ayağa kaldırır aldatılmışları kışkırtıp gazetelere yürütür, zavallıları sarhoş eder, nutuklarla doldurur, silahlarla donatır: Sonra eve gider. Onlar, onlar gazetelere gitmeli! O hiç aldatılmamış, hiçbir zaman zavallı değil. Önemli olan: Onun eve giderkenki jesti, ceketi çıkarır, boyunbağını asılıp çe-

ker, elleri boynunda derin derin solur, "bir kramp" der ve kadınla yatağa yollanır.

Cumartesi, 4.

Bu sabah Döblin'in «Wacek'in Savaşı»nın sonunu okuyorum ve düşünceler çağrıştırıyor. Kahraman kendini trajikleştirtmiyor. (Utanç duygusu gerekiyor!) Genelde güçlü bir kitap. İnsanı loşlukta utanç içinde bırakıyor ve dönek yapmıyor. İşte böyle, 300 sayfa içinde bu var. Bu kitabı seviyorum.

Bazen beni kaşıntı tutuyor: Yoğunluğa kahrolası eğilimim - alette herhangi zayıf bir yerin göstergesi mi bu? (Neyse, fark etmez!) O zaman o yere vurgu koymak gerek, besleyici tuzlar serpmek ya da orayı hafifletmek ya da antrenman uygulamak! *Tabes dorsalis* halinde (çok erken konudan çıkmakla meydana gelir) tuhaf biçimde tepinen kişiler görülür, göze çarpan kişiler, garip garip kişiler, garip olana mahvedici bir eğilimi taşıyan kişiler. Normal kişilerden üç kat daha sağlam basarlar, ayaklarında demir çarıklar varmış gibi ayaklarını yere vururlar, altta olduklarının ayırdına varmazlar. Kuvvetli kişiler değildirler. Gözü kara değildir onlar. Bu kişiler aynı zamanda çoğunlukla hayranlık uyandıran dik bir duruşa sahiptirler, eğilip bükülebilen kişiler değildirler, karakterleri vardır, ya öyle -ya böyle- insanları değildirler, sıyrılmazlar, sinmezler, idareimaslahatçı değildirler. Herşeyi en son sınırına kadar tırmandırırlar, sırça yüreklerinden korktukları için duruş sahibidirler: Kısaca *zavallı* kişilerdir.

Akşamüstü Fassnacht Kardeşlerin «Büyük Alman İhtirası»nda. Sefil metin, zevksiz bir gösterişlilik. Ama belli bazı İncil sözlerini öldürmek olanaksız. İçe içe işliyorlar. Tıpkı aşkta olduğu gibi, insanın derisinin altında sırtından aşağı inen ürpertilerle oturuluyor. Öte yandan, İsa figürü, dokunaklılık ve derviş ruhlulukla çizilebilir. İnsanlar için bir insan, şimdi için, durduğu yer için, soluyan, konuşan, acı çeken. Bütünüyle şiirsel, mantıksız, giderek mantığa karşı olduğu için, drama uygun değil, takip eden kavramın salt tahribi. Mistik vizyonlar, incir ağacının altında iyi bir insan, yüreği dilinde, yaşayan bir izlenim, tamamen göbekbağsız bir insan, başarılı bir yaratık, amaçsız, herhangi

bir sırt kasılmasına gereksinimi yok (görev aşkı gibi). Direnci olmadığı için, yaralanamayan bir insan. Tamamen idareimaslahatçı, eğilir, bulut misali, yıldızlı göklerle dolu, ılıman yağmurlarla, bilgeliklerle, neşe, güven, olanaklarla. Bir kişide toplanmış iyi insan. Onu dramda biçimlendirmek olanağı yok: Bir direnç göstermiyor. Hiçbir şeye karşı kendine ait bir yüz göstermiyor - bu bir hakaret, kendinden eminlik, kibir, diğerine müdahale olur sonra.

Pazar, 5.

Durmadan yağan yağmur, şiir yine kurudu, en iyi parçalarımdan birkaçını ama kaostan çektim. İçinde de yeterince yüzüyor: Öyleyse niçin bu defteri toparlayıp dürmüyorum?

Otto, öğleden sonra kızlarla birşey yapıyor ve Cas'ı da aldı, böylece onu görüyorum. Aslında Cas değil de Neher o, Rudolf Neher, bir başöğretmenin oğlu.

Şişko Cas öldü.
İyi bir adamdı.
Hepimizi çizebilirdi.
Şahane sarhoş oldu.
İçkiye iyi kandı.
Koca bir deliği doldurdu
İşte açık havada.

Şişko Cas gondola bindi
Kara bataktan aşağı:
İki adam gibi kurulurdu
Sallanan koltukta
İki adam gibi uzanıyor
Cehennem batağının dibinde.

Uçup gitti Cas İşte
Rüzgâra kapılan yaprak gibi -

Güneş daha uzun uzun
Ilıman öğlende dururken.
Rüzgâr şişirirdi onun yelkenini
Sürü sepet çekip gitti o
Rüzgâra kapılan yaprak gibi.

Kimi mezar çukurunda
Kimi ölümle cebelleşti.
O ölümü çizdi
Ve iyi de sattı ölümü.
Kurşunlar ve komplolarla
Kökünü kurutamadılar onun
Pek iyi soluyordu.

Geniş güneşe çıktı
Ve yeşilden yukarıya
O zaman ılık bir rüzgâr esti
Yalayıp yuttu onu.
Böyle uçup gitti Cas
Ürperten bir toz
Örtüldü üstüne de.

Biz bir araya geldik:
Buschiri, Orge ve ben
Ve mahzun öğrendik ki
Bizim Cas uçup gitmiş.
Kocaman yaşlar döktük
Ve onuruna büktük
Cesedi oradan buradan.

Kurtlar kemirmesin diye
Capcanlı çukurda
Doldurduğu için büyük

Bir deliği toprakta da.
Trampetler indi.
Şapkalar indi bindi:
Şimti yatıyor gecede.

Tahiti'de geberen Malvi'nin öyküsü aklıma bazı şeyler getirdi. Sert bir adam, iyi bir adam, bir tutkusu vardı, pahalı bir sevgilisi: Dik yürümek için. Ama onu dilenci değneğine düşürdü. Yok, o iki büklüm dövülür ve yumuşak toprağa verilir. Sıkı durur, kötü durur, ayakta tutulur, düşmeye bırakılır. İyi yürekli değildi, kendi kendine acınmaz, beynini yıkayıp boşaltan yağmura oturur ve ellerini seyreder. İçinde delikler var ve birçok giz, uçurumlar üstüne cüretkâr tahta konstrüksiyonlar, çürümüş uçurumlar üstünde ürkünç tabanlar, hepsi kendi içinde. Herşey çok karmaşık, o bunu çözemez, kendi çözülmez, sorunlar çok zorlu (onlarla uğraşılmaz olunca da...); ortasında geberir, meseleler, yanı başında ve hafif bir ışıltı saçarak, onu (artık) rahat bırakıp, bir düzene girmeye başladığı sırada. Hayır: Güçlü ve zayıf, fark bu değil. Herşey ikisi arasında. Abartmalar, yakarak, soğutarak, yalnız can sıkan limonidir. Efendi ve uşak, bunlar zenci ayrımları.

Otto'nun dairesinde dokuz kişi öğleden sonra yavaş yavaş çay ve alkolle kendilerini doldurur. Sonra sıra fıkralara gelir, çeneyle yapılmazlar, ellerle. Dört kız var, ben şarkı söylüyorum, ama sonra gitarı bir kenara atıp, Otto'nun elinden bir kız kapıyorum (Hansi Haase), dadaist küçük yan odaya taşıyorum. Otto, beni çekiştirip duruyor, bir zenci gibi boğuşmak zorunda kalıyorum, bu sırada kızın kafası bir sandalyeye çarpıyor, bir dolaba vuruyor, bir tahta duvara iniyor, sofaya savurup, çürüklerini öpüyorum, karanlık, kız yumuşacık, sıcacık, güzel, boğuşuyoruz, ama o istenmiyor, başkaları gelip geçiyor, bir kız diyor: "Orangutan gibi suratınız var." Ben yine şarkı söylüyorum, biraz sarhoşça, silindir şapkayla, berbat bir görünümüm var, bir günah yuvası, film çekildi çoktan, etrafta duruşuyoruz, piyanonun vuruşları altında. Malvi'nin bir monoloğunu bir gazete kâğıdına çiziktirmeye başlıyorum, o esnada Cas, kaba kaba, benim eserimi yansılayarak, kızı orangutan gibi sarmalayarak, her tarafı çatırdatacak gibi bü-

kerek, duvara savurup, kemiklerini kırarak, kısaca kızı terbiye ederek, benim elimdeki son olanakların da içine eder. Başarısı yok, hep baştan savıyor, yaltakçı bir görünümü var, bulanık, kırışık, külümsü, yapay kekeliyor, safı oynuyor, cebri oynuyor, dişlerini gıcırdatıyor, beş metre öteden işitilircesine elmacık kemikleriyle öğütüyor, canlılıktan buharlaşıyor, ama aklı işte değil. Otto, yarı dolu, masanın arkasında bir kızla uzanmış, ağır çalışıyor. O, iyi film çekti, iyi içki çekti, iyi görünüyor. Kadınlar ahmak, çoğun soysuz, şişman, yavşak bir Yahudi orda oturuyor, benim getirdiğim Müllegger kollarında, ona yüz vermiyorum hiç, kendi başının çaresine baksın, ben çocuk dadısı değilim, sonradan ona acıyorum. Ama tiksintilerime karşı çaresizim. Otto'nun evi eskici dükkânına benziyor.

Pazartesi, 6.

«David»de oyundaki asıl hareketleri doğrudan siyasal olaylara bağlamak, bütün psikolojiyi konuya yedirmek gerekiyor - siyaset, süs ve dolgu olarak kullanılmayacak denli önemli olduğu için. -Seyirci damağı, kendisine sunulan herşeyden hoşlanacağı gibi, işlenmelidir- bunun yolu, kimsenin en son zevklerine boş vermemekten geçer. Konunun gelişmesi, çok berrak ve anlaşılır oldu. Hebbel, bir facia anlamına geliyor. Su baskınları, suyu salıvermekten iyidir. İnsanın boyunu aşmalı, insan kendisi de beraber yüzer, dalar, boğazına yosun takılır, dişlere de balıklar, suyun içinde gözlerini açar. Bir sürü resim, sorunları yazgısal ve kardeş kılıyor, çalkalana çalkalana giden yeniden kas duygusu oluyor. Pek çok şey katılaştı, derileri kalınlaştı, kalkanları var, bunlar sözcükler. Orda bir sürü ölü ev, içinde akşamları ışıklar yanan ve el tulumları dolaşan, delikli taş yığını bir zaman, göğün yağmuruna ve korkunç yıldızlı gökyüzünün yitmişliğine karşı, bütün bunlara karşı ve de rüzgâra karşı güvenli ve geceleri tulumlar çarşafların ve yastıkların altında kaskatı uzanıyorlar, ağızları açık, içeriye ve dışarıya hava pompalayarak, göz delikleri kapalı. Beynimize çöreklenmiş ve bizi eşyanın saldırısına karşı koruyan evler sözcüğüyle bütün bunlar vurularak öldürülmüş. Eşyalar hakkında içimizde gazete haberleri dışında birşey yok. Olayları, yalnızca ilgi uyandırabilecek ve anlaşılacak şey-

lerin ayırdında olan muhabirlerin gözüyle görüyoruz. George şu sıra bu gibi şeylerle uğraşıyor; yani, eşyalar saldırıya geçmiş, onu sıkıştırıyor, o ise duvara dayanmış, beynine hâlâ egemen mi, dayanabilecek mi, çaresizliğini duyuyor. Pencereden, ona bir hayvan gibi yabancı gelen, yaban, tiksindirici, tükenmiş ve pis kokan yaşlı bir kadın görüyor. Beyninden geçiveriyor kadın, dümdüz ve hızla, oyalanmadan, bir başka uydunun yörüngesinde vızlayarak. Yada bir kenar taşına bakıp düşünüyor: Bir kenar taşına yağmur yağıyor. Ne komik! Yağmur. Kenar taşı. Yağmur yağıyor. Yağmur ne acaba? Hangi hüzün var şıpırtıda, herşey aşağıya inmek zorunda, başka yolu yok, kenar taşını dümdüz yıkıyor, çatlaklarına akıyor, bir yaka gibi yumuşuyor. Ama seviniyor belki buna, yada kenar taşıyla yağmur arasında birşey yok mu? Birbirlerini tanımıyorlar mı? Onlarla hiçbir şey yapılmayacaksa, bu şeyler niçin var? Yada bir tel örgüye koşuyor, akşamda, herşey akşamda, demirden. Çubuklar dimdik ve sıra sıra duruyor, bir, iki, üç, dört ve bir türlü sonu gelmiyor, bu kadar basit! Şu aksi şeytanlık! Şu yoksulluk! Ve onları sarsıyor, yağmurdan ıslaklar. Elleri ıslanıyor. (Önce çubuklar ıslak. Onun elleri de sonra ıslak, soğuyorlar da, başka eller, bileklerden sarkıyorlar, ıslak eller...) En kötüsü, eşyaların sözcüklerde kabuk bağlaması, katılaşması, atınca acı vermeleri, ölü ortalıkta kalmaları. Kışkırtılmalılar, derileri yüzülmeli, kızgın edilmeli, onlara yem verilerek, kabuklarından çıkarılmalılar, ıslık çalınmalı, onları okşamalı ve dövmeli, mendile koyup taşımalı, terbiye edilmeliler. Kendi çamaşırları var kişinin, bazen yıkar onları. İnsanın kendi sözcükleri yok ve onları yıkamaz. Başlangıçta söz yoktu. Söz, eşyanın cesedi değildir. İnsan, ne tuhaf bir yaratık! Nasıl da şeyleri gövdesine sokar, yağmurda ve rüzgârda dolaşıp durur, insanlardan genç, küçük insanlar yapar, onlarla kenetlenip, içlerini sıvıyla doldurarak zevkten ahlayıp ohlayarak! Allahım, bakışları kabuktan içeri bırak, delip geçsin!

Salı, 7.

Yavaştan kurtuluyorum. Eski giysileri yeniden giyiyorum, körüklü pantolonu, gri, kalın çorapları, yırtık ceket ve renkli gömlek. Kadınlar çok uzaklarda oldukları için, artık fazla uzanıp yatmıyorum, ıslık çalıyorum etkisine, çürük dişlerimi göstererek sırıtıyorum. Yakında aynayı kırabileceğim. Bu, kibar insanlara göre birşey. Ben böyleyim işte, sevinin! Çirkin, yüzsüz, yeni doğmuş, yumurtadan. (Yumurta zarıyla, pislik, kanla ne de olsa.)

Cas, suçlu gibi geliyor. Göğsünü masanın kenarına dayamış, mahzun orda oturuyor, en kötü şeye hazır biçimde. Olasılıkla çok daha kötüsü oldu. Onun derisinden dışarıya üfledim, sedirdeki ince iskelete kalın, fiyakalı bir Cas çizdim duvara ve onun seyir noktalarına doğru ittim. Keskin palalar onu delip geçti, derisi buruştu, gözle görülür biçimde yaşlandı. Vurdum, patlattım deriye, kan damlamadı. Gözyaşlarıyla boyamıştı, ince suluboyalar yaptı onunla. Kötü gittiği için, hali de kötüydü.

Akşamüstü Lud Prestel ile kabaran, sarı dalgaları kalın gövdeler gibi yuvarlayan, kabarmış ağızlardan şakırdata şakırdata bir türkü ulutan Lech kenarında, yakın gökyüzünün altında, bir patlamanın bulutları dağıttığı yıldızlı göğün altında, içinde bir delik. Eşyaların duyguları üzerine gevezelik ediyoruz. Yürürken, bu evin bir yıldızla ilgili görüşünün, onunla bir ilişkisi olduğunu, bunun ne düşmanca, ne de dostça olduğunu düşünüyorum, ama yeşilimsi ya da siyahımsı yada işte öyle birşey. Pek çok kişi yalnız eşyalardan duygu alıyor, onların direncinden; onların eylem itkisi, sınırlarına varma, kendi ölçülerini doldurma hırsıdır; eşyaları yumruklayarak önlerinden sürüklerler, kendi kendilerini çürütürler, tartışmanın dumanlandıran baş dönmesinde saniyeler boyu kendi varlıklarından emin olabilmek için. Başkaları da ortalıkta kevgir gibi dolaşırlar: Eşyalar onlardan geçer gider.

Çarşamba, 8.

«Tamtamlar»ın dördüncü perdesini yazamama, başımın üstünde yeteneksizliğin kılıcı gibi sallanıyor. Dönem şiirsel. Gerekli olanı bili-

yorum, ama içimde coşku yok, arama. Son «Baal Sahnesi»ndeki (Sabahleyin Ormanda) kısaltmalar da bana eziyet veriyor.

Hansi Haase'ye bir İnsel-kitapçığı gönderdim: Bazı mor lekelerin anısı olarak, geçtikleri zaman...

Bir (gerçek) boğa güreşi filminde. Oğlan (Galla [-]) hoşuma gitti. Ensesinde ve kıçında öylesine zerafet vardı ve kılıç, kalın gövdelere öylesine saplandı, ivdi, vınladı: Yazgısal. Kendi ölümünü canlandırdı. Zira, bir defasında böyle öldü: Bir boğa tarafından parçalanarak. Ülke yas tuttu. Kral, onun tabutu önünde dua etti. Cenaze özel bir trenle gitti. (Matadorlar güreşe çıkmadan önce, boğa güreşçilerinin küçük kilisesinde diz çökerek, hayvanını parçalarken, yığınları eğlendirirken, kendisine yardımcı olması için, Tanrı'ya yakarırlar!)

Akşamüstü Otto Ludwigsbau ile beraber. Orkestra, Simentana'nın «Moldav»ını yuğuruyor, bir güruh ve ezik yüzlü, kalın kalçalı küçük Haase, şehvetle zevkten dört köşe oluyor. Ona yanlış davranıyorum. Sistemsiz. Sonra Otto ve Lech kenarı. Yıldızlı gökyüzü; dönüyor. Rüzgâr serin esiyor. Otto beni anlatıyor, pazar günü. Yüzünde sivrisineklerin dolaştığı yetim oğlan, öğle düz, birdenbire ayak tırnaklarıyla insanların göbek bağlarını çıkarıyor. Bir evi bir kız başıyla kırıp döküyor. Diyor: "Fark etmez!"

Perşembe, 9.

Frank'ın kırmızı saçları varmış, yüzsüzmüş ve zırvalıktan hoşlanıyormuş. Bravo!

Bir kuramı olan bir adam yitiktir. Birden fazlasına sahip olmalı, dört, dörtten çok! Onları gazete gibi cebine tıkmalı, hep en yenisini, onların arasında iyi yaşanır, kuramlar arasında oturmak hoştur. Yükselmek için, pek çok kuramın olduğu bilinmeli, ağacın da birden fazladır, ama onlardan yalnız birini yenebilir, bir süre.

Öğleden önce ve sonra H. Haase ile dolaşıp duruyorum. İpeğe sardığı muhteşem bir götü var, ama aptal, yalak ve can sıkıcı. O, bir operetten çıkmış gibi ve benim için doğrusu fazla havalı. Bu tür cinsel kancıkların, sağlıklı herşey için mutlaka bir sağduyuları vardır, en basit

gereksinimlerle donanımlıdırlar ve gözü kapalı birşey almazlar, tavukgöğüslerine gömülmezler, bulutların laflarını işitmezden gelirler ve sağlam pazısal zevklerden vazgeçmezler, belki kandaki zencinin birazcık uyarılmasıyla, doğrusu şekerrenk: Ama o zaman ben kendi hastalığımı yeğlerim. Onu şişelere geçirmek, konservelemek ve okşamak isterim, güvenilir bulutlarla yetinmek, eğri ve bükük olanla, köklenmiş olanla, kırmak isterim, yumrukla düzeltmek, tepeden tırnağa sevmek ve kasıklarla şaka yapabilmek isterim. Böylesine bir yaman delikçiğe çomak sokmaktansa, köpek derisi gibi kızoğlankızı şişlemeyi yeğlerim! O zaman hasta beyinli Bertie benim için daha iyi!

Bir operet yazılabilir. Son sahne: Kırmızı kravatlı, kloş pantolonlu bir adam sahne ortasında bir kanto söyler:

Aslında ağlama bizde yok;
Biraz üzgünüz ama:
Bizim karnımız buna tok
Anlatsınlar külahıma!

Ve yüklenirse üstünüze
Hemencecik yeter demeyin:
Ah, yazık olsa da kesenize
Bu kanıtlar; içi dolu kesenin!

Bunun üzerine birçok kişi salınarak sahneye gelir ve birlikte söyler, birçok kişi, durmadan daha çok kişi, sahneyi tamamen doldururlar, kırmızı kravatlarla ve bağırırlar, onların karınları buna tok!

Cuma, 10.

Sağanakların vurduğu güneşli hava. Durmadan dolanıyorum, kabarık göğüsle, bir boğa gibi, ama bir daire içinde ve bütün herşey sara illetine tutulmuş. Sarı yapraklar dönenerek kel kafalarımıza düşüyor. Muhteşem osuruklar, tunç çağında olduğu gibi, bağırsaklarda yine baştan sona gümbürdüyor. Ama yaratılış yapraklarını atıyor artık ve biz,

çöküş aylarına hazırlık için, kuyruklarımızı içimize çekme alıştırmaları yapıyoruz. Çalışmıyorum. Yalnızca kanımı dolaştırıyor, ciğerlerimi şişiriyor ve savaş için donanıyorum.

Bu bir giz değil: Bir perdeyi bir araya getiremedim, beş kez giriştim, iki yıl boyunca ve engeli hiç aşamadım, utanıyorum ve huzursuzum.

«Malvi» üzerine:

Birisi, tıkınıncaya dek onun başına vurur: Ebedi cehennem işini. Ayağı kesik, diz altından, artık yüzemeyecek, hiçbir zaman, ayakla futbol oynanır, sopayı baldırkemiğine indirince, sopa bir uçtan bir uca inler, çat, birşey kalmaz. Hiç. Hiç. Hiç. Zaman akıp gidiyor, yağmur yürüyor, bir sıra biter, hepsini görmez bile insan, hepsini duyumsamaz derisinde, bir defa hiçtir.

Bütün herşey çok karmaşık. Kimse orda ilerlemiyor, hepsi birbirine bağlı, birbirlerine karşıt gitmiyorlar, buna karşılık her yönde gidiyorlar ve herşey bir devinim içinde ve zaman: zaman akıyor! Bu yanlış anlamaları kim aydınlatabilir, kim yumağı çözebilir?

Cumartesi, 11.

Öğleyin Münih'e. Sinema: Sumurum. Reji iyi. Oyun orta, biraz kaba. Ama insan içinde sürükleniyor. Tahta kentle ne olabileceğini düşündüm, tutup çöplüğe atılamaz ya. Klabund'a rastlamıştım. Kazancı kötü (ayda en çok 1000. Bütün oyunlarla şimdiye dek 3000 M, «Moreau» ile 6000). Kışın bir fars yazmak istedik. Şimdi aklıma geldi: Ya bir film? Ve onu tasarlıyorum, hemen geceleyin yatakta. Otto ile beraber, bir tek yatağımız vardı, yan yana sıkışmıştık, o horluyordu, ben «Mormon Papası» üzerine çalışıyordum, bir yandan da zavallı ayaklarıma yorgan çekmek için boğuşuyordum. Ekim Panayırı'nda, yemekte.

Pazar, 12.

İşte o hiç de becerili bir insan değildi, çevresinde hiçbir iş yürümüyordu, kesinlikle kendine güvenemiyordu. Daireleri tekmeleniyor-

du, ipotekler nerdeyse başına yıkılacaktı, duvarlar iki kez satılmıştı ve içi kurtlanmıştı. Ama süregiden taşınmada, sandıkların ve mahvolmuş, kırılıp dökülmüş mobilyaların üstünde neşeli ve aldırışsız oturur, katır kıçında sinek gibi zarif, çevresinde duygunun tahrip edilmesinden zevk alırdı, keyifle birşey olmayı reddederdi ("birşey", bu bir araç; insan yalnız bir araç olabilir) ve yenilgilerinin çevresinde yan çizip dolanırdı, merakla onlara kaçamak bakarak. O bir amaçtı.

Otto beni Preysing Sarayı'na çekiyor, oradaki zarafetten zevkleniyor, deri koltuklara şehvetle kuruluyor, elbisesini duyumsuyor ve garsonlara buyuruyor. Ben buraya uymuyorum, yaraşmıyorum, ben yalnızca ceplerimi duyumsuyorum, ben bunların üzerinde kir lekesiyim. Bu eşyalar kendileriyle konuşmaya, onlarla eğlenmeye, onları baş aşağı getirmeye, onları yerken ağız şapırdatmaya, izin vermiyor, amaç olarak davranılmayı, yumruklanmayı, teftiş edilmeyi, paralanmayı yasaklıyorlar. Sessizce ve kendiliğinden onlardan zevklenilmesini istiyorlar, yarı kapalı gözlerle, bütün sırnaşıklıkları reddediyorlar, alkışa aldırmıyorlar, efendilerini fevkalade çeken fevkalade yetişmiş hizmetkârlar.

Ben de «Kindl» - Bodrum'da oturup Bay Goldschmidt'e kulak veriyorum, Rusya'daki ekonomik durum üzerine konuşuyor, birlikler ve denetim sistemleriyle dolu tamamen soyut birşey. Biraz sonra kaçıyorum. Orada gerçekten varılan düzensizlikten dehşet duymuyorum, asıl gerçekten hedeflenen düzenden dehşet duymuyorum, asıl gerçekten hedeflenen düzenden dehşet duyuyorum. Şimdi bolşevizmin çok karşısındayım ben: Genel hizmet zorunluluğu, gıda maddelerinin karneye bağlanmasını, denetim, yiyicilik, kayırıcılık. Ayrıca, en iyi durumda: Denge, tadil, ödün. Meyveye teşekkür, ricam bir otomobil.

Uzun bir zamandan sonra tekrar ilk sarhoşları görüyorum. Tıpkı Mekke yolcusunun Kâbe'yi görmesi gibi...

Pazartesi, 13.

«David» oyununun üçüncü bölümü, ihtiyar adamın yalnız başına odalarda mırıldığı ve ihtiyarlarla, Saul, Jonathan, Absalom ile konuş-

tuğu bölüm, soluk havada şişko gövdelerle, dördü de akvaryumda. David savunmaya zorlanır, duvara sıkıştırılır, konuşur. Dinleyin! O, bir su kanalından söz eder. Açmak çok zordu. Taşların delinmesi gerekiyordu. İsrail'de demirci yoktu. Hin, ince, güçlü bir eserdi, araya çok şey girdi, güçlü durmak gerekiyordu. David bunlardan söz ederken, birinin güldüğünü görüyor. Saul gülüyor. "Gülüyor musun, Saul? Bu kolay değildi." Jonathan soruyor: "Nerede o? İyi işliyor mu? Çok kişi su çekiyor mu ordan?" Dalgın diyor: "Yıkıldı. Ona gereksinim yok artık. Ama aldırma. Birşey değil." Doğru olanı yapmadığı için korkuyor. Tembel olmanın doğru olduğunu bilmiyor muydu, hiçbir şeyi değiştirmek istememek, insanca olmak? Niçin yapmadı bunu? Elbette, Saul'u korumak gerekiyordu. David ve diğerleri karşısında büyük jestler yaptı, fevkaladeydiler, David önlerinde eğildi, ama onları ödemek David'e kalmıştı. Saul, büyük bir adam, ama David onu korumak zorundaydı. Bu kolay değildi. Hiçbir zaman istemedi David şeyleri oldukları gibi bırakmak, onların yürüdükleri gibi yürümek. Herşeye karşın Saul batmadı mı, seyretmeliydi onu! Absalom, Saul'un soyundan, o da inmek istedi, aynı insandı, büyük, şaşmaz, buyurgan, duvarları delip geçen, korunması gerekiyordu. Onun ayaklanmasını ciddiye alacak vakit de yoktu, öylesine çılgın birşeydi, nerdeyse insanı eziyordu, tesadüfen, sonra ivedi hallolması gerekti, onursuz, güzelliksiz, bayağı. Ve Absalom kurtarılacak gibi değildi. Ama bu ikisi kendi kafalarının doğrultusuna hareket ettiler, duvarı gelip geçmek istedi, duvar daha kuvvetliydi, kafaları yumurta kabuğu gibi kırıldı. O, yalnız o duvarı yapmış, kendine karşı çalışmıştı, politika yapmış ve birşeyin "geçici" olarak yapılabileceğini sanmıştı. Onursuzdu, saygınlığını ancak en sonunda, yok olarak kanıtlar, kendinde kalıp yine de evet diyerek. Geriye hakir gördüğü Salomon kalır, kendi kanından olan oğlu, "bu insan"! Düz ve boş, tacir, bilge, geveze, diplomat, rahip. Kimseyi korumayan, kimseyi öldürmeyen, herkesi "kullanan", herşeyi kıvıran, kendisine herşey kolay gelen, uyurken herşey kucağına düşen Salomon. Yok olması olanaksız, borucu, varis, herkesin efendisi Salomon! Yüz karının sevgilisi,

Tanrı'nın zevk oğlanı, İsrail'in taht ağırlığı Salomon! Hepsi birden: Güçlü insanların batışı.

Geceleyin Cas ile Lech kenarında, yıldızlar arasında, dördüncü perde aklıma geliyor: Dar sahne, büyük insanlar. Gece sabaha karşı: Hava serinlemeye başlar. Sonunda insan eve gider kadınla, güçlü, sakin, ciddi. *Önce*ki herşey kasılma, humma, orkestriyon, romantizm. Şimdi ciddiyet geliyor, soğukkanlılık, günlük. Ufukta sarı bir çizgi. Dumanlı hava. Serinliyor. Kadın, cekedini giysin diye ona yardımcı oluyor. Gazetelerde sessizlik oluyor. Tek tük çağrışlar. Rüzgâr büyüyor.

Salı, 14.

Film senaryolarına kapanıyorum, «G. Parker'in Eğitimi» ve «Mormon Papa»sına. Sararan yapraklara yağmur yağıyor, akşamüstü gökyüzü açılıyor. Aicher'lerdeydim, çay ikram ettiler ve kafamın arkasına ağrı girdi, «David»in birinci sahnesini okudum, bunu oynayacak. Henüz tamam değil, birçok yerde pek safdil. Bazı şeylerin hareketlenmesinden hoşnutum, ama kanmış değilim. Bi, duvarlar arasında sevimli süzülerek, almıyor beni. Orge'ye sınav çöküyor. Kâğıtlarımın karışıklığı beni gittikçe daha fazla sıkıyor: «Yaz Senfonisi» bir ham meyve, yenilecek gibi değil. «Mutluluk İçinde Yüzen Hans» başarısız, yarı yarıya kokan bir yumurta. «Geceleyin Tamtamlar» hep bitti bitecek, herhangi bir mükemmeliyetten çok uzak. Noveller tasarım halinde çiziktirilmiş, yeterince şiirsel "yoğun"laşmamış. «Baal» beni hoşnut etmiyor artık, hiç taze ve canlı gelmiyor, pek fazla yuvarlaştırılmış, inceltilmiş ve sığlaştırılmış. Belki herşey pek az ciddi, sinek avlıyorum, o kadar çok şey yapıyorum, güzel fikirler, ilginç, oyunsu, şık şeylere kaybediyorum kendimi.

Warschauer beni Baden-Baden'e davet etti, tren yolculuğu dahil, 3-5 günlüğüne. Otto, gidemeyeceğim görüşünde. Orada Warschauer ile konuşabilirim, bu kış olası bir Berlin ziyareti üzerine de, ayrıca yazın Berlin'i de anlattırabilirim. Bunun dışında Hedda'yı ziyaret eder ve onun annesini görürüm. Daha ötesi, Baden-Baden'ı, bu dünya kasabasını, dikizler, tuvaletlerin kokusunu alır, yumuşak üyelere uyumla sa-

rılır ve fanilaya karşı yedeklenirim. Belki, üstün kişilere nasıl kıç yalatılacağını da öğrenir ve hava ile bir otel kapıcısının arasındaki farkın veremini incelerim. (Hava, temiz, bozulmamış hava. Bir kapıcı, temiz, bozulmamış hava değil.) Yada hiç olmazsa bütün bunlara karşı tiksinti duyar ve içim dışıma çıkmış olarak tahta kulübeme geri dönerim. Warschauer parayı ödüyor. Trenle gidiyorum, onun kalkması gerekmez. O parayla çözer, ama ben parasız çözerim. Onun nazikliğini, her halükârda, teşekkür istemediği için, kendisine müteşekkirim. Her tarafta (bende görüldüğü yerde de) paranın çok değerli birşey olduğu biçimindeki burjuva görüşüyle savaşıyorum, karşılığını kişisellikle ödemek için, insanı herhangibir zaman yükümlü kılabileceğine karşı. Rahatlıkla para kabul edilebilir, nasıl olsa hakkı olan insana zaten verilmiyor. Ben, birine karşılığında birşey beklemeden armağanlar yapan ben, karşılığında birşey vermeden, armağanlar da alabilirim.

Son zamanlarda parmaklarımın ucunda sıfat çekimine karşı bir isteksizlik var. Hepsi şu tümceye göre işliyor: Bir kertenkele, bir ağaçtan daha küçüktür. Bir kuş, bir ağaçtan daha musikişinastır. Her adanı, kendi derisi içinde en güçlü olandır. Nitemler, birbirleri karşısında şapka çıkarsınlar, birbirlerinin şapkasına tükürmek yerine.

Orge diyor:

"Şöyle düşünüyorlar:

Akıllılar ahmaklardan yaşıyor, ahmaklar da çalışarak."

Otto diyor:

"Haftada yedi gün senin kıçını temizlerler ve sen işerken çükünü tutarlar, sonra da kafaları öylesine şişer ki, artık ayakkabı çekeceğiyle şapkalarını giydirebilirler ve insan onları duvara savurmak zorunda kalır ve ancak kazıyarak temizleyebilir. Beyinlerinin yağıyla senin ayakkabılarını cilaladılar, kıvamına gelince, terleyen ayakları göbeğine indirirler!"

Cas diyor:

"Senin «Baal» 10 litre rakı kadar iyi."

Çarşamba, 15.

Bir Çin tümcesi:

"Kum taneleri insanlara karşı olursa, insanları çekip gitmelidirler."

Öğleyin babam komünizmle ilgili saçmalıyor. Bahçeden iki elma çalınmış, ben hırsızı savunuyorum: Ağaçların ürettiği, kimsenin değildir. Bunun üzerine babam bağırıyor, İtilaf Komisyonu, umumi yerlerin kapanma saatini 11 olarak kararlaştırmış, bizim gibiler yüzünden Almanya bu hallere düşmüş. Bilmek istiyor, kamu için şimdiye dek ne yaptığımı, hiçbir şey. Beş yıl bile geçse ara sınavlarımı yapacağım yok. Benden artık ciddi bir iş görmek istiyor. Edebiyatımla ne yapmışsam, bu onun için şahsen bir metelik etmezmiş. Yaptığımın önce kanıtlanması gerekirmiş. Çabucak dışarı çıktım. Henüz birşey kazanmadım.

Biz asalaklarız, köle olmayan son insanlar, Baal ve Karamazov ortamızda.

Bir şiirin değeri nedir: Dört gömlek, bir somun ekmek, yarım süt ineği? Biz mal yapmıyoruz, biz salt armağan yapıyoruz.

Öğleden sonra sinema yapıyorum. Akşam üstü, artık sonbaharın altın gong vuruşunun yükseldiği bulvarda salınıyorum. Kökleri şehrin havuzunda olan, su kenarındaki büyük kavak daha ıspanak yeşili, ama kestaneler sararıyor artık. Çocuklar çukurdan kestane topluyorlar. Biraz hüzünle ve suskunlaşmış olarak ağaçların arasına gidiyorum.

Döblin'den iki şey okudum: Önce «Wadzek'in Savaşı» ve şimdi «Wang-lun». Büyük bir kuvvet var bunda, herşey hareket haline sokulmuş, insanların birbirleriyle ilişkileri görülmemiş bir kesinlikte ortaya serilmiş, bütün jest ve mimikler virtüöz bir biçimde psikolojiye sokulmuş ve her türlü bilimsellik burdan uzaklaştırılmış. Teknik açıdan fiil kültürü beni alışılmadık bir güçle kavradı. Fiil benim en zayıf yanımdı, uzun zamandan beri bunu düzeltmeye uğraşıyorum (ta Lorimer ve Synge okuduğumdan beri!). Şimdi bu çok işime yarıyor. Tehlike: Döblin'deki barok!

Perşembe, 16., Salıya Kadar, 21.

Baden-Baden'da Waschauer'in konüğüyum. Yükümü ve sıkıntımı benden aldı, müziği yönetti, Baden'ini bana armağan etti, beni bu dünya manzarasıyla dost yaptı ve ağaç kokuları, kuşam hışırtıları, her türlü

yavaş müziği özümsetti. Spengler'in büyük kitabından titreşim yaptı ve siyonizm aryaları söyledi. Çevremizdeki bu ülke bozuluyor, bitiyor, batıyor ve Ziyon'dan daha iyisi yok.

İçinde pek fazla hedef var, her ilişkiye bir anlam sarıyor, ilerlemeye ve ikiyaşayışlının günün birinde bir maymundan başka birşey olmayacağına inanıyor. Ama bana Lao-tse'yi gösteriyor ve benimle öyle uyuşuyor ki, şaşkınlıktan şaşkınlığa düşüyor.

Bir kez Hedda geliyor. Sessiz çiseleyen göğün ve sisli ağaçların altında valsliyoruz, ıslak, çürüyen yaprakların kokusunu alıyoruz, kavga yeniden depreşiyor, avuçlarını yüzüne kapayıp ağlıyor, kışın Berlin'e gitmesi gerekiyor. Örtünün altında solgun, hastamsı, güzel. Herşey onu itiyor, herşey ondan sakınıyor, en eski arkadaşları ona bir tekme savuruyor. Bense diyorum: "Bu belki senin en mutlu zamanın ve durumun fena sayılmaz, sense nankörlük ediyorsun" ve: "Atabildiğini, benim üstüme at, sırtım pek benim." Ve bir defasında kucaklıyorum onu ve durum iyileşiyor ve onu öpüyorum, sevecenim ona karşı. Akşam üçümüz birlikte yemek yiyoruz, geceleyin onu trene götürüyorum.

Warschauer için:

Baden + Lao-tse.

Çarşamba, 22.

Ausburg. Tembellik. Kibritlerle zaman öldürüyorum. Havayı eleştirel gözle seyrediyorum. Yoruluncaya dek yürüyorum.

Perşembeden, 23., Cumaya, 24.

Bi'yi Buchloe'den alıp Münih'e getirdim. Şişmanlamış, bendeki düş kırıklığını ilk anda alımsıyor, durağansıyor ve ağırlaşıyor. Gece bulanık, uyku çok, şiirsiz. Pek yükseklere çıkamıyorum, ben biraz yetim çocuğum. Sabahleyin daha iyi oluyor, evlere salınıyoruz, aramız normalleşiyor - daha iyi olmuyor. Sevimlilik biraz kaçtı.

Otto, perşembe günü Münih'e gelip, bize bir oda temin etmeyi ve bana bir daire bakmaya söz vermişti; gelmek zorunda değildi, ama gelmedi de. Landshut'a, sınavı olan Orge'ye gitmişti. Öğleden sonra sal-

lana sallana damladılar; Otto Bi'ye karşı sevimsizdi, Orge'yi hemen yanına çekti, durmadan onun aklını çeldi, o da kahverengi giysileri içinde peynir gibi bembeyaz titreyip durdu ve sigara içti.

Otto'dan başka birinde bu fazla koymazdı; yutulur ve unutulurdu. Ama Otto'nun güvenilirliği dışında birşeyi yok ve yan yatmak dışında birşey yapmıyor ve insanı kafa işlerinde kullanıyor ve kendine rugan ayakkabı satın alıyor. Otto buna dayanamaz. Şöyle:

1. Möhringen'deki aileye sürükleniş.
2. Gazete Max'a pogrom.
3. Münih'e karşı kapitülasyon.

Birincisi: Beni, *stuprandi causa*, Lehrer'lere sürüklüyor, bana gitarla şarkı söyletiyor, benimle zamanında hareket etmiyor, doğrudan doğruya bir tecavüz.

İkincisi: Yaygara Elise'yi sürükleyip götürüyor, bana ıslık çaldırıyor ve geveze Z. M. önünde ona olan güvenim yüzünden beni mahçup ediyor.

Üçüncüsü: Bunun hakkında hiçbir şey söylemiyor artık, pek yüreksiz, buna başlamak için, çekip gidiyor.

Bez kayıplara karıştı, Cas sağlam yere basıyor, üstünde bir taşla: Burada Cas yattı. Bütün bunlar Otto için ayyuka çıkıyor, ama faydası yok: Ölmesi gerekiyorsa, ölecektir.

Cuma, 24.

Alman dramı batıyor, zahir, tez, seve seve, uslu uslu. Berlin'deki tiyatro kapitalistleri batak mala el koyuyorlar, olayı tröstleştiriyorlar, film ayağın altından yeri çekiyor, durmadan, var gücüyle aylardan beri çekiyor, çatırdı balkon koltuklarında, salon koltuklarında duyuluyor, son olarak sahne yanındaki localarda ve olayı birlikte seyrediyor. Şimdi fareler gemiyi terk ediyor: Reinhardt çekiliyor, Kerr Walhalla'da (Cermen şehitlerinin meskeni) içine kapanıyor ve olup biteni "çok güzel..." buluyor. Ama oraya biz yerleşip, ayaklarımızı tahta korkuluklara dayamak ve gemiyi yürütmeye bakmak istiyoruz. Belki deliklerden giren suları yutacağız, belki son gömleklerimizi çıkarıp, yel-

ken diye direğe çeker ve üfürürüz, bir rüzgâr olur, osurunca da fırtına olur. Suyun dibine vardığı zaman, geminin içinde birşey olması için, şarkı söyleyerek batarız.

Seyrek yaprakların üzerinde yıldızlı, ılıman bir gece. «Zum Kreuz» (Haç) lokalinde bovling oynuyorlar ve Halk Eğitim Derneği'nde trompet çalıyorlar. Bense, korkunç tedirgin ve huzursuzum. İçimde bir şeytan var, yine sanki domuzlamaya başlıyor. Kuduz köpek gibi ortalıkta dolaşıyorum ve hiçbir şey yapamıyorum. Çok şey de yırtılıp atılıyor.

Ben niçin büyük incitmelerin şaşı gözlerine bakamayacak kadar yüreksizim? Beni felç eden şeyi hemen kavrıyorum: Kimsenin üzerinde egemenliğimin olmadığı. Bana verdiği her şeyin, lütuf olduğunu. Lütufta bulunmamanın haksızlık olmadığını. Durum şu, dizgi makinede beklerken, «Baal»in son (Oduncu) sahnesini kotaramıyorum. Orge, bana yardım etmek istedi. Daha önce birkeresinde yürümedi: İstemedi. Sonra da, ben istedim, ama sen istemedin, deyiverdi. Bunu yuttum ve sahneyi ona bir kez daha götürdüm. Sınav için inekliyordu, zamanı yoktu. Erteledim, erteledim, G.-Müller Yayınevi'nden iki ihtar aldım. Şimdi onunla Münih'te bir görüşme için ricada bulundum. Dedi: "Cuma" Hemen geldim, öğleyin, başladık. Ordan Otto geliyor, buz esiyor, Otto saçma sapan gevezeleniyor, it kamçısıyla. Tiksiniyorum, Orge'nin yatağına yıkıyorum onu, kırılmış çekiyor. Orge de ama onunla. Bana el uzatıyorlar, hiç olmazsa Orge: "Eyvallah." Orge, dokuzda, dokuz buçukta tamam olacağını söylüyor. Bu saatte geliyorum, Otto orada oturup duruyor, sonra *lentissimo* (ağır ağır) gidiyor, saat on için birşeyler sözleşiyor. Orge, «Baal»den söz ediyor, yarım saat sonra, orta yerde, gidiyor, ben de gidiyorum, alınmadan, bu işe aklım ermiyor. Schmidtberg'te kontak yapıyor: Sahne olmadı. Otto yuvarlanıp geliyor. Georg'a sordum, Otto'ya önemli birşey söylemek istiyor mu, diye. "Yok, yalnız kahveye!" Georg çabucak düşünüyor, birkaç lafı yutkunup çıkarıyor, bana fırlatıyor, sıkkın, üzgün, bitmiş görünüyor. Otto hep kaçıyor, on adım öteye, ruh sağlığını kaçırıyor. Bagno'dan kaçıyor, korporasyondan kaçıyor, sonunda tamamen çekip gidiyor. Georg'sa, çözümsüz, utangaç elini bana uzatıyor ve ardından gidiyor, soğul,

kurtulmuş, biraz korkak, gerçekten kötü bir işten sonra, ona bir zararı yok. (O, yarın Fannerl'e yolculuğa çıkacak...) Öfkeli değilim, yalnız ağzım acılaştı ve boğazımın gerisinde yutkunuyor, ama yutamıyorum, birşey değil, hiçbir şey değil. Gülünç, edebiyat yüzünden, yalnız: Kendimi aşağıladım ve gücüm yoktu. Ben bir hiçim. Utanıyorum.

Trajedi yazmak rezalet. Bütün iç direnmelere karşın, artık hiçbir şeyin olmayacağı, hiçbir şeyin olmadığı ve hiçbir şeyin önemli olmadığı kesin. Öyleyse niçin bu uyuzlu ve beşyüz yerden delikli bu küçük, bu hırpani kılıfların içine sürünmek? Niçin bu alçak, keyfi ve minicik düşünce silsilesinde dolaşmak? Ve başkaca herşey yalan ve bu da yalan. Felakete uğramadım, çatı çökmedi başımın üstüne. Miskin hastalığı hâlâ yeni içinde direniyor, beni birçok cürüm yüzünden kimse dövmedi: Ama yaban yasemin şişmanladı, iyi bildiğim Cas teresin tekiydi, haturtanır Heilgei iyi ticaret yaptı, sonra daha kötü ve sonra dönüş ve Orge, bizim zavallı kardeşimiz That's all, parayı verenle kahveye gitti. Sütninelerin bizi korkuttukları hortlak göründü: Bir çarşaf içinde göründü.

Cumartesi, 25.

Sabaha karşı bir düş görüyorum: Bana biri çıplak bir oda gösterip diyor: "Burada sanatçılar oturuyorlardı. Önce pek çok ster tahta aldılar ve bu bitince, pek çok metrekare tuval aldılar ve bunlar da kullanılınca, bir tane kâğıt aldılar." Düşte bu bana bilgece göründü ve sanatçıların daha iyi olacaklarına inandım.

Ren Bölgesi'nde zenciler yeri somuruyorlar. Kadınları bölük bölük hamile bırakıyorlar, ceza almıyorlar ve halkın protestolarıyla alay ediyorlar. Almanya'da halkın tavrı örnek bir tavır: Öldürme ve cinayet ihbarları yok. Karıları hırpalanan bu insanlar, linç adaletinden yıldızlar kadar uzaktalar. Dişlerini gıcırdatıyorlar, ama bunu yapmak için, kimseler duymasın diye, dışarı çıkıyorlar. Zencilerini kapılara çivilemiyorlar, zencileri testereyle kesmiyorlar, yumruklarını ceplerinde sıkıyorlar ve bu arada bir de otuzbir çekiyorlar. Hak ettikleri şeyi bulduklarını kanıtlıyorlar. Onlar büyük atıkları, bunlar halkın dökün tüsü, bir vuruş-

ta devrilen çeneler, insanlıktan çıkarılmış sürü hayvanı, 1920 yılının Alman yurttaşları.

Durmadan beni meşgul eden şey: İnsanın insana gücünün ufaklığı. Herkesin anladığı bir dil yok. Hedefi vuran bir mermi yok. Etkileme başka türlü yürüyor: Irza geçiyor (hipnoz). Bu düşünce aylardan beri beni kuşatıyor. Ama içeriye girmemeli, zira ben dışarıya gidemem.

Çok yalnızım, tavan arasında bilardo oynuyor, R. Tagore'yi okuyorum, «Yurt ve Dünya», az zıkkımlanıyorum, resimlerle düşünüyorum ve kendi yükselişimi sinematik olarak yönetiyorum. Ama genelde, çevrede karşılaştırma sıfatları patladığı ve böylece şeyler hem kendilerine, hem bana düşman oldukları için, harap oluyorum.

Pazar, 26.

İnsanın daha nasıl uzayıp genleşeceğini, hep durmadan yeni biçimlerde düşünüp durmak, berbat yorucu. Gittikçe daha fazla sonbahar oluyor, bunu seviyorum. Bunun dışında Tagore'nin «Yurt ve Dünya»sını okuyorum, fevkalade bir kitap, kuvvetli ve yumuşak.

ŞUBATTAN MAYISA 1921

"Ot bitene dek beygir geberir."

Bertolt Brecht

BU YAZ ÜZERİNE

Çok şey yapmadım, biraz yüzdüm, bazı şeyler okudum, birşey sevmedim. Ama zaman yoksul değildi. Altını üstüne getirmek ve ceset görmeye alışmak zorunda kaldım. Hiçbir şeyin yapılmamasından da daha kötüsü, pekçok şeye başlamış olmak. Yine de birkaç balad bitti. Kendi oturduğum dalı kesme işi de ilerliyor, yavaş da olsa. Ama güveni kovacığım kendimden daha.

Şubat

Çarşamba, 9.

Karnaval ertesi çarşamba, insan öylesine uyanık, arı, kendini düzeltmeye hazır. Napolyon'un ölü maskesi yıkanma masasında duruyor, dışarda kar, yatakta bir kan lekesi. Steinicke'deydik, Cas da oradaydı, Otta ve Feuchtwanger'ler. Kadınla dans ettim, ama sonra kaçtım ve Marianne ile yanak yanağa dans ettim. Çok geçmeden, içim bergamot rakısıyla dolu, bir otomobile uzanıp, eve çektik. Orada beyaz makyajlı, hasta, zavallı Bayan Jörgen (ve bana yanaşmaya çabaladı, ama ben Mar'ın elini tuttum) ile nerdeyse dişleri dökülecek denli yaşlanan ufak Edith Blass oturup duruyorlardı. Gözümü yumamadım, Mar dedi, Bayan Fleuchtwangerl ile hissi dans etmiştim ve kadınların hepsi kendilerini azımsanmış hissetmişler. Bir defa kendini iyi hissetmedi, bir defa, çocuğu olmadığı için, ağladı, işte o zaman enfes görünüyordu, çok şey bağışlanmış oldu! Balodaki kıyafeti bir içoğlanıydı ve oradaki en güzel kadındı ve erkeklere fevkalade davrandı, arı duru ve kral gibi sakin ve neşeli ve yanaşılmaz ve yine de kibirli olmadan. Baloya gidebilecek tek kişiydi, zira oraya uymuyordu. Yalnız onun için düzenlenmişti, ama o buna hiç aldırmadı.

Pazar, 13.

Augusburg. Öğleden sonra Aicher'lerde. Recht'in rolü oynamasını istiyorum. III. Richard. Kötü kişi jestlerini harcıyor, çabucak. Mizacının sınırlarını da görüyorum. Bir defasında eline bir bıçak almayı reddediyor (benim elimde de vardı): Paçasız. Mar yatakta bulanık öykücükler anlatıyor. Bir defasında, durumu kötüyken, hırsızlık yapmaya başlamış. Gittiği her yerde çalmış. Mar'ın ana-babasının, erkek kardeşinin yanında vb. Evet, ana-babasının dolabını bile kırıp açmış. Şimdi yine bir yerlerde sürünüyor. Muhasebesinde çalıştığı bir firmadan para çalmıştı, doğrudan doğruya kasadan ve başka yerden, şimdi de, kendinden şikâyetçi olunursa, firmadaki yolsuzlukları açıklamakla şantaj yapıyor. Bütün bunları, ondan öğrendiğini söyleyen bir kadın için yapıyor. Şimdi erkek kardeşine gitmişti, ama o durumu Recht ile konuşmamıştı. Kendisi söyledi ona. Yazdan önce

evlenmek istemiyordu ve gidip başka yerde yatmalıydı, tiyatro yapmanın faydası yoktu. Bunun üzerine, ufacık ve çaresiz, kız ondan ne istiyorsa, hepsini yapacağına söz verdi ve koşup dışarda ağladı. Ve o Machiavell'i seviyor. Ama kız sonra onu yine de içeriye alıp yanında uyumasına izin verdi, o kıza birşey yapmadı ve kız ona herşeyi birden yapmak istemedi, acıdı.

Pazartesi, 14.

Bütün gece beraberiz. O değişti. Artık biraz çocuksuluk var üstünde, ürkeklik, ufak tavırlar ve bazen soluğu kesilen bir sescik. Bir defasında onu beceremiyorum, bırakmak zorunda kalıyorum, o gülüyor, salt sessiz ve mutlu ve benimle alay ediyor. "Ne iyi, pek iyi, her zaman muktedir olmaman, zaten zayıfladım. Bu, çok iyi."

Salı, 15.

Şimdi Cas ile yiğitçe «Korsanlar» üzerine çalışıyorum. Marianne için bu. Çok içtenlikli şeyler yapıyoruz. Bi var içinde çokça. Bir kadının yaşamı. Savanada büyüyor ve bütün denizlerde sürükleniyor.

Perşembe, 17.

Georg-Kaiser-Davası. Karısı ve çocukları aç oldukları için, çocukça şeyler döktürdü. Şimdi boş nutuklar atıyor ve şaircikliğinin parlaklığında tavus gibi kabarıyor. Bütün üretimini sinir hastalığı olarak ortaya koyuyor. Kadın fevkalade, kederden bitik ama sakin, onu bir çocuk gibi idare ediyor. Mahkeme heyeti şaşırtıcı biçimde hoşgörülü ve nazik!

Cuma, 18. ve Cumartesi, 19.

Akşam 6'dan sabah 9'a kadar Marianne *Kapalı* 3'de. Sonra *Siebentischwald* (Yedi Masa Ormanı). Orada kahve.

Pazar, 20.

Öğleden sonra Recht, Aicher'ler, Ma park evinde. Daha dün akşam Aicher'lerde Ma öyle yüzsüz, sigaralarımı içiyor, kendi çatalıyla bana

pasturma sunuyor vb. Bugün kovalamaca oynuyoruz, frenliyorum. Saat 10.10 *Kapalı* 3'te.

Cuma, 25.

Film tasarımları doluşuyor. Yeni para kuramı: Rahat giyimli, zarif kesimli geniş gri pantolonlar, yukarıya çekilmiş; yumuşak, ezik şapka, öne doğru uzatılmış yüz, biraz keskin; gözüpekliğe varan aldırmazlık - ama gözle görülür biçimde yapılmış istenen başka birşey olmayan maddesele karşı saygı; her yerde atmak, kapmak ve çoğaltmak; arkadaşlar için, her çeşit girişim için. Ama sol elle; sert altın kazımak. Yumuşamış toprakta da. Altın yıkamak. Toplamak, yatırmak, çevirmek, hiç maddeye (hep altın olan) bakmamak, insanlara bakmak, onlar çalışmalı, tembellik, serserilik yapabilmeli. Hırs yok: O ne yapabilirse, yapsın. Benim en iyi sucuk olmam gerekmez.

İstediği zaman otomobile binen Marianne'yi sık sık düşünüyorum. Kürk mantolar armağan ettiren, yüzükler, giysiler. Kendisi için. Onu çekip almalı mı? Onu ödeyemem ve hiçbir şeyi onun için. Ya ben neyim? Bir ufak, yaramaz yumak, yüzüm görünmüyor, krediye bağlanmış bir vaad ve neyi ısırıp koparmak olası? Giysiler, sabun, aydınlık konut, tiyatro, iyi yemek, müzik, ince duygular, tembellik, insanların saygısı, sürtüşmezlik, yolculuklar, güzellik, gençlik, sanat, özgürlük? Ve bunların hepsi, tatmin edilince kuruyan fizyolojik bir güdüye uymak uğruna pisliğe fırlatılmış! Yada kendini hep değiştiren iyi biri olarak görünüyorum diye? Benim yanımda aydınlık bir konutta oturuluyor, tiyatro var, daha severek yeniyor, müzik duyuluyor, güçlü duyumsanıyor, birşey için çalışılıyor, saygı görülüyor, serüven var, yolculuk gerekmiyor, sonra güç, dinçlik, yeni şey, güven var diye? Neler neler güvenli değil ki...

Ve ben evlenemem. Dirseklerim serbest kalmalı, canım istediği gibi tükürebilmeliyim, yalnız yatabilmeli, insafsız olabilmeliyim.

Akşam 7 sabah 9 arası Marianne *Kapalı*'da. Ona «Yaz Senfonisi»nden Ölü Yemeği sahnesini okuyorum, o da, bunu oynayabileceği görüşünde. Ben de aynı görüşteyim. Ama geceleyin yatakta bana bir

düşünce geliyor; oyun şöyle biter: Kadın teslim olur ve kötü adam Tauli'nin yanında kalır. Yani kadın kendi çöküşünü aşar, sekreterlikten gelen zayıflığını yener, bütün gücünü kararlılıktan kazanır.

Cumartesi, 26.

Neyin tehlikeli olduğu görülür: Geriye kalan, yeniden büyümeyen, hazmedilmeyen ve artık zorlanmayan bakiye. Yavaş yavaş kabız ediyor bizi sonradan hesabı yapılmayan kaçamaklar, yarım çiğnenmiş olaylar. Tüketilmemiş olan bizi zehirliyor. Bütün gömülmüşler kötü uyuyor. Hazmetmemiz için yardım etmesi beklenen toprak, onu kusuyor. Rüzgârın kurutmadığı ve yağmurun yıkamadığı, hâlâ büyüyor ve toprağı zehirliyor. Cesetler korku ürünleridir. Korku kalıyor. Yahudilerle niçin başa çıkılamıyor? Çünkü onları dörde parçalıyorlar, çarka geriyorlar, işkence ediyorlar, bin yıldan beri yüzlerine tükürüyorlar. Ama Yahudi tükenmeden tükrük tükeniyor. Üzücü, sarsıcı bir acılıkta şiddet olayları, bizse buna karşı, düzmece biçimde, trajik olanı bulduk. Nerede ve ne zaman anlağın ağzı toprakla tıkanmışsa, orada yüzyıllar boyu uzanan bir çığlık eksikti. Orada yazgının kupası yadsında ve trajedi gerçekleşmedi (böylece gerekli oldu).

Pazar, 27.

Açık, güneşli günler, yine formumu buluyorum. Hâlâ bit dolu, ama daha dayanıklı. Kıyım yaklaşıyor. Her hatta düzen var, ama hangi kurbanlar karşılığında! Marianne, Recht ile evlenmeyi düşünmüyor artık, benimle evlenecek; Tanrı yine seyredecek ve Asya'nın kılı kıpırdamayacak. Ama kendi kabuğuma çekilsem (ve hava buz akarsa), vazgeçecek, elleri çürüyecek ve artık yanaşamayacak. Aicher'lerde bozuk çalıyor, daha önce de saatler boyu çektiğim gibi, geri çekiliyorum, suskun eve yürüyoruz (ona), barışıyoruz, zaman çok geç ve yarın provası olduğu için, uslu uslu ayrılıyoruz -ve sonra o yukarda oturuyor, balkona çıkıyor, acaba dönüp gittim mi diye, kaldırım taşında ıslıklıyorum. Bir mektup yazıyor, birşeyin yanlış olduğunu, çok çabuk caydığını ve ertesi gün öğle üzeri telefon ediyor.

Pazartesi, 28.

Derede amma çok şey akıyor. Bu arada kendi para kavramının ne denli bozulduğunu kanıtlıyor, en fazla o bağımlı paradan. Orge parasızlıktan perişan, bankadan alıp, 300 veriyorum, ona borcum olan 200'ü alıkoyuyor, ama Otto hiç sormadan, öbür yüzlüğü kapıyor. (Alacağı ve gereksinimi olandan 50 daha fazla, aslında yaptığı yalnızca Orge'ye durmadan beni çekiştirmek. Ama o böylece bu gibi şeyleri örtbas ediyor...) Ve Orge'nin hiçbir şeyi yok, benimse o yabancı Klette'ye 120 borcum var. Bütçenin zaten hiç iki yakası bir araya gelmiyor. Ama hiç karı bulamayan Otto, -onun için Reutter ve Günzburger ile konuştum-, Marianne'ye asılıyor ve bir domuz gibi edepsizlik ediyor. Böylece Orge de, Stuart Webbs için yapacağım ve (laf arasında) Marianne'ye bir rol vermek istediğim filmde benimle çalışmak istemiyor. Orge, eski okul hocası, kadınlarımın sayısına karşı ve kendisinden bir iğne istense, istismar edildiğini düşünüyor. Ve durmadan Cas ile Otto'ya sövüp sayıyor, hep nezleli. Ve bütün bu çocukların bozulmasında suçlu benim. Ben politikacıyım, ticari köpoğluyum, işletme işçi temsilcisiyim, reformcuyum! O ise, köpek karakolundaki aziz, varoş bilgesi, büyük keşiş. Fannerl'i alamadığını bana kendisi söylüyor (bunu benim yanımda söylüyor: Cesar'ın yıkayamadığı benim yanımda), çünkü birkeresinde kızın adeti varmış ve o hiç beceememiş, şimdiyse kızoğlankız portakal dogmasını ilan ediyor (seyretmekle iyileşiyor, böylece eskisi gibi kalıyor kız!) O, kin tutuyor ve inkâr ediyor. B. T.'nin zehir dişlerini, bir bedeli varken, çekmeye yanaşmadı. Ama kızın ağzına siymesine aldırmadı. Ama daha sonra o Asya'da otururken ve kız korumasızken, onu mahvetmek için şeytani bir plan kurmalıydı. (Meyer ve şürekâsının ağzına siyilmesin diye!) Ama bana da diyor: "Birkez sen ona vurmak istedin, o zaman ben de yapamadım. Fannerl silleleri yemiş. Sonra Fannerl gittiği için, ben istemedim, o zaman da sen artık istemedin. Niçin? B. T.'den ödünç kitaplar almak istediğin için!!!" O düşünceye inanmıyor! Herşeyi bilen Otto ise, onu bundan vazgeçirmek için, hiçbir şey yapmıyor. Buna gereksinimi var. Böylece bütün villa kokuşmaya başlıyor ve hiç rüzgâr esmiyor!

Salı, 1.

Webbs filmi doğmuyor (15.000 Mark), ama Ma burda 8-8 arası ve çok güzel. Örende bahar oluyor.

Münih'te Cas bekliyor, şu *Cerberus*. Stuart Webbs ile boğuşuyoruz. Berbat yorgunum. Cas tam bir mankafacık.

«Galgei»den beri entrikada alt edilmezim. Ama şu makine işi! Sonra birşey buluyorum: Namuslu suratla döner kerhane. İnsan, altın kazabilse! Rast giderse, Webbs için 2 yada 3 film daha. (Centilmen filminin başlangıcı!) Marianne için o üç korsan filmi ve sonra bu biter! Baharda «Galgei». Eski usulde birkaç balad, Orge şarkılarından!

Çarşamba, 2.

Öğleden önce Cas ile Webbs filmi «Döner Meyhane» üzerine. Cas hem ebe görevini, hem de aynı zamanda oflamayı üstleniyor. O sancılanıyor, çocuk benim. Öğle üzeri Marianne geliyor. Hayvanat bahçesine gidiyoruz, orada güneş, maymunlar, çamlar ve emular (Avustralya'da yaşayan bir cins siyah, ince boyunlu, şişman göbekli, büyük hissi gözleri ve içinde kırmızı bir kınnapın, gaganın iki yarısını birbirine tutturan kan kırmızı bir gırtlağı olan devekuşları) güçlü izlenimler bıraktı. Gece uyundu.

Perşembe, 3.

Erkenden, Marianne için, kafamda bir koşuk:

Zavallı Marianne idi bu
Daha iyi günler gördü
Beşiği başında kimse ona
Amerika'yı söylemedi.
ve
Hep ama sıkıntıya düşünce
Dedi: Ben çocukken
Babam giderdi denizci barına
Anamsa çok uzaklara!

Sonra, Marianne'yi trene tıkıp, Cas'a koşuyor, bir saat Kehrer'in Cézanne üzerine dersini dinliyor, öğrenci yemekhanesinde yemek yiyor, Klette'ye Stuart Webbs için «Şarapçının Gizemi»ni dikte ediyor ve bundan çok hoşnut kalıyorum. Ve akşamüstü hasta olan küçük Zarek'i ziyaret ediyorum, Oda Tiyatrocuğunun doğurgan Michel'i, kaputla otuzbir çeken lastik tüccarı (Neuhofer)'in zevk oğlanı. Epeyce "kibar" olduğu ve bütün bitkiler hoşuma gittiği için, «David»i yanıma alıyorum. Nice bir kâğıt, "hararet"ten yarı kömürleşmiş, hâlâ bükülüyor, kıvrılıyor, şahlanıyor, yaşıyor gibi yapıyor... Döşeğe düştüğüm gibi, oda tavanı «Jamaika Bar'ın Gizemi»ni filme çeker.

Cumartesi, 5.

İlkbahar havası. (Yalnız yemeklerde) Döblin'in «Wallenstein»ını okuyorum. Yazık, o kadar çok isteri ve böbürlenme var içinde ve burada o kadar çok görünüm azametli bir üslupla sergilenmiş! Bu barok! Bu, (tarafsız) genel görünüm! Ne denli tehlikeli (ideolojik) birşey: Bu, canlandırmanın sahte demokrasisi! Ve bütün bunlar öyle kalın, öylesine renk sucukları ve hepsi öyle abartılı vurgulanmış, edebiyat yaparak süslenmiş ve dıştan görülmüş! «Wadzek», karşılaştırmasız daha etkili. «Wadzek»te üslup bir mercekti, ilk böyle birşey görüldü. «Wallenstein»da bir pencere camı ve yanlış şey görülüyor. (Zira, hiçbir şey -pencere camından- göründüğü gibi değil!)

İnsanların yaptıklarına aldırma, düşüncelerine kulak asma! İkisi de yanlış olabilir. İnsanların başına gelen, akıl alacak şey değil. Yanılgılarınızla rahat bırakın beni! Meier ile Schmidt arasındaki farkı mı gözetmeliyim? Gözlerimi mi bozayım? Bir kadın adamın birine boğazlatıyor kendini, iğrenç yatağa sattırıyor, küfrettiriyor, ana-babasına kötü muamele ettiriyor, soydurtuyor, adama sahtekârlık yaptırıyor, dolapları kırdırtıyor, dolandırılmış iş sahipleri karşısında af etsinler diye yalvar yakar ettiriyor ve onunla yatıyor, sevmeden. Adamın kendisini önüne fırlattığı herifin, ona yıllar sonra bile hâlâ el koymasına ses çıkarmıyor, kendi ifadesine göre, mahvolmasına ramak kalmasına karşın, çocuğunu düşürüyor, orda burda ahlâksızca rezalet çıkarıyor, "hiç olmazsa" ırzına geçeni kendisi için çalış-

tıyor, sevişirken, yıvşık, yılışık oğlanların kendisini çekiştirip durmalarına, orasını burasını öpmelerine, senli benli olmalarına aldırış etmiyor, adam gideceği için, ona hoş davranıyor, sonra berbat genç bir oğlanla yatıyor, oğlan adamın ayak çocuğunu oynuyor, aldattığı, niteliğini bildiği adamın karşısında pısıyor, kadın onun armağan ettiği kokulu suyu alıyor, sevişme sırasında, oğlan koku hakkında şöyle diyor: Herşeyi de öyle kokuyormuş. Ve yine de, bütün bunların doğru olmasına karşın ve daha başka neler yaptığını kimse bilmemesine karşın, o iyi bir kadın, çocuksu, güvenilir ve hiçbir yanı başkalarıyla kıyaslanmaz.

Akşamleyin Mar, Recht ile tiyatroda, dışarıya koşuyor ve «Maxim»de Recht'e rastlıyorum. Sonra gidiyor, «Lamm»a (Kuzu Lokantası) ve Marianne'yi göndermemi rica ediyor. O gelince, kamburunu çıkarıp, paltosuna giriyor. Marianne, Cas ile benim yanıma oturuyor, o yanaşıyor: "Geliyor musun? Burada paltomun içinde oyalanamam." Ama o oturmaya devam ediyor: "Öyleyse, arkadan gelirim." Öbürü, öfkeyle, çekip gidiyor. Birkaç zaman sonra, onu takip etmesini rica ediyorum, o ise, gülümseyerek, ama gizli bir buruklukla diyor: "Demek beni gönderiyorsun!" Birlikte gidiyoruz. (Ona, lokantada vedalaşmayı ve onun önden çıkmasını öneriyorum - reddediyor.) Sonra bizi yanına içeriye almıştı, «Lamm»a, ama ben istemedim. Penceresi hep karanlık kaldı. Demek ki, epey uzun bir süre dolaştılar. Marianne'nin yanında uyuyamadığından beri de bir şişli bastonu var.

Pazar, 6.

Cas ile bazı şeyleri konuştuk. Doğayla hiçbir şey yapmıyor. O çok kötü, diyor. Onun Flander'i var. Ama eski mevcutlar onun resimlerini bastırıyor. Baştan almak zorunda. Cansız doğa gibi yüzler yapmalı, yüzler gibi manzaralar ve kapların yüzeylerini değil, boş zamanlarını. O hep, kendinden romantik şeyler çiziyor.

Pazartesi, 7.

İçkiliyim ve kollarım sıvalı yazıyorum, kırmızı fenerin altında. Serin olmasına karşın, ama insan birkez yaşıyor. Ancak içki içince, insan

aklıyla hareket edebiliyor. Belki «Galgei»yı yaparım birgün, beynine siydikleri, rakı, o zaman o da herkes gibi umumi helâ olur.

Franziska'nın «Akşam Şarkısı» ile «Taler»i Marianne için gitara uyarladım. Bu bana zevk verdi ve belki bir defa daha onun işine yarar.

Salı, 8.

Erkenden «Âşık Domuz Baladı»nı yaptım Recht için. Öğleyin Münih, Klette, «Jamaika Bar'ın Gizemi», 1. perde, diktelendi. O, ağzı açık, oracıkta çömeldi, sonunda başı ağrıyordu, birşey yapmamıştı. Akıtma, Bi. İstasyon. Orada duruyor, arabanın başında, Recht ve Marianne. Oraya gidiyorum, şaşmış, sonra biniyorum, şu söyleşiyi duyuyorum: "Bu ne küstahlık? Bana nasıl davranıyorsun? Bir sağa, bir sola tokadı indiririm. Burada kalacaksın." Kadın biner, o ise geri çeker, kadın benden yardım ister, yardım edip şöyle diyorum: "Bırakın! İsterseniz, birlikte gelin!" O da geliyor. Kadının içi fena oluyor. Şöyle diyor: "Bugün bir yere gitme!" Adam sonra içerde onun yanında oturuyor, korkunç sırıtıyor, şişli bastonuna vuruyor. Kadın, zorla gülümsüyor. Ben, sigara içiyor ve sakin olduğumu göstermeye çabalıyorum. Onun, Aicher'lere gitmesini öneriyorum. Oraya gidiyoruz, arabayla. Adam, benden ayrılmamı rica ediyor. Marianne'ye bakıp, beraber gidiyorum. Adam kuduruyor. "Şimdiye kadar kendimi tuttum, siz -beraber- gelmeyin. Hiçbir şeye karışmam." Sessiz yol. Kadın, tecavüze uğramış gibi görünüyor. Sonra Aicher, ölü beniz, fırlak gözbebekleriyle, titrek, sözsüz. Recht: "Evinize gidin, işi çığrından çıkartmayın! Bayanın şövalyesi rolünü oynamak istiyorsanız, sonucuna da katlanırsınız." "Katlanıyorum ya. Daha ne istiyorsunuz!" Aicher: "Hadi gidin! Ben ne yapayım? Hadi, çekin gidin!" Recht: "Koridora gidelim!" Kapıyı yüzüme çarpıyor. Onu itiyorum, oldukça kaba. "Bırakın bunu! Delisiniz siz be!" Sonra gülüyorum evin koridorunda. Aicher, durmadan gitmemi rica ediyor. Recht bağırıyor, tıknefes: "Benim işlerime karışmayın!" Marianne şöyle diyor, sarsılarak: "Eve gidin, ama sizde yatacağım, Rudi." Sonra adam kabul edince: "Siz masum de-

likânlı!" (Kız hâlâ oynuyor.) Ben gidiyorum. Daha sonra, oradan geçerken, evin merdiven koridorunun bütün ışıkları yanıyor.

Çarşamba, 9.

Berrak kafayla, onun gitmesinden yanayım. Artık hiç para almamasından, adamı içeriye sokmamasından, en kötü halde polisi çağırmasından yana. Ateş ederse, eder. Aicher'e güven olmaz. Param olmadığı için, az şey yapabilirim, yada hiçbir şey yapamam. Ama o daha birkaç ay yaşayabilir, bu kadar zaman geçinmek için yeterince parası, ziyneti vb. var, sonra da ana-babasıyla beraber Avusturya'ya. En kötü zamanda Berlin'e, Hedda'ya.

Öğle üzeri onunla buluşuyorum. Yedi Masa Ormanı'na (Siebentischwald) gidiyoruz. Onu, Recht'i ciddiye alıp, ona karşı yanlış davranmakla suçluyorum. Ve hâlâ para aldığı için. Recht taştan duvarlara koşmaz, sadece lastik duvarlara. Sonuçta Marianne onu yatıştırmak ister, o da bunu bilir. Onun son sığınağı şişli bastonu değil, ağlayıp sızlanma. Dün kızı boğazladı. Durmadan onu öldürmekle tehdit ediyor. Kızın bir silah edinmesi lazım, tamamen savunmasız. Adam üzerine gelirse, onu bir kurşunla yere sermeli, kudurmuş bir köpek gibi. Kaçıp gitmek belki daha iyi, ama adam peşini bırakmaz.

4-7 arası örende. Bu güzel. Mutluyken çok sevimli, körpe. Numara yaparken yaşlanıyor ve bitmiş görünüyor. Saklamak istediği ne çok şey var, bu da onu zorluyor. İş arkadaşları ona laf atıyorlar: "Selam, Marian'cik!" Sonra şunu anlatıyor, onları bu yüzden sorgulamış da, onlar da demiş, benim yanımda ona hep böyle seslenirlermiş. Sekreter ona kötü davranıyor, o da loca kapısı önünde bağırıp çağırıyor, adamın, kendisinden özür dilemesini istiyor, yoksa Recht onu tokatlarmış. Tiyatro davranışları. Ama ben onunla bu yüzden evlenmiyor değilim. Hiç yapamayacağım için, serbest kalmam gerektiği, uyumam gerektiği için. Ve kötü olduğum için, periyodik eziyetçi olduğum için. Ve insanın tırnaklarını törpülerler, saçlarını tararlar, patlatıp gebertinceye kadar beslerler, uykusuna bakarlar ve birlikte ormana yürürler. Soğanları göz sanırlar, insan özgür olmak isteyince, kendilerini morfin

gibi acılıklarla zehirlerler ve insana çayın yanında kendi cesetlerini sunarlar. İnsan, çorba çanağının başında bir oyuncudur, çorba kâsesini yalayıp, aşçıyı övünce, alkış tutarlar. Çişlemeyi insana bağışlarlar, çünkü o insan bir domuzdur. Ve en korkuncu: Öbür kişinin yalnızca kötü yanları görülür, kendisi yaşama küstüğü ve gözünde yaş olduğu, öbürününse küskün olduğu için.

Perşembe, 10.

Hemen sakin konuklar ve ayyaş balıklar da olsak, yine de çevremizde baştan aşağı huzursuzluk ve hayvanlar masaların altında sürünüp dişlerini gösteriyor. Oda bembeyaz silinmiş ve yataklar temizse, yataklarda bulaşıcı hastalığa yakalananlar ölmüş ve odalar uzun süre boş kalmıştır. Birşey söylemeyişimiz herkes bu görüşte, saklayacak çok şeyimizin olmasındanmış ve bizim gizlerimizden korkuluyor. Tarlalardan fareler bizimle aynı ilkbaharda geliyor ve biz en son lokma ekmeği de yedik. Sevilmeyişimizin ne olduğu bilinmiyor. Kireç kokuyoruz...

Belki «Galgei»nin üçüncü sahnesini yaparım. Burada bir adam tutuluyor ve bu belgelerle oluyor; çağın gereği. Herşeyin böyle karışık ve karanlık olduğu yerde, belgelerden yardım umulur ve bu da güvence yerine geçer. Kâğıtlar güvenli şey, yazmak eylemekten daha fazla birşey, yazmayla eylemde bulunmak arasında yer var, kâğıtlar çoğaltır, kolaylatır. Olmayan görülür, sayılmayanın sayıları var, sayılar arasında seçim olası, onların tutkuları yok, kendi kafaları yok. Bak işte, bir kâğıt imzalıyor ve orada Pik maça yazılı, bu o işte, kâğıt yalnızca maça için geçerli. O şimdi Pik, hâlâ Galgei'ın gömleği ve giysileriyle.

Sanırım, ikisini ayırınca, kan akar. İşte bu, maymun kanı kusan malın gözü, Napolyon mukallidi şişli bastonla ve kendi kendini sakatlamasıyla. Ve onun hileli işlerini kutsayan, cinayetini bağışlayan, kendi anasına kötü davrandıran, onunla yatan, korkudan ona yalan söyleyen, kendini boğazlattıran, orospu diye sövdüren ve metres tutturan kadın, o fetiş. Adam çalıyor, soyuyor, kadın benimle yatarken,

bir kürk istiyor. Ve öte yandan, kendine bir çocuk yaptıracak denli de çocukça, gelmeyince ağlayacak, suratım şaşkınlaşınca bana sarılacak denli, duygulandıran bir tahrikle. Bense aldırmaz biçimde onunla sallanıp yürüyorum, aynı suratla, yatakta zevk alarak, ama sorumsuz, belki aldatıcı, olanaklarımın ötesine dayanarak, oldukça soğuk, salt apolitik.

Geceleyin

Önce herşey kolay, saf ve sağlıklı. Yirmi yaşındaki evreni kavrıyor. O, olması gerektiği gibi. Doğal bir konuşkanlığı var ve bunu basit, güçlü şeyler için kullanıyor. Sesindeki hafif törenselliği kaba alaycı ısırganlıkla ölçüyü aşmaya itiyor. O, bu yenilmezliğin güveni, çaylağın cesareti! Birden bire tastamam doğru hesapta ortaya çıkan yanlışlar. Şeyler, oldukları gibi, görünümlerini değiştirir yada erişilmez olur. Ey, ilk kez yenilenin kibri! Ama ağacı politize etmek gerek, orada bir adam, kışkırtalım! Herkes bilir: Bir ağaç odundur. Ama insan yorulur. Oyun değil bu. Yalan söylemek güzeldir, aklına birşey gelirse insanın. O zaman ilişkilerin anlamı açılıverir ona, gizemler görünür. Ağaç ne kadar olay yaşıyor, bu nasıl gizleniyor, aynı kalacak gibi, suratına nasıl hakim oluyor! Formüller doğru değil, hafızaya yardımcı olan şeylerdi, gözlerle serpilen kumdu. Şu andan itibaren kurumayan güç kaynağı yapıtlarda saklıdır, çelişkilere sürüklenir, rüzgâra karşı koşar; hız azalır, rüzgârı hesaptan düşmek gerekir! Organizma, direnci kendine karşı organize ediyor. İkizi gibi çöküşe benziyor, kıl farkıyla batışın kıyısından geçiyor. Bileşime varma olasılığı dörtnala azalıyor, zayıf düşen bünyeyi hastalıklar sarıyor, durum karışıyor. Sükûnet gereksinimi, biçimsel bölünmüşlük, kibrin son kalıntıları, akıl almaz ölçüde gergin karmaşıklıklara en ince yıkım tehlikesini getiriyor. Zekâ hep konumun altını oynuyor. Yüz meydan savaşında bilenmiş kişi, sırıtık arta kalan, hâlâ varolmanın sevgilisi, vurmaktan, dövmekten, saplanmaktan, savuşturmaktan zevk alır, ilgisiz alanlarda döğüşür, usta olur, Kutsal Toprağı unutur. Henüz yirmiüç yaşına gelen, son güçle kendini beğenmişliğe karşı savaşır. İnatla kârlılıktan, kazanılan saygınlıktan

vazgeçme direncini gösterir. Dikkate alınması gereken konunun kapsamı öylesine devasa olduğu için, kendi ifadelerindeki bulanıklığı öfkeyle sineye çekiyor, doğrunun lehine, sevgili özlülükten feragat ediyor. O, torsodan başka birşey istemez.

David.

Beklerken, duvarın üstünde, kalın bir et tulumu, kıllı, terli, yapayalnız, beklerken, saatler geçer, ülkede çepçevre huzursuzluk büyürken, yıllardan beri olduğu gibi, yeniden sayılarla düşünmeye başlar, şeylerle ve gereklerle. Çiftçilerin tohumluğa ve sığırlara gereksinimleri vardı, evlenme yasalarının iyileştirilmesi gerekiyordu. Güneyde açlar sarayların başında dertti, kuzeyde odunu aşağıya indirecek yol yoktu. Yukarıya götürülmeleri gerekiyordu, çoluk çocuklarla, karılarla, herşeyle. Arada bakıyordu eziyet çeken adam, yeşil ağaçların doruklarının üstünden, güneyde bir yerde oluşan, hem zaman kaybı, hem de insan kaybı anlamına gelecek ayaklanmayı düşündü bir an ve sildi kafasından. Su kanalları çok yavaş ilerliyordu, Finikyalılarla sözleşmelerin süresi doluyordu. (Ülkede ayaklanma büyüdü...) Haddinden fazla ahmak her tarafta, gizli direnişler, kötü niyetli sürüncemeler, sabotajlar, sistem hataları. Huzur bulmak olanaksızdı. (Ülkede ayaklanma...) Gerçekler iyiydi. Sakinleştiriyorlardı, herşeye karşın. Onlara tutunmak olasıydı. İnsanların yüzleri pek az ve pek fazlaydı, iki cins kafaları, iki cins ayakları vardı, onlara güven olmuyordu. Anlamsız isyanlar yapıyorlardı, değerli zaman ve nakde maloluyordu. Su künkleri yok oluyor, dökülüyordu, yada işlemiyordu, ama görünürdeydiler, açıkça onarılabilirlerdi. Dehlizlere su getiriyorlardı, mırın kırın etmiyorlardı, kendileri bir yudum bile içmiyordu. En iyisinin, şöyle olduğunu biliyorlardı. Yalaklara su getirmek. (İsyan...)

Cuma, 11.

Dün gece, ben uyurken, bekledi o. Diyor, Recht'ten iğrenebilirmiş. Ama bunu tamamen yanlış yapıyor. Ayrıca, ay adeti de gelmiyor.

Şimdi bir bebek, bu güzel birşey olmazdı. Ama yine de seviniyorum, ben dört başı mamur bir serseriyim.

Orge'nin konumu daha güvenli oluyor ve o durmadan deneyim biriktiriyor. Benim deneyimlerim, sürekli taşınmalar yüzünden, sokağa atılıyor, çürüyor ve çalınıyor. Onun bir çeşit sistemi bile var artık. Yakında yine aşama yapacak. Onun büyük metafizik tiyatrosunda ben hep kötü kişi rolünü oynuyorum. Politikacı, entrikacıyım, delikanlıların ahlâkını bozuyor, genç karıları çiğ çiğ yutuyorum. Ben ne yaparsam yapayım, içinde politika arıyor ve buluyor. Ona göre, içgüdüsel olarak politika yapıyorum ve ben hesaplı işiyorum, iyi etki yapmak için yıkanıyor ve çıkarlar sağlamak için sohbet ediyorum. Fannerl'i var, kötü zevk, minicik boyutta bir süs eşyası, burada üst üste yığılmış iyilik yatırımı yapıyor. Ama buna tam sahip değil, burada olmuyor, zayıf noktalar var, gizlenecek birşey var. Kokusunu alıyor, kız ciddiye alınmıyor, kokusu alınıyor, kız onu ciddiye almıyormuş. Dirençleri kokuyor, karşılaştırmaları, rütbe farklılıklarının bütün o eski sistemini. Ama olay yalnız, kızın onu çürüttüğü. Belediye makamı orada, Orge barıştı, her iş diğerleri kadar iyi, bense tembellik yapıyorum. (Çalışmanın iyi olmadığını unutmak. Çünkü her iş diğerleri kadar iyi!!!) Kızoğlankızlık orada. İyi. İnsan, neyi almazsa, ona sahiptir. Birşeye itildiğini duyumsuyor, bu doğaldır, ama o duyumsuyor, ben de itilmeye katılıyorum. Ben pisboğazım, hamhalat düşünen, sefih tahripçi. Bastığım yerde ot bitmiyor ardımdan, duyumsuyorum bunu. Bu yüzden, yollarımız ayrılıyor.

Gece Marianne burada. Fevkalade, ama ay adeti olmuyor. Boğazım tıkanıyor, boğazıma birşey tıkanıyor. Allah biliyor, unutmuştum, şimdi yine güzel Allah içine ediyor! Ama ben gülüyorum ve ona karşı iyiyim. O da gülüyor.

Cumartesi, 12.

Öğleden önce kafamda bazı şeyler var, ama öğle üzeri kalkıp bakıyorum: Deniz. Nasıl gelirse gelsin, ama sonunda: Deniz! İsterse, fena olayım, ama: Yalnız! Onun gövdesi herhangi birinden daha iyi, güçlü ve

çocuksu, iyi bir ana, kolayca boğulmaz, dört yıl Recht'i çekti ve tecavüze uğradı ve bir kürtajla nerdeyse mahvoluyordu, sıksık boğazlandı, çok kez sevildi ve hep kurtarıldı. Henüz otuz değil, güzel ve akıllı ve uyumlu. Recht'ten hep ayrılmalıydı, bir çocuğa gereksinimi var. Bırakıp gitmem çirkin, ama onun yanında işim ne, para kazanmıyorum ve iyi biri değilim ve mintanım hep sırtımda olsun isterim ve sözleşmelerden hoşlanmam. Geceleyin aşağıya geliyor. Recht onu eve getirdi, sallanarak geçti önümden, kör, sarhoş gibi (şimdi kokumu alıyor adam benim). Adamın da girebileceği eve bırakmıyorum onu, örene alıyorum, ateş yakıyorum, şezlonga bir yatak seriyorum. Yatakta uyuyor.

Pazar, 13.

Şimdi siyah saçlı, kahverengi derili, opera şarkı söyleyen Marianne Zoff'tan bir çocuğum oluyor. toprağa diz çöküp ağlıyorum, göğsümü yumrukluyor, birçok kez haç çıkarıyorum. Bir kâğıt mideden geçer gibi, içimden esip geçiyor bahar rüzgârı, eğiliyorum. Benim bir oğlum doğuyor. Bir daha.

Bismarck Kulesi'nin ordaki çimenlere uzanıyorum Kramer ile. Hışırtıyla kuşlar geçiyor önümüzden. Kremer diyor: "Ya anne, ya orospu." *Ben* söylemiyorum. Geceleyin yıldızlar!

Pazartesi, 14.

Altın toplamak! Münih. Klette'ye dikte ediyorum. Bir tavuk gibi yemleniyor, hıçkırıyor, bön bön bakıyor, (yemlenmeyi) bırakıp seriliyor. Akşam üstü Bi Otto'nun yanında. Seçim söylevcilerini canlandırıyoruz. Çocuksu alkışlıyor. (Bi'nin kadınlık organı nezlesi var...)

Berlin'e gidebilmem için, Hedda 300 Mark gönderdi. Ama şimdi yürekten arzum, Mar ile ne olacağını dinlemek. O, bir kadın, Berlin'de bir kadınım var.

Salı, 15.

Otto ile Starnberg'e bisikletle gittik. «Gizem» gelişiyor. Elime 5000 geçerse, dağı aştım demektir. Havalarda uçuyorum, gülerek. İşe

koyuluyorum; yarından sonrasını duyumsuyorum; tavuğumu kesiyorum.

Hep çok güzel gök mavi hava. Tatlı böğürtlenler insanın ağzına düşüyor. Ama hamile kadınla şiş bastonlu adam! Sst! Tavuğumu kesiyorum.

Piyade kışlasının arkasında güneşte. Ay adeti yok. Güzel örgü bir ceketi var. Dün öyle güzel bir gündü. Para savurdu. Yüzümü karartıyorum: "Ne yazık, benim sokağa savuracak param yok, başkasının parasını savurduğun için üzgünüm. Yemek için alıyorsun: İyi mi, kötü mü, belki gerekli. Ama bluzlar için! Benim çocuğumla? Benim param yok. Senin kendine hakim olman lazım, bense bunu yapamam. Biz fakiriz." - Sıkıca yan yana, parlak güneşte sert: Hiç ve film. Sıfır yada 100.000. Güzel kadın, sağlıklı çocuk, yaz, etkinlik. Yada sefalet, üç kat, ter, kir. Günler akıp gidiyor, çocuk büyüyor.

Akşamleyin «Cosi fan tutte»de Dorabella'yi söylüyor. Oyunu çok güzel, sakin ve zarif ve hafiften kendi kendine söyler gibi şarkı söylüyor, tarlakuşu gibi. Sessizce eve gidiyorum.

Perşembe, 17.

Ziynetini verirse, anne-babasının bir çiftlik alabileceğini, söylüyor. Orda kalabilir, ama yalnız benimle evli olursa. Yoksa, yalnız tahammül görür, bunu da o istemez. Öyleyse, evlenmemiz gerekiyordu. Ama buna da *ben* muktedir değilim. Gece kalıyor.

Cuma, 18.

Hanna Cash'in filmi. Son bölümde, tayfalar sarhoş, yelkenlinin karnında serilmişler, o merdivenlerden yukarıya çıkarken, akşam olmaktadır, üst güvertede kimse yok, deniz yağmurlu ve gri, uzağı görmek olanaksız. Kaptan köprüsüne koşuyor, orada daha önce, sırayla pekçok adam durmuştu, arka arkaya, önce biri sonra öbürü, asker ayak meyhanesi pezevengi, zenci. Önce asker, en son zenci. Ama şimdi kimse durmuyor yukarda. Aşağıya, suya bakıyor, biraz titreyerek, biraz meraklı ve su gri, korkunç, yağmurlu. Son akşam, bu dünyadaki

son akşamı ve bu son akşamın suyu. Kız biraz titriyor, koşuyor, titriyor, koşuyor dümene doğru, kimse yok artık orada ve içinden birşey geçiyor, gövde üyelerinin serbest düzeni gibi ve artık şaşkınlığı geçtikten sonra, ama hâlâ titrerken, dümenin ucuna çöküyor, pek uzağın görülmediği ileriye bakıyor ve tekne bir iniyor, bir çıkıyor ve bu uzayıp böyle gidiyor, saatler, saatler, gece oluyor ve aşağı yukarı sallanıyor, bu belli belirsiz görülüyor, herşey belli belirsiz görülüyor, yağmurda yüzüyor, gride, korkunçta, su artık yok ve yok, nerdeyse hiçbir şey görülmüyor, salt biraz gri, yitik, gölgesi: İniyor çıkıyor ve çıkıyor iniyor... Onun yanında yazıyorum bunu ve o uyuyor.

Pazartesi, 21.

Dün bütün pazar «Portakal Yiyici»nin başında oturdum, bitirdim. Şimdi «Jamaika Bar'ın Gizemi»'ne daldım derin. Bu entrikalar öylesine domuzca zor, ben hep yanı sıra gidiyorum, ama bundan müthiş yoruluyorum ve sonra bitap düşüyorum ve hep durmadan film çekiliyor. Daha yer küreyi bir dolu filmle dolanacağım. Ve dünden bugüne Marianne birden burada, Gauguin'in elinden çıkmış gibi görünüyor, bir çocuğu olacağı için gülüyor, arada gülümsüyor: "Belki angajman yüzünden doktora giderim ve çocuk yüzünden hazirana kadar onun yanında kalmak zorunda olduğum için, Recht ile barıştım; ona: Seks yönünden normal olmadığını, bana hiçbir şey veremediğini söyledim." Ve filmlerin altında kalmış olarak karşı düşüncem: "O çalkalanıyor. Katlanmıyor. Onu ilk kez seksüel memnun ettim. Romantizm baş gösterdi. Dayanmıyor. Ve sonra yaşlanacak." Bir çocuk, olumlu birşey. Ama zincirler sıkar ve yoksulluk etsiz bırakır. Ve benim ellerim serbest kalmaz. Birkez o şöyle düşünüyor: "Onu veririm." Sonra "Recht ile evlenirim." Ve yanımda uzandığı zaman gülüyor. Diyor: "Sen bensiz yaşayamazsın." Ve: "Şimdi senden bir çocuğum var. Şimdi bana sahipsin." Ve düşünüyorum: "Tahiti." Hep su görüyorum. Çocuk içinde boğuluyor. Onu ancak bir çocuk istedi, diye kabul ettim. Şimdi onu istemesi gerekiyor. Onu bırakıyorum. Şimdi itmek yok!

Yok artık: Adam etmek istemek! Ben onun kurtarıcı Mesih'i miyim? Ona yardım ederim. Ama yağ bağlamak için, onun yanında oturmam.

Ama: Nasıl olursa olsun - ben küçük geçici bir noktayım, zayıf birşey, dayanıksız ve iyi bakım isteyen ve gerçekler yüzünden buraya yerleşmek istememeliyim. Bu arada güvercin kafama sıçıyor diye, çevreme yirmi film seti kursalar da, duvarlarda parmaklarını emerek beni bekleseler de, gelmem gerekmez, kıtanın bütün topraklarına gömülseler de, kimseyi uyandırmak zorunda değilim ve zarara uğramış hissedarların çaresiz korna çalışları da, beni uykumdan uyandırmaz ve benim zayıflığıma karşı hiçbir şeyi kanıtlamaz. Çiftçilerin yanında büyüyen bir çocuğum var benim, dilerim şişman olur ve bilge ve bana ilenmez! Ama şimdi doğmamış olanlar çevreme doluşmak için can atıyorlar!! İnsanın istediği başka birşey kalmamışsa, hepsini sevimli sevimli dolanmaya bırakıp, çekip gitmek.

Doğaya karşı ahlayıp vahlanmanın anlamı yok. Yükselmiyorum diye Gaurisankar benim düşmanım değil! Arada yaşama sarıldığım içtepi, bana zayıf geliyor ve yalnızca nehire uzanmış olduğum için yüzüyorum. Yani sürükleniyorum. Ama bu sırada çok şey görüyorum.

Yıldızları bırakıp dünyayı tüküren
Vazgeçmez
Arta kalan
Acı tattan.

Salı, 22.

Münih. Klette. Pis bir yüzmarkadamı! Hediyeler alıyor: Firmadan yüzdeler, bunun karşılığında müvekkilini, Otto'nun amcasını, temsil ediyor. Figüran hizmetleri için eleştirmen olarak günde 100 M alıyor. Dağıtmak için yarısını talep ediyor. Vs.

Öğleden sonra Marianne ile Grieslewildwest'te uzanıyorum. Kahverengi bozkır otunda Maori kadını ve sonra Brahms'ın «Tarla Yalnızlığı»'nı söylüyor, ben daha güzel söylenen bir şarkıyı işitmedim. Belki Recht ile evlenir. Çocuğu mutlaka tutar. Ona diyorum: Tutmalı.

Ayrıca, söz etinin çılgın zevklerine ve sahnenin pek bilmiş imalarına savrulacak tümcelere iştah duyuyorum, ben, filmden perişan.

Çarşamba, 23.

Aydınlık günler. Çocuğu doğurmalı o. Recht ile evlenmeli. Ama şimdi filmler yazıyorum, şimdi ona bir çatı kurmaya çalışıyorum. O diyor: "Ben senin gibiyim. Birinden öbürüne koştum. Ben bir Çingeneyim. Ve şunu demek istiyor: «Değişik birine gereksinimim var. Koşmayayım diye beni tutacak birine. Bir Çingene'ye değil, senin gibi!» Ama ben başka türlü düşünüyorum: O başka türlü olmayı öğrenmeli. Bir yüze dayanan duruş dışında başka duruş yok. Bu, ülkeler ötesine gitmeyen bir bağ değil. Bu, karşılık bulmayınca olmayan bir aşk değil. Ellerle tutunmak, tutunmak değil. Bir tahta çatı: Arasından yağmur girer. Ve yağmur olmayan yerde, daha kötüsü vardır. Kim yalnızca yüzme isterse yazın, onun için akmaz su. Ve kim aşağılara isterse, onu tutmak olanaksızdır. İyi bir yüz, iyi bir eylemden yeğdir. Elbette: Güvenli olan güvensizden kolaydır. Ama en güvenlisi ölümdür.

Dün onu tiyatrodan aldım, ayakta duramayacak denli yorgundum, film yazımlarından ve öğleden sonra onun yanma uzanmıştım, sedirde, ayakta duramayacak gibiydim ve onu tramvaya götürdüm, orada beni de içeriye çekmek istedi, güldü, ince elin sıcak baskısını duydum, başımı salladım, güldüm, durdum, o gitti, hâlâ elinin baskısını duyuyorum. Bugün bir adam bir mektup getiriyor: O, Recht ile evlenmek istiyor, benimle konuşmak istemiyor. İçimde bir isyan, kararsızlık geçiriyorum, yutkunuyorum, oturup bekliyorum. Sonra filmi yazmaya devam ediyorum, yararsız filmi. O gelmeli.

Ama hakaret altında
İtham itham üstüne
Ağır ağır yürüdü gitti
Ve temizlenmedi
Elini de kaldırmadı taşlara karşı.

Tersine daha kolay yürüdü taşların altında
Ve el kaldırmadı
Ve hakaretler ona az bile geldi
Zira biliyordu:
Nasıl olduğunu.

O gelmiyor. 100 sahne oldu, demek film yarı yarıya tamam, «Portakal Yiyicisi» tamamen bitti, 190-200 sahne. Klette birincisi 10 10.000 M vaat etti, bundan belki 6000 kalır. Ve o gelmiyor. Ona şunu dedim: "Bana 3 ay zaman ver!" Bunu bana vermiyor! Bir çatının altına giriyor, o domuzla. Hatılları rendelemeye başladım bile, çılgın gibi çalışıyorum, gelecek hafta üç film bitecek, o ise evleniyor. Belki Tahiti'den vazgeçmek istemem, belki onun günün birinde bir erkeği olmaz, ama Rechi'i alınca, bir erkeği olacak mı? Ve ona parayı ben verebilirim; veremez miyim? Ben salt kâğıt doldurabilirim yaza yaza. Dört hafta boyunca onu kurtarmak için herşeyi denemek istiyorum, ordan oraya koşmak, dilenmek, elimdekini savurmak. O ise, bırakıp kaçıyor.

Akşamüstü Cas ile içiyor ve dört haftada, insanın eline birkaç bin geçecek kadar çiziktirilebilir mi, diye felsefe yapıyorum, bu kadarını bir vurguncu yarım günde topluyor. Bir kadın para yüzünden sele mi kapılıp gitmeli, şimdi olmayan, ama yarın gelecek olan para yüzünden, sırf, herşeyin yoluna gitmesine karşın, korktuğu ve bu yüzden cankurtaran sandalında uyumak istediği için! Tabii, ben tömbekimi isterim ve bir çocuk ve bir ev ve kapısız ve yatakta yalnız olmak isterim ve bir yatakta bir kadınla, elmayı ağaçtan ve odunu ağaçtan ve elimi baltaya sürmemek ve penceremin önünde büyütülmüş bir resim gibi çiçekleri, yaprakları ve elmalarıyla ağacı görmek isterim! Ayrıca gübreletmek için bir de uşak.

Perşembe, 24.

Dün 4 acı içtim ve ılık gecede, perdelerinin ardı karanlık olan Mar'ın evinin önünde seyirttim. Bugün bulantıyla uyanıyorum, kapı

vuruluyor ve saat yedide, Marianne içeriye koşarak üstüme çullanıyor. Yok, artık Recht ile işi bitirmek istiyor, artık dayanamıyor; düşünmüş, adam çocuğa nasıl davranır diye, onun çocuğuna ve dehşete düşmüş, kusmak zorunda kalıp kaçmış. Böylesi iyi: Çocuğu istiyor. Ve ben çalışıyorum, kendime güvenmem lazım, belki yazdığım kâğıtları satarım, birçok kişi yapıyor bunu. Ve çocuklar için bekleyemem. Tömbeki iyi ve çocuk da iyi, ikisine de sahip olunabilir. Adı Peter yada Gise, onlara karşı cinayet işlenmez. İyi. Öyleyse, elimden geldiği kadar Gise için çalışırım. Ve kadın için de böylesi en iyisi, o domuz ona erkek olamaz ve bir çocuk başka herşeyden daha iyidir. Bunun için ona yardımcı olurum, evlenmesem de, zira ben geçici bir durumum ve atlama mesafem olması gerekir, daha büyüyorum.

Cuma, 25.

«Lechavya Güneşi Altında.» Bir defa da Cas ile beraber. O çok hoş, ben onun erkeğiyim, o kollarımda gülüyor. O, hep benim çevremde. Gece sabaha değin. Hizmetçi kız, kapıyı açınca, onu geceliğiyle görüyor, kırmızı pelüş yorganı onun ve yatağın üstüne atıyorum, hizmetçi kız odada dolaşıyor, ben «Jamaika Bar'ın Gizemi»'ni yazıyorum. Bundan bugün ve bu gece yaklaşık 80 sahne yazılıyor.

Cumartesi, 26.

Augsburg'un en güzel kadınıyla lüks içinde yaşıyor, filmler yazıyorum. Herşey güpegündüz, insanlar dönüp bize bakıyorlar. Daha ne kadar ve Tanrı'nın sabrı taşıyor, taşta oturuyorum ve köpekler üstüme siyor!?

Akşam üstü felaket.

Öğleden sonra Lech kıyısında uzanıyoruz, Cas, Marianne ve ben, sonra Marianne Aicher'lere gidiyor, saat 10'da onu alıyorum, ama o sırada Aicher geliyor. "Recht burada. Herşeyi biliyor. Marianne gelemez." Ben yukarıya çıkmak istiyorum, ama o diyor, artık herşey sakinmiş, bu gece Marianne onun yanında durmalıymış, 14 gün boyunca

birbirlerini görmemeliymişler. Ona inanıyor, «Kuzu»'ya koşup, bekliyorum. 11 buçukta yine de onun evine yaklaşıp ıslık çalıyorum. Marianne anahtarı aşağıya atıyor. Recht, onu bu akşam saatlerce, onun geceyi kendi evinden dışarda geçirmiş olduğundan emin olarak aradı. Benim yanımda kaldığını itiraf etti, adam ona vurdu, saçlarından tutup sürükledi vs. Her tarafı şişti, ne yapacağını bilmiyordu. Onu hemen yanıma aldım, onun evine koştuk ve eşyalarını topladı. Geceleyin, Mısır ülkesine kaçış, çocukların cinayetinden önce!

Pazar, 27.

Erkenden Münih'e. Kramer de var. Mar ana babasına gidiyor, ben tıraş oluyorum, o Kramer ile geri geliyor, evde kimse yok. Mar, perperişan uzanarak, baygınlıklar geçirip halden hale düşerken, ben Dr. Zoff'a gidiyorum. Kurumuş yüzü Beethoven'in (gerçek) ölü maskesine benzeyen, sakin ve kurnaz bakan, ufak, kara kuru bir adama koşuyorum, bana kızkardeşimi getirmemi söylüyor. Mar ile birlikte öğle yemeğini yiyorum ve bu romanı kapatmaya karar verip, onunla erkek kardeşine gidiyoruz. Eve yaklaşıyoruz, o sırada Recht geliyor ve soluk beniz arabadan yuvarlanıyor, soğuk terler dökerek bize doğru koşuyor. "Otto'ya mı gidiyorsun?" Mar başını sallıyor. Hiç ona bakmadan, ben de Mar ile birlikte yukarıya çıkıyorum, soğuk. Ardımızdan o da ağır adımlarla, soluya soluya kendini sürüklüyor. Sonra benimle konuşmak istiyor, ben Zoff'u rica ediyorum. Büyük bir odada oturuyoruz. Müzakere etmek istiyor, herşeyi anlatıyor, aylardan beri huzursuzluğu, nasıl aldatılmış olduğu korkusunu. 4 yıldan beri ona kocalık ediyor, benim bildiğimden ileri kendisi ve: Bu zamanın küçük şaşkınlığında onun şimdi bildiğinden. Durumun açıklık kazanması için, ben 14 gün ortadan kaybolmalıymışım. O zaman, Mar'in kararına saygı gösterip göstermeyeceğini soruyorum ona, o da: "Hayır. Katiyen." Sonra tehdit savuruyor. Lafını kesiyorum: "Bu *sizin* bileceğiniz birşey, bırakalım bunu!" O bağırıyor: "Evet, size bir de pattadak yatağı yapmamı ister misiniz?" Diyorum: "Hayır. Siz *hiçbir şey* yapmayın." Tekrar tehdit ediyor: "*Size* ne yapacağım, bu ayrı birşey." Diyorum: "Keselim bunu.

Birşey yapın!" Diyorum: "Benim bir hakkım var. Oturun, size birşey söyleyeceğim." Çevremde dolanıyor, sapsarı, aşağıdan yukarı beni şaşı şaşı süzüyor, sezinliyor. Diyorum: "Onun karnında bir çocuk var. İstasyon sahnesinden sonra gece bana geldi." (Bunu ona söylemişti...) Ürperip, Zoff'a yöneliyor: "Ne diyorsun buna?" Bu, oturduğu yerde diyor: "Ne çılgın birşey..." Recht durmadan dolanıyor, hareketler yapıyor: "Ama bunun hiç olasılığı yok. Sekiz gün önce adet görmüştü. Bana geceliğini gösterdi, kan lekelerini. Bunun üzerine atıştık." (O, hastalanmış ve kızın evinde yatmıştı.) Sonra benden, Mar ile konuşabilmek için, izin istedi. İstiyor mu, diye sordum, "Konuş!", dedim. Dışarıya çıktım. Zoff beni tekrar içeriye alınca, Recht ağlamıştı, oturmamı rica etti ve bir söylev çekti, gerçekten sarsıcı: "Bu kadını mutlu yapmak, bana nasip değilmiş. *Siz* yapın!" Yalnız ona söz vermeliymişim, kadın birgün, şimdi ondan ayrıldığı gibi, benden ayrılırsa, onu serbest bırakmalıymışım. Elini uzattı, ben de sıktım. Kolumu tuttu ve şöyle dedi: "Benim hakkımda, ticaret işlerinde güçlü bir adam olduğum söylenir, ama bu kadına karşı kalbim zayıf." Ona demişti: "İnsan hem büyük, *hem de* mutsuz olamaz." Sonra da çekip gitti. Marianne sedirde uzanıyordu. Ağlamıştı. Gece yanımda uyudu.

Salı, 29., Perşembe, 31'e kadar.

Marianne'ye yine, benimle evlenilemeyeceğini söylüyorum. Düşünde Recht'in çaresizlik içindeki halini gördüğü, korkunç bir gece geçirdi, Recht ona diyordu: "Ya o dört yıl, hiç anlamı yok mu onun, hiç mi anlamı yok?" Marianne diyor: "Çocuğu nikâhsız doğuramam" ve yeniden çaresizliğe düşüyor, doğurmalı mı diye. Diyor: "Gece sanki Recht'ten aslında ayrılamayacakmışım gibi geldi bana." Ve benim sözlerimin sıkıntısı içinde, üzgün bir yüzle Aicher'e dönüyor: "Ne yapayım, sandığımdan da zormuş." Ve şimdi Recht'in gözyaşı selleri kenti sular altında bırakmaya başlıyor. İkinci gün şöyle diyor: "Bana geri gelirse, onun çocuğu benim çocuğumdur" ve şehir tiyatrosu soylu sevgili söylencesiyle çalkalanır. Çılgınlar gibi çevrede dolanır, üstünden yüce gönüllülük akar ve artık ona acıyanlar, Mar'ın kapısını çal-

maya başlarlar, Recht'in gönderdikleri. (Daha cumartesi günü) Heinrich Eduard Jacob, Yahudi edebiyatçı, (pazartesi), R. Aicher, oyuncu, sonra değişik kişiler: Mar'ın annesi (Recht kadının elini öpmüştü hıçkırıklar içinde), Schelz, tiyatro ajansı, Schreiber, ortağı. Mar ise hata ediyor. Recht'in, Mar'ın erkek kardeşiyle gönderdiği 1000 Markı alıyor, Schreiber'e, beni beş gün boyunca görmeyeceğine dair söz veriyor. Recht'in çiçeklerini kabul ediyor ve düşünüyor. Recht oysa, ona yazıyor, her mucize üç gün sürermiş, ama onun aşkı edebiymiş. Ve: Ona kötü davrandığı sol elini koparacakmış.

Cuma, 1., Pazar, 3. arası.

Öğleyin Mar ile Tutzing'e. Orada pazara kadar «Seehof»'ta (Göl Evi). İçi çok bulanıyor, ama yine de sakinleşiyor. Bir düşünce onu üzüyor: Bir evinin olmaması. Möbleli odalarda yaşayamaz artık. Bu yüzden, şimdi annesinin yanında kalmaktan memnun. Recht ile birlikte yaşayabileceği, bir şekilde aklına yatıyor (yalnız karısı olarak değil) ve hiçbir şekilde itiraf etmese bile: Annesinin ona, çocuğunun babası olan erkekten kadının kurtulamayacağını söylediğini (söylemek zorunda kaldığını?) anlatıyor. Ama çocuk kurtuldu; bugünlerin kazancı bu.

Pazartesi, 4.

Münih. Benim davam ertelenmediği için, Otto Tutzing'e geldi. Rapor almak için bugün ordan oraya koşuyorum. Feuchtwanger her zamanki gibi iyi, Sinsheimer bana kendi inancına ters düşen birşey yazdı, Kutscher dara düştü.

Ana-babasının yanında Mar'ı ziyaret. Kafası durmadan kendi yuvasına takılıyor, hep içi bulanıyor. Onu aldığım için, akşam bende neredeyse tren kaçıyordu, birdenbire sedirde ve orada şahaneydi: Canlı, neşeli, sevimli. Sonra trenle Augsburg'a. Göğsümde uyudu. Otto beni karşılıyor. Bir avukat buldu vs. Mar'ı eve götürüyorum. Wiesbaden'a, Stuttgart'a, Mannheim'a angajman olanakları. Yarın Stuttgart'a gitmek istiyor. Yatağa devriliyorum.

Salı, 5 ve devamı.

Wiesbaden'i kabul ediyor, eylül için, 10.000 M ücretle. Bununla sabun alabilir, orada Frank parası geçerli. Hagemann onu sokağa atıyor, hamile, o da öbürleri gibi domuzun teki, bunu biliyor. Kafasında yine hesap yapmalar, hafta sonu. Durmadan deniz tutuyor, horozun tavuğa baktığı gibi, yan gözle parlak bir kariyere bakarak, anne ve babanın itmesiyle, dürtüklenerek, yine doktora gitsem acaba nasıl olur,

diye düşünüyor. "Bedeli ne olursa olsun başarı," lafı yine ağızda, Hagemann ilginç, centilmen, belki ciddi biçimde âşık olur, kariyer işte bu. Diyor: "Sen çok gençsin. Kayık salıncağa biniyorsun. Seninle evlenilmez. Viyana angajmanı almış olan Aicher'ler, kanatlı canavar kadınlar (Harpyie) gibi cezbediyorlar, onun aklına büyük opera tutkusunu takıyorlar. Bayan Aicher diyor: "Bu bir sevgili. Bu bir koca değil." Hepsini dinliyor, hep düşünüyor, Augsburg'tan Münih'e süzülüyor, geri geliyor, küçük aşevlerinde yemek yiyor, hep içi bulanıyor, sayfalarda Dorabella'sı üzerine parlak şeyler var. O, eşyalarını toplarken, ben yanında oturuyor, fıkralar anlatıyorum, boş bakışlarla onu seyrediyorum, ama o, Recht'in kendisini nasıl şımartmış olduğunu keşfediyor, tamamen umarsız bir hale geldi. Ve kendisi onun için bir tanrıçaydı, gökteki yıldızlardı, şahane bir möbleydi, sunak dolabında saklıyordu onu, ama ulaşılmaz olanı seviyordu ve onu salyalarını yalayarak kanatlı canavar kadına teslim etti! Sonunda, onun için sorunun şu olduğunu saptıyorum: Fahişe yada kadın, kendini beğenmişlik bütün krampların üstündedir ve Recht yolun sonunda (aşağıda) beklemektedir ve acımasızca çocuk cinayetine karşı saldırıya geçiyorum. Yavaş yavaş çocuğa tek başına sahip olmayı düşünmeye alışıyor. O zaman onu istiyorum. Doktor konusu batıp kapanıyor. Ailesine (ziyaret yerine) tel gidiyor, bu konu ortadan kalkıyor.

Salı, 12.

«Jamaika Bar'ın Gizemi» bitmiş olarak, Klette'de. Onun gibi «Elmas Yiyici» de. Kiepenheuer ve Cassirer «Baal»'i reddediyor (dağıtımsız). Eberle ile dava devam ediyor. - Öğleden sonra Mar ile Yedi Masa Ormanı'nda (Siebentischwald), ağaçlar yeşeriyor, o, otların arasında harikulâde, insanlar bizi seyredebilirler, gerçekten seyretmeye değer. Eve dönerken, İblis de bize refakat ediyor. Recht'in ona birkez daha sahip olduğu ortaya çıkıyor, şubat başlarında, "bir nevi tecavüz" ve o sırada, onun bir çocuk yapabileceğini düşünmüş bir an. O zamandan beri bir daha ona teslim olmamış, ama yanında yatmış ve ona ahlâksızca dokunmuş. Bu, ikinci adetten önceymiş ve "tamamen önem-

siz"miş. Buna karşın, o zaman yalan söyledi, ona karşı direnmişmiş, herif ona sıkıca sarılmışmış, ondan iğreniyormuş. Herşey yeşil artık, ılık alacakaranlıkta yavaş yavaş aşağıya doğru yürüyoruz, onun yaptığı (ki hiç de az değil!) herşeyden daha avuntusuz ve o, dere yatağındaki bir çakıl gibi kaygan. Üzüntülü ayrılıyorum ve Walter ile Goethe hayranı olan ve sicimlerin ucundaki uçurtmalar gibi idealler uçuran, dar görüşlü, küçük bir ayyaşa, mühendis Helm'e, gidiyorum, saat iki suları ordan kalkıyor ve piyade kışlasına seyirtiyorum, orada Marianne'nin yanında kalmadığım için pişman, mide kursak kaskatı ötüyorum. Herşey karanlıktı.

Çarşamba, 13.

Bahar geliyor, hiçbir şey yapmıyorum ve hep Mar ile beraberim. Ama bir de Bi işi var, bu ama başka türlü, burada bir gemi topu var, hedefe tam isabet sağlayabilir, şimdilik deniz çalkantılı, ohoho, ve henüz menzili düşünecek durum yok, ama ben topu bekliyorum, yada rüzgârın dinmesini. Zira, Bi'ye benimle evlenip evlenmeyeceğini sordum, o da dedi: Üç yada dört yıl sonra. Ve ben onun yanındayken, sabah dokuz buçuk suları, babası geldi ve Bi onu daha merdivende geri çevirerek, kim olduğunu benden sakladı. Zira, ben onun erkek ziyaretçi kabul etmesine karşı olmuştum. O zaman ona, artık beni sevmediğini, söyledim, zira o şimdi artık hep özgür olmak ve hiç itaat etmemek istiyor ve ona diyorum: O zaman olabilir, serbest bırakıyorum. Ama sonra bir mektup yazdı, ilişkiyi bitiremezmiş, şimdiki haliyle, benim için birşey ifade etmediğini kabul ediyormuş ve yarım yıl tek başına eskisi gibi olmayı denemek istiyormuş.

Bunun üzerine onu sevdiğimi ve bekleyeceğimi yazıyorum. O da bana, biraz zamana gereksinimi olduğunu ve bana sadık kalacağını yazıyor.

Öğleye doğru onun yanındayım ve durum kötü ve benim güvenim yok, sonra onu sedirden aldığım gibi trene koşuyorum. Tren kaçmış, onunla akşam buluşup, Katedral Meydanı'na gidiyoruz, Recht ile konuşup, onunla evleneceğini söylemiş, eğer kendisini rahat bırakırsay-

mış. O da buna söz vermiş. Bunu işitince, böğrümde incecik bir hançer hissettim, daha sonra bana, hep benim karım olduğunu, beni hiç görmese bile, hep böyle olacağını söylemiş, çünkü ona ne dediğini öğrenirsem (onunla evlenmek istediğini), artık hiç onu görmek istemezmişim, diyor. Onun yüzüne bakıp, ayağa kalkıyor ve gidiyorum. Eve gidiyorum, sonra yine, bırakıp gittiğim zaman umarsız bir yüzle kaldığı Katedral Meydanı'na dönüyorum. Orada yoktu, ben de Lech kıyısına gittim ve bana gitmiş olabileceğini düşünerek eve gittim. Orada Walter dedi: "Bayan Zoff yukarıda", ben de yukarıya çıktım, işte orada oturmuş ağlıyor ve diyordu: "Beni tut! Sensiz yaşayamam ben. Niçin bu kadar çok yanlış yapıyorum!?" Bütün vücuduyla titriyordu, onu yatağa yatırdım, sabaha kadar kaldı.

Perşembe, 14.

Münih. Klette, «Elmas Yiyici»'yi dağıtmaya çalışıyor. Akşam Bi ile kahvedeyim. O, hoş, ciddi ve zeki. Onu seviyorum, çalılıkta öpüyorum onu. Sonra eve gidiyorum. (Bekliyoruz.) Mar, geceleyin, yorgun ve bulantılı, diyor, Recht ile konuşmuş, herşey yolundaymış.

Cuma, 15.

Öğleden önce, bir film güldürüsünün taslağını bitiriyorum («Aşk Maçı»), öğleyin Mar'da Recht'e rastlıyorum. Dışardan sakin sesler duyuyorum, içerde açıklıyorlar, Mar bir kat üste taşınmış. Recht, Mar'ın aklının henüz çok karışık olduğunu, ona zaman tanımak gerektiğini söylüyor. O ve ben, bir girişimde bulunmamalıymışız. Mar, bunun üzerine, hiç olmazsa, onun için herşeyin berrak olduğunu söylüyor, ama Recht kesiyor. Ben kitaplardan bahsediyor ve gidiyorum. Mar aşağıya kadar geliyor, hayretle bakmıyor, sonra birlikte örene geliyor. Oldukça kaba biçimde ona, ne yaptığını, nasıl sarhoş bir tekne gibi gittiğini söylüyorum. Ona acımış, adam şeker hastası, ölüm gibi görünüyor, elbette, hergün gelmesi gerekmezmiş, hiç olmazsa şimdi yapmamalıymış. - Bu gibi şeyleri çocukluk olarak görmeye başlıyorum ve bunları bırakmasını istiyorum. Ona ne istediğimi buyuruyorum.

Cumartesi, 16.

Üç saat Recht ile konuştum. Bulvarda yürüdük, tekrar tekrar, ağladı, yalvardı. Dünyayı fethetmek istemiş, her türlü kavgayı göze alabilirmiş, kör olursa, iflas ederse: Kendini kaybedemezmiş. Şeker hastası, % 4,4, yakında ölecek, yaşamının son aylarıymış, cesedi Marianne'nin eşiğine mi serilmeliymiş? Onunla dört hafta bir yerlere gitsinmiş, Marianne söz vermiş. Ona özgürlüğünü bırakmalıymış, o fevkalade, yanılmaz, olgun bir kadınmış. Recht konusunun onun için henüz tam bitmemiş olduğundan umutlu daha. Nerdeyse dilsiz yürüyorum yanında, kuru, soğuk. Beni Robespierre ile karşılaştırıyor, "Özgürlük müşkülpesenti" ile. Öte yandan, ona kolaylık gösteriyorum, ona acıyorum, en azından kurbağa parmakları bana yapışmadığı sürece. "Aziz dost", diyor, cadde ortasında ağlıyor, başmelekten daha gönlü yüce, rahmanlıkta Tanrı'dan, metanette şeytandan üstün. Aynı zamanda ancak bir Yahudi kadar akıllı ve bir celep kadar karaktersiz. Ben sadece çekingenim, üzgün değil. O, öyle yaşlı. Öyle tükenmiş, yıvışkan, sefih, beni kendi leş kokusuyla ürkütmekten, kendi kendini alçaltmalarıyla rahatsız etmekten çekinmiyor, bana kendi sıkıntısını yüklüyor ve onun taktiği de, gerçekten sahip olduğu haklardan daha iyi değil.

Onu akşam üstü, hasta olan, acı çeken, yine de gelmeyeceğim diye ölüm korkusuna kapıldığı için, sürüklene sürüklene telefona çıkan Mar'a götürüyorum. Marianne, onu artık belirsiz bir süre hiç görmek istemediğini söyledi; o yumuşaktı ve boyun eğdi ve herşeyin yolunda gitmesine sevindi Marianne.

Pazar, 17.

Erkenden Lud ile Paar'a gidiyorum. Altı saat yürüyüp, Marianne için kalacak bir yer arıyorum. Lud, kendi diş gösterme sistemini anlatıyor bana. Eve gelince, Bayan Eberle utanç verici uzlaşmayı yayınladığı için, babamla büyük kavga, mahkeme salonunda ben hiç dikkat etmemiş, sadece zaman kazanmak istemiştim. Daha sonra (benim istediğim gibi) doktora sormadan sahneye çıkan ve yine sancıları tutan Marianne'ye.

Ana-babasıyla Maxim'e gittiğini, Recht ile konuştuğunu ("birkaç laf") söyledi; adam ona her defasında daha sevimsiz geliyormuş. (Bunu söylerken, fena harekette bulunduğunu sezinledi.) İp koptu. Bağırıp çağırdım, düpedüz bırakıp gideceğim, bıktım artık, ondan kurtulamıyorsan, orada kal! Sabırlı ol, diyor, artık sabrımın kalmadığını, söylüyorum. Bağrış, çağrışımdan pişman oluyorum, o hasta, onu yukarıya gönderiyorum. Ben yanlış hareket ettim, o doğru yapmadı. Ama ben artık bıktım.

Pazartesi, 18.

Artık bıktım. Olaylar beni tüketiyor. Film beni örtüyor, düşmanlar beni gömüyor. Hamile kadınla ne yapacağım? Ona karşı iyi davranmak istiyorum. Darbeler çok şiddetli uçuyor. Şimdi yatakta bütün gün, ama orkestra şefi yeni bir rol getiriyor ve kanatlı kadın canavar ona gülümsüyor. Bense, hep şu hesabı yapıyorum: Param olunca, bunu yapacağım, şunu yapacağım, hayaller kuruyorum, düşlerde yuvarlanıyorum, karışık hesaplar yapıyorum. O bunlara gülüyor, o öylece yaşayıp gidiyor, oysa ben, para kazanmak için şehvete gelmeliyim, başka türlü yapamam. Günler boz ve benim rayicim düşük.

Zaman zaman bu kadına karşı hiçbir şey hissetmiyorum, Bi bana gittikçe daha yakın, sürekli şunun hesabını yapıyorum: Nasıl çıkacağım bunun içinden, ona doğru, sonra yine inanılmaz sayılarla hesap yapıyorum. Elmas Yiyici 10.000, Gizem 5000, Aşk Maçı 5000, Tamtamlar 50.000, Ödül Filmi 5000. Ama Mar, param olunca, kızkardeşini bile Meran'a göndermek istiyor, Georg'tan uzağa!

Salı, 19.

Arada bir beyninde kaçıştan başka birşey yoktu. Ağaçlar yeşillendi ve yatakta dümdüz uzanıyordu. Tembelliği, en iyi şeyi olmuştu, ey, nice okkalı düşünceleri vardı, ne şeytan, ne melek düşünceler! Hayalci, hesapçı oldu ve sallanmak, sallananların tutamağı. (David.) Bir kez, yıllar önce, nerdeyse yırtmayı başarmıştı, Absalom'un isyanı sırasında, o duvarın üstünde oturup kaldığı zaman. İki gün güneşte oturdu ve orada gece de uyumadı ve sakinleşmesi bir saç teline bağlıydı. Ama

akşam Uriyan, sallanan, ona geldi ve dayanmayı başaramadı, yine koşup uzaklara gitti.

Münih'teyim. Bi'nin (kızkardeşiyle birlikte) bir müzikçiyle Orkide Bahçesi'nde oturduğunu işittim, akşamleyin, bana yalan söylemişti, Ludwigsbau'ya (Ludwig Binası'na) gideceğini söyleyerek ve içkileri, arabayı ödettirdi. Korkunç bir oğlan. Bi ürküyor, üzgün ("hep hemen böyle tatsızlıklarla karşılaşmaktan"), Kimratshofen'a gideceğine seviniyor. Gece uyuyamadım, tam isabet aldım: Burası benim merkezim, oraya ateş etmeyin! O benim için bütün herşeyin toplamından daha değerli, o uyanıkken üzerinde titrediğim karım, ondan hiç emin değilim, onun üstümdeki gücü hepsinden daha fazla, onu seviyorum. Ona iyi davrandıktan sonra, yarı sakinleşmiş, eve doğru üzgün salınıyorum. Şimdi her türlü krediyi veriyor ve mümkün olduğunca az şey bekliyorum!

Çarşamba, 20., Cumartesi arası, 23.

Yukardaki herşey ancak çarşamba öğleden önce oluyor. Öğleden sonra Marianne ile Paar yakınındaki Burgadelzhausen'e. Odacık soğuk, ceryanlı, yemek iyi, ama hep (mükemmel) domuz eti, bir yağmur yağıyor, bir güneş çıkıyor, hep soğuk ve Mar'ın bulantı hastalığı var. Ben tüttürüyor, tıkınıyor, onunla büyük odada yatıyorum, onunla çayırda uzanıyorum, o, Recht ile evlenmeyi düşünüyor, bütün çocukları da benden yapmayı. Hayır, o Bi değil, burada yalnız olamaz, köylüler ona gülüyorlar, oda uygun değil. Onu sıçanların arasına yerleştiriyorum, inek gübresine yatıyorum, onu domuz etiyle yavaş yavaş besliyorum, ölesiye. Ben bir mikrobum. Cumartesi günü kasap arabacığıyla yağmur ve rüzgârda bir buçuk saat Paar'a gidiyoruz, ben Augusburg'a, o Münih'e annesinin yanına. Bi'yi çok düşünüyorum, o bunu fark ediyor. Ama birkez, trende, tekerlerin üstünde yuvarlanırken, yağmur altında, bir püro içiyor ve öyle yuvarlanıp akmaktan keyif duyuyorum, bir arzu bulmuyorum, yakınmıyorum. Yağmur ve güvensizlikten, açlık ve sorumluluktan memnunum, her türlü savaşıma varım, içim ayarlanmış: Yuvarlanmaya. Bu iyi bir çeyrek saat, kayıp gidene tutamak veriyor, tıpkı dost yüzleri gibi, başka da birşey değil.

Pazar, 24.

Birkez daha yalnız. Cas, beni, hep gülüp durduğum, resim galerisine sürüklüyor, Otto içime kahve döküyor, yağmur yağıyor ve herşey siste düzene girecekmiş görünüyor. Ağaçlar yeşil, sonbaharda düğün var, önce çocuk vaftizi. Baba bir deha, çocuk temiz kundakta yatıyor, Tahiti güzel bir yöre. Film, süt verirken, inatçı davranıyor, Bi pijamayla dolaşıyor. Kim soruyor, hangisi daha iyi diye?

Daha bir süre, sonra yan gelip çimene yatacağım!

Yeşillere yağmur yağıyor, ama onlar küçük gölde tahta sandallarda durmadan çağrışıyorlar. Heilgei ile kahve içtim, şimdi de Hartmann ile gitar çalıyorum. Böyle gidiyor.

Pazartesi, 25.

Münih filmleri yutuyor. Sonra Marianne'nin yanındayım, yatıyor, deniz tutma hastalığı var, uyanıyor, Recht ile Frankfurter'e gitmiş, bu, Recht'e 2000 M vermiş, evlenmeliymiş, o zaman Wiesbaden da kurtulmuş sayılırmış. Kanatlı canavar kadın hamileye de göz kırpıyor. Kariyer, çocuk cesetleri üzerinden kamusal gösteri evlerine doğru yol alıyor. «Onun Son Şansı» yada «Dilenci Değneği» yada «Defne Ağacı» romanı, kötü basılmış, kâhin yanılgılarıyla dolu son sayfalarına doğru geliyor! Gerçi beni Recht'in odasına çekiyor, Osmanlı sedirine, ama pazar günü Recht saatlerce konuştu ve akşam yeniden konuşuyor ve Marianne onunla evleneceğine söz veriyor. Bi ile Schrenck'in dansözüne gidiyorum, hoşumuza gidiyor, sonra da kahvede oturuyoruz ve ona iyi davranıyorum ve onu seviyorum ve kendimi geri çeviriyorum ve o çaba harcıyor ve sevimli.

Salı, 26.

Öğleden önce Klette ile Bavaria-Atölyesi'nde. Seitz, 15.000 -Mark-göstermelik yaman bir saçmalığın rejisini yapıyor. Bütün yüz karaları sürüklenip burada toplanıyor, bu suratlar artık makyaj artığı. Bu sanat, bulaşık suyunun altında yükselmeye başlıyor. Sonra Marianne benim fakirhanede oturuyor ve açığa vurmalar tekrar başlıyor. Recht ve

Frankfurter ile Pazar Tiyatrosu'na gitmiş. Vs. Vs. Ona diyorum: "Ya o, ya ben." O diyor: "Sen." Onunla hiç, katiyen evlenmeyeceğini, ona söylemek için söz veriyor, vs. Diyorum: "Ben eğlence oğlanı değilim." O, çok kötü oluyor. Gece kalıyor. Yatıyoruz da. Sabah erken, atlar gibi sevişiyoruz. Herşey iyi ve ben giderken, şu notu yazıyor: "Ona söz verdim..." Ve ben çekip gidiyorum. - O herhalde daha uzanıp kaldı: Babası alıp eve götürdü.

Perşembe, 28.

Bi ile Kimratshofen'a yelkenledik. Yolda yağmur yağıyor, rüzgâr esiyor. Kadın, oğlanı getiriyor, derin bir kıvanç duydum. Köylü gibi görünmesinden korkuyordum. Zayıf, üyeleri zarif, narin aydınlık yüzlü, saçları kızıl dalgalı, önde düz, hareketli ve büyük, kestane gözleri var. Şakayı seviyor, çok gülüyor, hep koşuyor ve birçok şeyle oynuyor, kısa kısa arka arkaya, ama hiç kaba ve gürültücü değil, hep sevimli ve kibar. Hemen hemen hiç konuşmuyor ama oyunda özgün (bir ata benim şapkamı takıyor) ve ona verilen herşeyi başkalarına hediye ediyor. Bana çok çabuk alışıyor, benimle oynuyor, ona nasıl sesleneceğini hemen bilemeyen sırt dönmesinden korktuğu için, onu bırakan Bi'ye yöneldiğinden daha fazla bana koşuyor. Ona hemen şapkamı veriyorum, sonra kravatımı, saati ve on fenik. Babamdan onu yanına almasını rica etmek istiyorum. - Bi sevimli ve ben ondan hoşlanıyorum.

Cuma, 29.

Öğleyin Bi ile Augusburg'a gidiyorum. Yağmur yağıyor.

Hiçbir şey karanlık odalarda yalnız oturmaktan daha hüzünlü ve insanın içini allak bullak edici değildir, özellikle birçoksalar ve hepsi sessizse. Ama sonra uzun uzun bağırmaktan ve sefih sesler çıkartarak gitara kaçmaktan ve sonra sakinleşip iğrenmekten, bir köpek gibi düşünce kurtlarına sahip olmaktan daha korkunç birşey olamaz hiçbir zaman. Kuşkusuz suçlular yoktur, özellikle çaresizler arasında ve aynı çatının altına gelmek istiyor diye, kim bir hamileyi azarlayabilir ki? Onu Recht'e bağlayan, kötülüğü, herifin kancık it doğası; adamın onsuz eriyip gitmesine

dayanamıyor, onu çeken, yalak kanalının durgunluğu. Bu arada yavaş yavaş, parça parça kendine güvenini yitiriyor, nereye baksa, hep yalnız yenilgiler ve kayıplar gördüğü için. Her ne kadar, aşağılara doğru yüzüp giderken, üstü başı pislik ve leş ve yüzü tanınmaz hale gelmiş olarak, kötü bir yaz olacak onunla güvertede, zira, o beni terk ederken, kendisine hiçbir şey söyleyemedim ve bu, sanki benden bir parça koparıp götürmüş gibi, boğazım düğümleniyor.

Cumartesi, 30.

Lanetli bir orman ve ağaç doruklarının üstündeki bütün veda şarkılarına karşın, aşağıda son derece elle tutulur şeyler için boğuşuluyor. Bu kişiler, kendi yüzlerini çok az tanımaları yüzünden iflas ediyorlar ve zamanın nasıl acımasız bir berraklıkta o büyük çizgiyi billur gibi ortaya çıkaracağını unutuyorlar; bu çizgi sonra başarısızlığın, aptallığın ve küçük telaşların üzerinden geçecek. Hâlâ kanatlı canavar kadının hayaleti orda dolaşıyor. Recht, onu hayvan gibi terbiye ediyor, yüzüne gülüyor onun, dehasının burjuva yaşamı için çok büyük olduğunu ona telkin ederek (kendisi de buna katkıda bulunuyor: Şimdi, hasta ve hamile, yapamadığı için, yoksul yaşayamazmış!). Ama ona şunu diyorum: Varsa birşey, onun üstüne suç işlenebilir! Nasıl: Fidancığı her rüzgârcıktan koruyarak? Sen, *iki* çocukla yükselmelisin! Kendini niçin bu kadar küçük görüyorsun? Hiç olmazsa bir milyarderle evlen! Ama sana diyorum: Sancılar içinde yattığın zaman, benim elim senin için Wiesbaden'ın alkışından daha önemli olacak! Sanatla doyum sağlamak için, insan bütün ruhuyla ve vücuduyla sanat yapmalı, bunun içinse, insanın hâlâ ruhu ve gövdesi olmalı!"

Dün, gece, Otto ile geldi ve geceyi geçirdi ve evlenmeyeceğine dair söz verdi; bensiz olamayacağını söyleyip ağladı. Ve sabah gitti, Recht'i öğleye kahveye çağırmak istedi ve öğleyin Recht geldi ve yanında ondan bir mektup getirdi: O Recht ile evlenecekmiş. Sonra dışarıya çıktım ve ona bir mektup dikte ettim, bir kâğıt, karnında benim çocuğumu taşıdığını ve doğuma kadar benim yanımda kalmasını rica etmeme karşın, beni terk ettiğini yazdım. Kaskatı yazdı ve ağladı ve elimi aldı, ben de verdim, sonra da gittim.

Pazar, 1. *Annemin ölüm günü*

Şimdi Manitu yine yalnız bulutta. Hiçbir zaman şarkı söylemeyecek beyaz Squaw gölünün üstünde, hiçbir zaman rüzgâra söylev çekmeyecek Manuti... Squaw aşağıya yüzdü ve içinde onun çocuğu. Bahar kıpırdanıyor, yeşildir ağaç ve yağmurlar kiri yıkıyor. Birkez tarlada uzandılar, birçok kez yatakta ve toplam beş yerde. Kış olunca, kadın Manitu ile gitti, daha baharda onu aldattı ve daha yaz olmadan, kanatlı canavar kadını besleyen şişman adamla gitti. Onun yüzünü gören çocuk, adamın gözlerini alacak ve kanatlı canavar kadından gelince, annesinin cesedini. Squaw rüzgâra karşı ağlayacak ve rüzgâra konuşan Manitu'nun peşinden koşacak. Ve filmler karanlıkta dönüyor, ot büyürken, beygir geberdi.

Pazartesi, 2.

Günler içi boşaltılarak tükürülen erik kabukları. Hafif yağmur yağıyor, rüzgâr geçiyor, ben soğuk odada oturuyorum. Maori kadınını hep o şişman para babasının yanında görüyorum ve tamamen soğuk, isteksiz olsam da, ona hâlâ acıyorum, zira kötü birşey yapıyor ve buna dayanamıyor. Ama ona karşı, herşeyi berbat ettikten sonra, yine geleceği korkusunun yanında, artan bir aşağısama duyuyorum. Ve onun düğün günü, içimden bütün kökleriyle tekrardan aslında olduğu eski bir orospu olarak onu söküp atacağım.

Bi'ye karşı iyiyim ve onu tutuyorum. Çalışmam mümkün değil.

Salı, 3., Cumaya kadar, 6.

Karşılık ve Araf geliyor şimdi. Parça parça Bi'den korkunç bir gerçeği söküyorum. Bir kahve kemancısıyla, yılışık bir oğlanla, yazışması var ve onun tarafından öpülmüş ve onun yatağında uzanmış. Kendini ona teslim etmemiş, bu, mektuplardan anlaşılıyor. Pişman, ama onu salt bir idealist olarak görüyor. Onun yalan söylediği günler Araf.

Cumartesi, 7.

Gece He'yi düşte görüyorum, alnının üstünde beyaz saçlar var ve buna ancak o yok olduktan sonra şaşıyorum. Ve peniste bir boşalım saptadığım düşü unuttum ve şimdi, onun birkeresinde benim frengi olduğumu düşlemiş olduğunu anımsıyorum. Klinikte Dr. Hirsch tabii, bunun birşey ifade etmeyen bir sivilce olduğunu söylüyor. Ama sabah yine de yakamı kaptırdım ve dün Heige'in yanına gelen ve ben evde değilken beni arayan Mar'ı beklemeye başladım. Ama şimdi hemşire geliyor: Mar'ın dün gece kanaması olmuş, şu ana kadar çocuğa bir zarar yok. Ama son derece tehlikedeymiş. Onun adına ödüm kopuyor, zira bu onun ebedi azabı ve sakinleştirici birşeyler yazıyorum ona. Ama benim gelmemi istemiyor, zira bunu Recht istemeyebilirmiş. Heigei ona gidiyor, çocuğu düşürttürmeyi tasarlıyoruz, doktor olarak E[...]'yi öneriyor, Mar kabul ediyor. Ve ilaç tüpünün üstünde "Bayan Recht" yazılı. Hırsızlığının başarısızlığı ve temiz bir yüreği olmadığı için, benim çocuğumu terk etmesi, beni ürpertiyor. Ama onu artık sevmiyorum, soğukça seyrediyorum. Çokça Bi'nin yanındayım, sıkıntılı günlerinde zayıfladı ve şimdi çocuksu ve güzel oldu ve yine bir gerçek: Onu seviyor ve ona saygı duyuyorum. Ve onunla Auer Dult'ta kayık salıncağa biniyorum.

Pazar, 8.

Sakin birgün, güneşli ve insansız. Öğleden önce yeşiller arasında dolaşıyorum, bu benim için yeni birşey. Sonra Lud geliyor ve Bach çalıyor ve çay yapıyorum ve her ikisi de aynı değerde. Kuşkusuz hiçbir şey o kadar önemli değil. Hamile bir kadın bırakıp gidiyor, niçin bilmesem bile, yine de birşeyi biliyorum: Buradayken iyiydi ve güzel şarkı söylüyordu, özellikle akşam alacasında («Benim canım düğün yapınca, gelir üzgün günüm» - Mahler). Ama herşeyi bir noktadan görmek isteriz ve eylemlerin yüzden daha fazla değeri olduğunu sanırız. Birisi bizi birkez aldatmadı diye bir şenlik yapacağımız yerde ve bütün aldatıcılar için büyük bir bağışlama kararı. Bu yüzden, Tahiti'de oturduğumuz zaman, şunu söyleyebilmek için, herşeyi iyi etmek isti-

yoruz: Herşey iyiydi. Ama iyi yapmak için, Tahiti bizi engelliyor, canlarım!

Pazartesi, 9.

Bu çeyrek yılın sirkinde, nasıl da alıngan oldum, gariptir! Öğle üzeri istasyona yürüyorum, aslında hep daha yavaş, tüttürürek, ama ölümcül bir hasta gibi ve Recht kolumdan yakalayınca, içip sarhoş olmaya karar veriyorum. Benzi duvar gibi beyaz ve bakışını kaçırıyor. Ve anlatıyor, cumartesi günü kanama yine kuvvetlenmiş ve Marianne ameliyat edilmiş, Dr. W[...] de oradaymış (o zaman düşük işini yapan). "Bir rastlantı yada öyle birşey", dedi Recht. Ve beni orada istememişlerdi! Ama Recht bütün gece Marianne'nin yanında nöbet tutmuştu. Böylece, başına dolanmakla başlayan bir bebek cesediyle sona eren olayda, iyi ruhlar Marianne Zoff'u terk etti. Orospunun çocuğu olmayacaktı, temiz bir yüreği olmadığı için, benim çocuğum ondan ayrıldı!

Alnımm ortasına bir darbe yemiş gibi, sallana sallana eve gittim. Alçaklığı yaşamak! Bu kişiyi boğazlayabilirim. Yaşadığım en pis olay, ama bu alanda kendimi bilmiyorum. Ona bin defa dedim: Bunu yapamazsın. *Sen* yapamazsın. İşte bunun makbuzu. Artık aşağıya doğru salmabilir: *Yüksüz. Bunu* o istedi! Bunun ötesinde herşey sahne ışığında ve kahvehane müziği eşliğinde tavır koymaydı. *Aslında o bunu* istedi! Yosmalığın baş dönmesine hiç kapılmam: Romantizm, böyle çırılçıplak görünen. Böylece boşalır hamile orospu! Ve bu, bütün erkeklerin akıntılarının döküldüğü çatlak çanağı, ben kendi dört duvarımın içine koymak istedim! *Bu* yüzden, öfkeli korkusu, bırakılmış, gerçek niyeti ortaya çıkmış, kendini ele vermiş, terk edilmek korkusu, *onu* orospuluktan koparmak, söküp almak, oyununu bozmak için, yeni, inanılmaz güçlü bir durumun gerektiği biçimindeki umarsız umudu! Çık benden! Dışarı! Dışarı! Şimdi onu orospu olarak kullansınlar, başkalarının önüne fırlatmak, Recht'e vermek! Şimdi, o da şöyle diyecektir: Şimdi hiçbir şey fark etmez! Ve böylece, bu bayrak altında, sularda oradan oraya dolaşabilir, keyfince, ettiğinin sonucuna katlanamayacak

denli alçak ve korkak olduğu için. Bir tek, en iyi eylemini bile açıkça benimsemek istemedi, onu örtmek için, hiçbir pislikten ve alçaklıktan çekinmedi, hiçbir zaman kendini oynamayan, hep başka birini, daha iyi birini, yani ayaktakımının daha çok hoşuna gidecek birini oynayan kötü oyuncu.

Şimdi, şu günlerde salt yalnızım, böylesi de iyi. Marianne'den sonra önümüzdeki sürede genellemelerden, çok korunmam gerekecek. Akşam üstü Lech'e yürüyorum, tüttürüyor ve moral buluyorum. «Galgei»yı ve diğerlerini düşünüyorum, Frank'ı da. Gece bir cinayet işlemiş gibi, kötü uyuyorum.

Salı, 10., Cumartesiye kadar, 14.

Münih. Bir defa klinikte Marianne'nin yanında. Ağlıyor, ona herşeyi söylüyorum, soğuk kapalı baştan aşağıya: Yırtıp açıyor, dizlerime sarılıyor, ağlıyor. İki ay sonra gelmek, o zamana kadar serbest kalmak istiyor. Ona, gaddarca, Frank'tan fotoğraflar gösteriyorum, hıçkıra hıçkıra ağlıyor ve ona acıyorum. Ama sonra kolayca ayrılıyorum ve günler onu yutuyor.

Yeniden bana karşı iyi ve âşık olan Bi'nin yanındayım çokça, ben de öyleyim. Buna karşın birkez daha yalan söylüyor, Kimratshofen'dan bir Kloivi ile akşamüstü kahveye gidiyor ve onu yakalıyorum, telaşla ve darkafa atışa yelteniyor, ahmak keçi! Mar'ı öptüğümü söylüyorum ona, iki-üç defa, akşam Yedi Masa Ormanı'nda (Siebentischwald), karda, benzi bembeyaz olduğu için, daha ileri gitmiyorum.

Bu arada Reicher «Gizem»'i geri veriyor. Ve etraf ısındığı ve yeşillendiği için, birçok şeye boş veriyor ve kendimi iyileştirme kararı alıyorum.

Küçük Paskalya Pazarı, 15.

Güneşli bir hava, mavi, iyi elbisemi giyip, karaya çıkan bahriyeli gibi dolaşıyorum, sigara içiyorum, karşıma çıkan düşüncelerimin gözüne tükürüyorum ve kendimi bu eski derinin içinde hiçbir zaman tam iyi hissetmiyorum. Gaston Leroux'un «Sarı Oda»'sını okuyorum, mü-

kemmel bir dedektif kitabı, böyle şeyleri seviyorum, burada Vaftizci'nin kellesi gibi (kesilmiş!) kurnazlık sunuluyor ve pek mutlu değilim, "Olasızlıklar"ın orasını burasını çekiştirip duruyorum öküz gibi. Zevkimin içine tüküren biri var. Birşeye tükürürken, ellerimi ceplerimde unutuyorum, sanki ipin ucuna bağlı tükürük, her defasında geri çekiyorum. Frank'ı alması için, babamı tekrar tekrar işledim, otel odaları gibi boş duran bir sürü odayı, kimsenin tırmanmadığı ağaçları, bahçeyi ve bütün bunları ona anlattım. Ama oltaya takılmıyor ve benim keyfim kaçıyor, boğazıma kadar utanca batıyorum. Marie Roecker, yalnız yüz ifadesiyle de olsa ve ben babamla konuşurken, durmadan içeriye girerek, buna karşı kışkırtıyor. Onun bütün karşı savlarını babamdan işitiyorum. Yıllar önce, annem, Walter ve babam da ona karşı olurlarken, onu tuttum. Şimdi kendi rahatına düşkünlüğünden, benim çocuğumu yanlarına almaktan alıkoyuyor babamı. Babam da kendisi, yaşlandığından, karılarla baş edemediğinden, artık bana yardım etmeyi de düşünmediğinden, bahsetmeye başlıyor. Evlenmeyi de düşünüyor ve evi yavaş yavaş bizden temizlemeye çalışıyor. Bense, ellerim kâğıtların içinde yada ceplerimde, kimsenin istemediği şeyler çiziktiriyorum, tüttürüyor, çocuğumu düşünüp, birşey kazanmıyorum. Öyle dolanıp duruyorum ortalıkta.

Küçük Paskalya Pazartesisi, 16.

Günler kuş cıvıltılarıyla dolu. Yavaş yavaş kendime geliyorum, ama hâlâ bir çatlak yerim var. Benim için sınır yok. Şimdi, Frank'ı Marianne'ye verme tasarılarıyla yüklü dolaşıyorum. Hep politika!!!

İkinci tatil günü. Öğle öncesi Cas ile Lech'e yürüyorum: «Galgei»ı işliyoruz ve bütün hepsinin *üstünde* belli, sakin bir vizyonun biçimlenip görülmesi gerektiğini düşünüyoruz ve bireyler salt kendi aralarındaki ilişkilerle karakterize edilmiş olarak ortaya çıkmalılar. Öğleden sonra Hartmann bana, Cizvit'lerin helal olan seksüalite biçimleri üzerine birbirleriyle çelişen görüşlerini okuyor. Burada insan günahkârlığının çöküntüsünde koç aranıyor. Kilisenin istemleri, bunlar, büyüklük budalası, ama aynı zamanda korkudan çılgın hayvanlar arasın-

da hiçbir zaman hoşnut edemeyecekleridir. Burada tahammül edemediklerinin sistematik bir tablosu var.

Geceleyin, ihtiyozorlar gibi, gülünç ve sevimsiz, sürünüp durduğumuz şehir parkındayız.

Salı, 17.

Mavi günler. Çoğun üç kişi, askeri yüzme okulunun suyundayız. Otto bu tür eğlencelerin bedelini bir tek pervasızlıkla ödüyor. İşsiz güçsüz, tüttürmekle, gevezelikle, gezintiyle ve yararsız davranışlarla dolu bir günün ardından sıcak izbede kötü uyuyor ve kıskançlık krizlerine tutuluyorum. Soluk tavanda Bi'nin yüzü yüzüyor: Huzursuz.

Çarşamba, 18.

Yazma sanatı, bütün sanatlar içinde en bayağısı ve en sıradanıdır. Çok açık, belli ve denetlenebilir. En verimli düşünceleri bile, kendiliğinden dümdüz yavan ve umarsız hale sokan biçimde ele alıyor. Yazanın hem kendi tavrı, hem de bunu okura dayatma çabaları apaçık ortadadır. Gizem yok ve gizem olmayan yerde doğru da yoktur.

Perşembe, 19.

Daha dün buradaydı. Bugün yine geldi. Beni sormak için bir hizmetkârı gönderdi ve ölü gibi sapsarı ve sallanarak kapıda durdu. Pudra kokuyordu, belki de benim acımamı istiyordu (zira kendisi battı, cezasını buldu) yada Bi ile taze rekabet. Ben ayrıldıktan sonra, o zaman bir mektupla Recht ile evleneceğini yazdı; gelmemi istedi. Ama "asla" gitmedim. Şimdiyse daha ilk gününde buraya koşuyor. (Ve bir zamanlar Sophie Berger'e başını salladı!)

Herşeyi açıklayacak zamanım yok. Ona belki Frank'ı verip, bir yaz boyunca onu tutmaya karar verdim. Ona bunu biraz açıp gönderiyorum, her zamanki gibi. Tamamen berrak olduğunu ve kendisine zaman vermemi söylüyor, ben de ona zaman veriyorum. Ama onun zevk oğlanı olmadığımı da söyledim ve bu ona çok koydu. (Ayrıca, o cuma gecesi kalbinde sadakatsizlik. Otto ile geldiği zaman, onu tatmin et-

meseydim, herşeyin başka türlü bir düzene girmiş olacağı düşüncesi çullandı üstüme. Doyumlu olarak çekip gitti ve beni sattı. Hesabımıza göre, çocuğun öldüğü gündü.)

Cuma, 20.

Meier. Graefe, Delacroix üzerine şöyle diyor: Onda soğuk bir yürek soğuk bir gövdede çarpmış. Ve bu özünde büyüklüğün bir olasılığı. Bizde çalışkanlık yada çabanın, giderek titizliğin, vasatlığın nitelikleri (bunun sövgülü adı: yetenekler) geçmesi, biz Almanlar için büyük şanssızlık. Bu dar görüşlüler yargısı, sanatçı çevrelerinde bile hüküm sürüyor, bu yüzden Almanya'da ünlülerin korkusuyla belli bir haklılık bile kazandı. Nerede bizde o ciddi, çoğun soğukkanlı fikre kendini veriş, bunun gibi el emeğine fanatik yöneliş, örneğin Fransa'da olduğu gibi (Van Gogh. Flaubert, Gaguin, Maupassant, Cézanne, Zola, Baudelaire, Stendhal, Delacroix yapıtında)? Çağımızın en iyi yapıtları tekniklerinin ahlâkındaki eksiklik yüzünden yok olacak.

Cumartesi, 21.

Dün Marianne yeniden geldi, Otto da. Recht'e benim çocuğumu istediğini söyledi, o da derinden ürperdi ve bunu ona yasakladı. Onun hâlâ eskisi gibi olduğunu ve amaç olarak, artık saygı göstermeme olanağını (evlenme) izlediğini, görüyorum, dedi. Ama aslında, onu bu düşünceden vazgeçirmeyi başardı. O yıvşık bir sakat, kancık bir komedyen ve gaddar bir zorba ve herşeyi yatırdığı için, o bütün bunları yatırdığı için, bense hiçbir şey yatırmadığım için, zafer kazanacak. Demek istediğim, Marianne'nin cesedini kazanacak: Ama aynı zamanda onun ırzına geçecek. Kendisine sahip olmadığı sürece, Marianne onunla istediğini yapabilir. Ödeyecek, çalışacak, evet, hatta, onu işe yaramaz hale getirinceye, onu işleyip, kötü yapıncaya kadar, ona iyi bile davranacak. Onun ayaklarını öpüp, suratını tekmeleyecek, Marianne'nin ona davranışına göre. O konuşabildikçe, Marianne duyamamalı, o yuva deyince, kafes anlamalı yada ahır, zira yuva yalnızca insanların çevresidir, başkaca birşey değil. Onu bir noktada hafifsedim: Marian-

ne'yi gerçekten tanıyor. Onun bütün zayıf yanlarını biliyor; gaddarlar karşısında nasıl çaresiz olduğunu ve kilisede kendini teslimiyetçi hissettiğini ve kendi vücuduna karşı kuşkulu. O, yalnız kızın zayıf taraflarıyla içli dışlı ve yalnız karşı koyamayacağı yönlerini görmezden geliyor. Bense, şimdi birşeyi görüyorum: Nasıl mükemmel bir alçaklığın batağında sona ereceğini, romantizmin ondan nasıl çekileceğini ve şaşkınlığın büyük özrünün ondan nasıl alınacağını ve onun kendi alçaklığı dışında hiçbir neden olmadan nasıl diplere batacağını.

Belirli bir sava karşı söylenecek en acımasız ve en soğuk gerekçe şudur: Savın, o savı koyana yararı. Ama çıkar ne kadar göz önünde bulundurulursa da, o savı titizlikle irdelemek gerekir, zira rüşvet yedirilmiş yargıçların kararı bile adil olabilir. Eğitsel amaçların, kesin doğrulara ilişkin görüşlerle birbirlerine karıştırılması fevkalade tehlikelidir, yine de denenebilirlik taşır. örneğin, birinin öbürüne göre yanlış olduğu saptanabilirse. Ebedi bir lanetlemeye uğramış düşüncelerin, eğitsel açıdan yararlı mı, yoksa zararlı mı olduğunu titizlikle araştırma olasılığını bir kenara ayırmak, zor ama gerekli bir iş. Bu dogmayı peşinen eğitsel yararlı sayıp, bu görüşün tehlikesinin bilincinde olursam, en iyi yolu budur. Zira, ebedi bir lanetlenmişliğin olamayacağına inanmak, insanı gerçekten en kolay biçimde ebedi lanetlenmişlik durumuna yakınlaştırır. Çoğu ruhlar, ruhun varlığını reddettikleri için kaybolmuyorlar (isterseniz, teolojik anlamda!), tersine ruhun kaybolmayacağı görüşü yüzünden. Bir yüzün bozulamaz güzelliğinden büyülenen insan, burnunu keser ve böylece kendisinin güzel dediği şeyi mahveder. Dogmanın mevcudiyetinin gerçekliğine, daha doğrusu, onun etkisine gelince: İnsanın, uhrevi mutluluktan lanetlenmişliğe kadar olanağın bütün genişliğine kendisinin sahip olma zorunluluğu taşıyan doğaya yönelik estetik beklentisinin karşısında, estetiğin bütün bu genişliği kapsaması gereğinin beklentisi duruyor, başka bir deyişle: Bütün durumlardan zevk çıkarmak, insanın yetisi olmalıdır ve bu son istem, yaşama arzusu tarafından desteklenir. Bu, estetiğin ve dinin en önemli bölümüdür. Bunun resimsel canlandırılması olan trajedi, ebedi lanetlenmişlik dogmasına dayanır görünüyor.

«Galgei» için eksiğim, öyküyü taşıyacak o en büyük çaplı kişi. Bu öykünün içine sayısız figür konulabilir: Benim onların en büyüğünü almam gerek. O, öyküye en fazla tutukluğu verip, katiyen salt öykünün kendisiyle tükenmeyecek olandır. Güçlük burada.

Marianne-öyküsünü anlatırken, konulması gereken en özenli ağırlık noktası, çevrenin σ tuhaf renkli havasıdır. Burada (kendi içinde kemale ermiş) İspanyol soylularıyla Çek Yahudilerinin karışımı bir kadın var, öte yandan yarı Yahudi (yanılmıyorsam) yarı Bohemyalı bir adam ve *onların* öyküsü (zira bu belki gerçekten onların öyküsüdür), serin, kuru bir yörede geçer, daha görünür kılmak için, diyelim Kara Ormanlar seçilebilir. Zira üçüncü katılımcı, ki onun bölgesinde geçmektedir, diğerlerine göre nerdeyse kuru ve öykünün romantik gelişmesine inatla ters işleyen bir doğaya sahip. Görüş yönlerinin birbirine girmesi, sonuncunun edebiyatçı olmasıyla daha bir desteklenir, bu niteliği ama onun hareketlerini değil, görüşünü belirler. Yarım Yahudi iş adamıdır, kadın opera şarkıcısı, genç adam edebiyatçı, işadamı kadının anlağına, edebiyatçıysa, vücuduna sahip olmak ister, işadamı sözle idealist, eylemiyle alaycıdır. edebiyatçıysa tam bunun tersi. Hiçbir şey yapmadığı ve bir edebiyatçı olduğu için, bu öyküde edebiyatçı antipatiktir. İşadamıysa, kendi kellesini kurtarmak için savaştığından, sempatiktir. Kadın karanlığa bürünmüş kalır ve kendisi de birşey görmez.

Yaşamak, bazen görülmemiş bir çabadır; yalnız bu. Ve batışları üzerine renkli fenerler asmalı. Ne kadar kötü yaşam ve insan ne kadar fazla düşkünleşiyor! Kendi kendine yakınmak ve kötülük olduğu zaman sakin kalmak! Kemiren yağmur karanlık ve uçurum eziyetin kendisi! Akşamları, bir zamanlar duaya duranlar duruşlarıyla kanepelerde yatılır. Ama bağışlama tükenmiştir ve yalnızca yanıt veren: Adaletin katı suskusu.

Pazar, 22.

Yeşillikte ince pürolar içiyor ve Joseph Galgei'ı gözümün önüne getirmeye çalışıyorum. Onun en belirsiz hatlarını bile yakalasam yeter ba-

na. Onun kırmızı, çatlak bir derisi var, özellikle ensesinde, kısa kırpılmış saçları, sulu gözleri ve kalın tabanları. İçi kaynıyor, ama kendini ifadesi kötü. Ama hepsi şurdan geliyor: Dönüp ona bakmalarından.

Tasarılar:
1) Granach için «Veba Tüccarı»nı yazmak!
2) Ulusal Tiyatro için «Galgei»'i
3) Mar için deniz korsanı filmini
4) Mar için «Yaz Senfonisi»'ni
5) Oda Tiyatroları (Kammerspiele) için «Yeşil Garraga»'yı.

Amsterdam'da en ağır demirleri kolaylıkla kaldıran bir adamı anımsıyorum - kolaylıkla ama öfkeli, okkalı küfürlerle ve demire benzeyen herşeye karşı derin bir horlamayla. Bu (şişman) adam, elinden ağırlıklar alınınca, keş bir kedere düşer, zayıflardı (dumandan kurumuş pastırma) ve en iyi küfürlerini birbiri ardına yitirirdi. Onun eksiği, ter, horlamasının gerekçesiydi ve kaldırdığı demir ağırlıkların oluşturduğu varlığının anlamı.

"Augsburg'tan Timbuktu'ya giden yolda Marianne Zoff'u
gördüm;
Hani o operada şarkı söyler ve bir Maori kadınına benzerdi,
Ve otlar arasında güzeldi, yatakta ve giysilerle de
güzel görünürdü,
Ve yattım onunla da ve bir çocuk yaptım ona.
(Uykuda bir kirpi gibi dertop büzülürdü.
Bir hayvan gibi kurnazdı, ama kurnazlık yoktu davranışında
Gülerken başını sallardı, insana aşağıdan ters bakardı
ve bir ot sapını dişleri arasında çekerdi
Sevinçle gitti
Birkez bana: Ahmak! dedi.
Bacaklarıyla gurur duyardı.
Tutkuyla yanmış ota benziyordu.)"

1921 MAYIS SONUNDAN EYLÜL SONUNA KADAR

Çarşamba, 25.

Bi ile göle gidiyorum. Yapraklı ağaçlar ormanında uzanıyoruz, çayla haşhaş çöreği yiyoruz, teknede güneşleniyoruz, benzersiz bir görünümü var, ince ve narin. Sonra ona yüzmeyi öğretiyorum, zira "hep yüzüyle suya düşüyor" Kolay öğreniyor, yalnızca birazcık çırpınıyor. Kabinde çıplak oturuyoruz, öylesine hâs ve doğal bir tavrı var, herşeyde görülmemiş bir zarafeti ve vakarı. Müthiş bir dolu yağarken (Tanrı, güvercin yumurtası büyüklüğünde buz toplarıyla yeşil çalılıklara ateş ediyor), kahve içiyor ve sonra hafiften damlayan ormanda, «Orléans Bakiresi» filmini çekiyoruz. Bi, Johanna'nın savaştan sonra karargâhtan ayrılıp ormana gidişini ve tekrar büyük ağaçlar arasında küçük bir kırsal kız olmasını hem bir çocuk gibi saf, hem de bir yıldız gibi pişkin oynuyor. Bunca yıl sonra hâlâ tükenmedi, insanı hep yeniden şaşırtıyor. Konuşurken, erkeksi etki yaptığımı, söylüyor, özellikle yüzümün, ama bu etki en az arkadan; arkadan bakınca, biçimsiz, ufak tefek görünüyormuşum, yatakta oğlansı ve yaramaz ve en iyisi de, bir hareket olduğu zaman. - Onu çok seviyorum.

Cumartesi, 28.

Mayıs şenliklerinde Otto ve Cas, avare pinekliyorlar. Bir defasında Otto beni yakalıyor, içkiyle dolduruyor ve bir paskal sahneye çekerek, orada «Duygusal Şarkı»'yı söylemek zorunda bırakıyor. Tam ezbere bilmiyorum ve perdenin kenarında duran bir bay durmaksızın tıslıyor: "Mimik!" ve ben sıfırı tüketip, azaptan parça parça, sallanıp iniyorum, yine de alkışlar arasında.

Cuma akşamı Bayan Jörgen yanıma geliyor ve ben ilk milyarımın temel taşını koyuyorum. Koldaki pütür deriye karşı bir ilacı var. (Çizilmiş) reklam filmcikleri için bir sürü fikir üretiyorum. Okültüst (gizli bilimci) bir kitabevine girerek başlıyor. Gizli bilimlerin müritlerini iyi müşteri olarak görüyor. Benim görevimse, ona (Jörgen'e) inanmak. Milyara, ilaca ve Jörgen'e. Başka binbir iş gibi bir iş bu da. Dünyayı

fethetmek için fikir üreten ve işe deri ilacıyla başlayan insanları seviyorum.

Marianne'yi bıraktım gitti, kredi vererek. Recht, ondan parayı (7000 M) aldı ve onun şimdi tekrar para kazanması gerekiyor. Berchtesgaden'da oturuyor ve eline geçen paradan yemediğini bir kenara koyuyor. Bütün aile orada oturuyor. Bense, dumana batıp, hain hain sırıtıyorum. Suspus bekliyorum, onun ne isteyeceğini. Görüş belirtmiyorum. Ama şimdi, oraya gideli daha iki gün olmuşken, bana yazıp, oraya gelmemi istiyor, kimse bilmiyormuş, bana her gün yemeğimi getirirmiş. Bu benim keyfimi kaçırıyor. Çamaşır dolabına saklanmalıymışım. Arka kapıdan. Evlilik yatağına. "Uşak olan efendi" yada "Ne başarı...". Şiddetle reddediyorum.

Yağmur patırdıyor yeşilliğe, pencere kenarlarına, asfalta. Dünya işleri can sıkmaya başlıyor. Aslında çok basit olan büyük düşüncelerden çıkarıyor insan onları. Kadınlar, yataklarından öteye gidemiyorlar, iyi sahnelenmemişler, birbirlerinden keskin çizgilerle ayrılmıyorlar, öyküleri de pek tasasız bestelenmiş. Ya hep aynılar ve çok zevk ve hayal gücü bekliyorlar yada üzerlerindeki çamaşırları gibi çok uzun süre taşıdıkları kendileriyle ilgili yanılgılarıyla can sıkıyorlar. Çamaşırlarını değiştiriyorlar, ama yanılgılarını değiştirmiyorlar! Aslında aşkın insanı eğlendirdiği bütün duygular arasında yalnız kıskançlık o kadar sıkıcı değil. Ve bir erkeğe hiçbir zaman bir erkeğin, ama her zaman bir kadının aşılayabileceği kıskançlık, bir erkek hakkında uygun bir yargıya varmanın tek olanağını verir. Bir insanda edebiyat duygusu körelirse, o yitmiştir; zira, eğitilmiş bir kişi, bütün insansal olaylar karşısında, hep yalnız onların yazınsal biçimlendirilmesiyle, üslubuyla, erdemiyle, can alıcı noktasının inceliği yada sanat oyunlarının şiddetiyle ilgilenir. Aptal görünmek, daha iyi olurdu. Zira, oldukça çok sayıda ve oldukça ciddiye alınacak (yani namuslu) insanın, kan ter içinde birini imha etmeye çalıştığını görmek, kendinden geçmiş halde dört duvarın en önemli yaşantısı yada bir lağım taşının hicap verici sorunu olmaktan daha hoş birşeydir. Bazen yeşillerin içinde bir ufak otodafe (günahkârların yakıldığı odun yığını) oluşturmak bile, çok zor kazanılan bir

başarıdır, aksi halde küçük eğlence suya düşecekse, kendisi odun istifinin üzerinde yer almakta tereddüt edecek kadar düşüncesiz olmamalıdır. Ama insan kendini sakınır ve bu yüzden ölür. İnsan, ayağını kalçasına kurban etmelidir, kafasına da kalçasını. Ama insan oturmaktan bıktığı için, ayakta dolanıp durur ve bir köpeğin kurtları gibi düşünceleri olur sonra.

Trajedi, burjuva meziyetleri üzerinde durur, gücünü ordan alır ve onlarla birlikte yok olur. Bazı Tanrılara inanmadan, bir azizi tütsülemenin anlamı yoktur. (*Azizin* Tanrı'sına inanan hain Jüdas - bu bir lokma!) Komedya ise, derinleştiği ve ciddiye alınması gerektiği yerde, belki de cellatlara yada doktorlara yakarıya dönüşecektir. Bir domuzun kesimi, minicik kahramanca bir an sayesinde, trajik sarsıntılara yol açabilir, kusursuz bir sığırı kurban etmekse, böyle bir (belki hileci) davranışta bulunmayan, aynı etkiyi yapmaz. Pro domo (bana gelince): *Böylesine* davranışlardan sonra hâlâ yaşayan bir adamın sergilendiği «Galgei»'daki trajikle komiğin akıl ermez karışımını biçimlendirmek hiç olası mı, bilmiyorum!

(Acizlikten ölümsüz, kalpsiz yaşayan insan!)

«Galgei»'ın konusunda barbarca birşey var. Bu, ölçüsüz kişneyen, sırf merkez noktası olmadığı için, suyun her kabın biçimine girmesi gibi, her türlü değişime dayanan etten kütük vizyonu. Her yöne doğru azan, her biçimi kullanan, hiçbir çekince yapmayan ve tanımayan anlamsız yaşamın barbar ve utanmaz zaferi. Burada, domuz olarak yaşama davet etmeye razı bir eşek yaşıyor.

Soru: Aslında yaşıyor mu?

Yaşanıyor.

Pazar, 29.

B. K. Chesterton'un dedektif öyküleri elime geçti. Bunlardan daha iyisini okumamıştım. Burada gerçekten zekâ çözüyor ödevi. Şu İngilizler, Kipling gibi yurtsever de olsalar, yada Chesterton gibi katolik de olsalar, yaptıkları işi biliyorlar ve sorunları dağıtmıyorlar, buna karşılık kendi yöntemlerinin pratik, yararlı yanlarını gösteriyorlar, çoğunlukla

bilinen bazı gezginci termos şişesi satıcıları gibi davranıyorlar, mallarının kalitesini kanıtlamak için, "kırılmaz" şişelerini barbarca bir hiddetle yere çalıyorlar yada başka, daha çabuk kırılan şeylerle tokuşturuyorlar.

Kahverengi ruh şimdi kendi Wigwam'ı (Kızılderili Kulübesi) önünde oturup, tek başına, çalılıklara gözünü dikiyor. Rüzgâr esiyor ve çalılar ufalıyor ve alıp başını giden Squaw (kızıldı) beyaz, azgın sellerde. Beyaz sulara ulaşmak için, bizona, geceleri de giderse, yedi gün lazım, ama sular iki günde yalnız Squaw'ın (Kızılderili kadın) boynuna ulaşır... Ve karanlık ruh kalkmıyor, zira kim bizon kadar hızlıdır? Ve karanlık ruh göz kırpıyor, zira beyaz sulardan daha öldürücü nedir? Ve çalılıklar yine büyüyor...

İlahi
Şarkılarla göz kırpmadık, beyaz sular boynumuza
çıktığı zaman
Püro yaktık, koyu kahverengi akşamlar bizi
kemirdiği zaman
Karşı koymadık, gökyüzünde boğulurken -
Sular kimseye söylemedi boğazımıza yapıştığını
Gazeteler yazmadı susuzluğumuzu
Gökler işitmez boğulanların çığlıklarını -
Öyleyse büyük kayalara oturduk mutlu olanlar gibi
Öyleyse susan yüzlerimizden söz eden toylara
öldüresiye vurduk
Kim söz ediyor kayalardan?
Ve kim ne bilecek, nedir bizim için su, akşam
ve gökyüzü?

Öğleden sonra Cas ile Marées üzerine. Bu, edebiyatçılar gibi biri. Bu, temiz bir işçi, uslu, yetenekli, temiz pak. Ama resimlerinde metafizik yok. Perspektif hemen tablonun ardında sona eriyor. Olan görülüyor, bildiği orada. Onun en uç sınırı bu. Hiçbir resim tamam değil.

Salt, kusursuz arkasında duran hiçbir yaratı yok, hiçbir zaman tam olarak sona erecek. Dört, beş öğeden tabloyu yapıyor. Bu, onun buluşu, ama onun vizyonu değil. Mühendislere saygım var, ama sevgim yok. Serinkanlılık bir mucizedir, tehlike halinde yiğitlik ister. Atölyede değil. Burada bir fetih örgütleniyor. Marées felsefesiz yetiniyorsa, tahta bebekleri ideolojisiz, havası yok. Etkileri yaratan kaynaktan vazgeçtiği kadar vazgeçmiyor etkilerden. Sonunda iyi bir kuram, tutarlı bir sınırlama oluyor ve biraz yetenek olması koşuluyla ideolojik bir inat zamanla hep bazı başarılar sağlayacaktır.

Pazartesi, 30.

Ulusu kalbinden vurmak gerek. Her parça bir meydan savaşı. Bir halkın orta yerinde gelişmek. İktidar icra etmek. Yada, bir Louis gibi, herşeyi geçici olarak yapmak? Bir süre altın yarı Tanrı, maymun ailelerinin tepesinden sırıtıp? Yeşil yapraklarla birlikte solup, rüzgârın ormanlara sürüklediği? O, insanlara bitki gibi davranmalı, o, hükmeden, sarmaşık ormanlarında dolaşırken, onları orakla biçmeli yada gırtlaktan anlaşılmaz gargara sesleri çıkaran, yalnızca kırbaçtan anlayan zenciler gibi. Ve alaycı sırıtma düşünce, büyük bir kayada telef olmak, bir bitki gibi kuruyup ölmek, gezegenin tek ciddi işi, dikkate alınacak kadar ciddi değil.

Kendine basit bir öykü seçmek!

Duvarların içinden, küçük insanlardan öteyi görmeyi başarabilse insan! Ve birşeyin zamanını görebilmeyi! Onun durdurulması önlenebilirdi!

"Balta girmemiş ormandaki tavrını görünce, onun bir asker olduğu anlaşılıyordu, heybetli ve çevikti, herşeye (dümdüz, nehir suyuyla yıkanmış bir taş gibi) yüzünü gösteriyordu. Ama özellikle arkadan, onun aynı zamanda bir isyancı olduğu da görülüyordu, hayvanlar onun çevresinde büyük bir kavis çiziyorlardı, ona ateş açmak zorunda kalanların arkadaşıydı, tek birşey, balta girmemiş ormanda böylece dolanıp duruyordu, tütün ve av tüfeğiyle ve boru sesleri vurduğunda, durup kulak veriyordu. Üstüne geleni görebilmek için, aynı zamanda

açıkta yada açık kapıyla uyuyordu ve başında kepiyle uyuyordu. Sert saplar onu kesip kanatmasına karşın, adam boyu otlarda yürüyor ve kulağını hep rüzgârın yönüne doğru çeviriyor ve birkez, onun bir ağaca ateş ettiği görüldü, salt sıradan yeşil bir ağaca."

Cas ile yine yeni çizimler üzerine konuşuyorum. Ona şunu diyorum: "Malzeme tamam olmalı. Tuval, tutkal, boya. Yanılsama yok. Gözün aramak zorunda kalacağı lekeler yaymamalı. Basit, kuvvetli renkler. Özenle tasarlanmış üç, dört öğe, canlılık dizginlenmiş, tutkunun büyük, sakin vuruşlarla atmasına bakmalı." Duygusallık ona uygun düştüğü için, etkiyi salt resimselde bırakmalı, ama izleklerini gönlüne göre seçebilir. Orléans'lı Bakire (Jandark) gibi, diyelim, güneş yağını asker vücutları arasında ve saydam, klasik bir gökkubeyle yarı çıplak bir kadın. Madem tiyatro, öyleyse iyi tiyatro, soylu oyun ve gerçeğin taklidi değil! (Aksine: Örnek!) - Benim şahsen kültür damarım kuvvetli ve klasik olan benim "canıma can katıyor". Barok'u aşmak gerekir!

Salı, 31.

Mauthner'den «Gautama Buddha'nın Son Ölümü»nü okuyorum. Büyük yazarın mükemmel bir kitabı. Hemen ardından Ateizmin Tarihi'ne başlıyorum; Meier-Graefe'nin «Delacroix»sını, sanırım kazançla okuyup bitirdikten sonra.

Haziran

Çarşamba, 1., Cuma, 3. arası

Bi, Otto ve Cas ile Starnberg'te. Çok okuma. Bunun ötesinde kızgın asfaltta yalnızca yürüyerek çizmeleri ısıtıyorum. Telaşla yürümüyor. Tekne, rüzgârın önünde gidiyor. Çok tütün içiyorum, çok çeşitli biçimlerde oturuyorum, kırk resimli bir filmi kapıyor ve Kiepenhauer'e bir mektup yazıyorum: Mar telefon ediyor, pazartesiye gelmek istiyor, sesi sinirli, ama bomboş sözlerindeki uyarıcı tını beni rahatsız ediyor. Arada, Rubens kopyası yapan Cas'ı ziyaret ediyorum, bu resim beni tiksindiriyor, her defasında üstüne bir içki içmek gerekiyor. Otto'yu zengin, mümkün olduğunca evli, filmler için sermaye getirecek karıların üstüne salıyorum: Tanrı onu boşu boşuna böyle güzel yapmamış.

Cumartesi, 4.

Herşeyin bir sınırı var. Kadının erkek için yaptığı ve erkeğin kadın için yaptığı. Babanın oğul için yaptığı ve oğulun baba için yaptığı: Herşeyin bir sınırı var. Annesini dövmeyen oğul için bir anıt dikmeli. Kocasını aldatmayan kadını, kocası saçlarından tutup sürüklememeli. Oğluna yardım eden baba tarih kitaplarına geçmeli. Ben, karnında benim çocuğumu taşıyan kadını dövdürtüyorum. Ve kadın, onu döven adamla bana ihanet ediyor. Çocuğumu yabanda yürütüyorum. Ve babam bana en zor zamanımda yardım etmiyor, nasıl acıyorum. Annem, kendi annesini çok zaman sevmedi ve ben anneme onu sevdiğimi söylemedim.

Tehlike gelirken, babam beni hep terk ediyor. Marianne konusunda bir yabancı adama inanıp, onun önünde ağladı ve bana ihanet etti ve kadını elimden alabilsinler diye beni tuttu. Çocuğu sormadı *bile*, karım yapmak istediğimi söylediğim annesini sormadı *bile*. Çocuğa ilişkin, "benim herhangi bir çözüm bulacağıma" inandığını söylüyor. Şimdi yuvarlanıp gidiyorum ve dayanamayacağımı bildiğim, dünyanın en

büyük günahını yükleniyorum. Filmler çiziktirip, kendimi harcıyorum. Yakında, evden sokağa atılacağım zaman gelecek.

Pazartesi, 13.

Herşey yine çevrin görünüm (panorama).

Bu ülkede renkler kötü. Herşey gri, çoğun silinmiş mürekkep. Birkez içine kırmızı bir ay koydukları zaman, sakin durmak için, yeterince saflık olmuyor. Bu yüzden, hiç olmazsa içki bedava olmalı. Renkleri böylesi bir ülkede hiç olmazsa içkiye para verilmemeli.

Bir hafta önce Marianne. Pekçok konuşuyoruz. Geceleyin ben yorgunum ve uyuyorum, ama o uyanık duruyor, cehennemin sedirinde oturup, benim ölen sevgime ağlıyor. Uyandırılıp bir söylev çekiyorum, Recht'ten yine herşeyi gizleyeceği, sonra bırakıp kaçmak istemesi üzerine ve başka neyin nesiyse? Pişman oluyor, Recht'e itiraf etmek istiyor, güvenle yola çıkıyor ve üç gün sonra kıskançlıktan çılgın bir mektup yazıyor: Tamamen yalnız olarak dünyaya açılmak istiyormuş.

Arada bir resim müzesine gidiyorum. Rubens sefahatlarının et pazarında şimdi midem bulanıyor. Bundan bende yeterinden fazla var, ama Tizian'a gelmeliyim. Burada öylesine koyulaştırılmış bir ihtişam, doygun bir altın tonu, kuvvetli bir kudret sayesinde merhemsel bir huzur ve Shakespeare anıtsallığı. Van Gogh'un dediği gibi, bir yere bir sarı ev yapmalı, buraya düşünceleri olan cüsseli kişileri istif etmeli, bunlar da birbirleriyle nasıl anlaşacakları konusunda başlarının çaresine bakmalılar. Tiyatro gibi böylesine toplumsal birşey tek tek noktalardan yola çıkarak ele alınmaz, burada akıllı uslu bir uzlaşmaya gereksinim vardır.

Cuma, 17.

Bugün aynanın karşısında kirazları tıkındığımda, aptalca yüzümü gördüm. Ağızda batıp yok olan kapalı, kara yuvarlar karşısında daha da bağlantısız, daha kaypak ve daha çelişkili bir etki yapıyordu. İçinde gaddarlığın, sükûnetin, gevşekliğin, serinkanlılığın ve korkaklığın

birçok öğesi var, ama bunlar sadece öğeler ve uçan bulutların altındaki bir doğa manzarasından daha değişken ve daha karaktersiz. Bu yüzden, çok kişi yüzümü aklında tutamaz ("pekçok yüz", diyor Hedda).

Akşam Yeni Sahne'de (Neue Bühne) Granach'ı «Sabahtan Gece Yarısına Dek»'te seyrediyorum. Kimi (bayağı yada tez bayağılaşan) içerikleri bütün olanaklarla dışarıya savurmak için bunca aşırı çaba harcamalar! Klasik'in biçim hizmeti kınanıyor, ama orada iş gören şeyin biçim olduğu görmezden geliniyor. Şu, en severek dediğim gibi: Kaiser gibilerinin gazeteci eğilimleri, her duygucuğa yalnız ona uygun, tamamen ona yönelmiş, başkasına aldırmayan bir ifade vermek istemi, yalnızca onun yalıtılması sonucuna varır. Elbette her dümdüz akıcılık beni itiyor, ama mükemmel olan dümdüz değildir. Bir düşünceyi savuruvermek tavrından kurtulmak gerek, "henüz-bitmemiş-olanı" ve sanat eserini, biçimlendirilmiş düşünceyi ortaya koymaya varmalı "bitmişten-de fazla-olanın" daha büyük tavrına. Hemen yine dökülerek, hemen yine solarak, vararak, sevimli çekilerek, kolayca katılmış, en titiz biçimde toplanmamış, terlenmemiş, güvencelenmemiş!

Kaiser, şaşırtıcı biçimde sözü araç olarak vurgulamasıyla, kuşkusuz sözün en son ve en uç gayretini ortaya koyuyor, filmin *on*suz ulaştığına ulaşmak için. Necat (Selamet) ordusu sahnesi tipik! Herşey bir alayın etrafında toplanmış (bu arada etki, alay edilenden kaynaklanıyor!). Din yoluna döndürülenlerin, aç kalmışlar gibi paraya saldırmaları, bu diğerlerinden farksız bir düşünce, aslında çok ucuz bir düşünce olmasına karşın, tek başına Kaiser'in aleyhine birşey ifade etmez. Ama her sanatçı burada, salt olanı aktarmakla yetinmezdi. İçine sanat işlerdi (dış olasılığı hafifletse bile), yani gerilimi arttırmak için yavaşlatırdı, sorunu sözel kılardı, bütünü her türlü ayrıntı ve tırmandırmalarla insanlığın iğrenç bir sergilenmesi yapardı. Kaiser, bir film alıyor.

Pazar, 19.

Şimdi sıklaşıyor. Bi temmuzda Nürnberg'e geliyor. Münih'te son hafta ve Marianne geliyor. Bu artık kesin kaçış olmalı ve transmisyon-

daymış gibi dikkatli olmak gerekiyor. Ayrıca, Marie teyze, babamın Amerika'dan gelen kardeşi, evde oturuyor, hareketli, hoş, yaşlıca bir bayan, uysal ve güçlü, iyi hareketleri var, benim de yarın Füssen'e beraber gitmem isteniyor, ama babam Kimratshofen'dan geçmeyi reddediyor: Anlamı yok. Şimdi ektiğini günün birinde biçmek onun için zor olacak, diye hesaplıyorum. Kendi kanından olanı küçümsemesi yüzünden, ben de onu daha küçümsemeye başlıyorum. Görülüyor ki: Sorun düğümleniyor. Dördüncü bölüm için perde kalkıyor!

Haziran Sonu

Marianne burada, bir hafta için. Başlangıçta bu iyi değil, bir defasında geceleyin Recht'in kendisini iğfal etmeye kalkıştığını, kendisinin zayıf olduğunu, anlatıyor. İçine girmişmiş, ama kendisi, onun yapamayacağı gibiymiş. Onu karalamaya karar verdiğimde, belki bunda yalan da vardı. Sonunda Possenhofen'daydık, o sırada George, gelmem için tel çekti. Bi yüzündendi. Ben geldiğimde, o gitmişti. Yaz çok sıcak.

Temmuz

Bir yılan gibi tembelim, hep böyle sürüp gidiyor. «Yaz Senfonisi» üzerine düşünüyorum, Mar Possenhofen'da benimle beraber, bir hafta boyunca. Fevkalade. O deniz gibi, her ışıkta değişik, sakin ve kuvvetli. «Carmen»'i baştan sona geçiyoruz, «Gül Kavalyesi»'ni. Geceler, kehribar gibi saydam, bir kirpi gibi uyuyorum. Su bizi yeşil sert çalılığa sürüklüyor ve suyun bakışları altında birleşiyoruz. Gölgeler kaçıyor, her zamankinden daha güzel olan onu seviyorum: Bu, yazın pezevenkliği. Sürenin ikinci yarısı bulanıyor. (Pazar ve pazartesi Recht ile buluştuktan ve perşembe için onunla yeniden sözleştikten sonra) Heigei ile Çin'e gidiyoruz. Frank sağlıklı, neşeli, sevimli, beni hemen tanıyor, kendini beygir yapan, çizme tabanlarıyla şapkalar yiyen vs. Otto'yu da çabuk seviyor. Belki onu yeterince sevmediği için, Mar'a fazla aldırmıyor ve kendisine gelmediği için, Mar da ona karşı daha soğuk davranıyor. Ama Mar ona karşı çok iyi davranıyor, onu büyütse, ne kadar fevkalade olur. Öte yandan, kaba bir dille Recht'in saldırısından söz eden bir kâğıdı arayıp çıkarıyor ve beni yalanla suçlamaya başlıyor. Bir zenci karı gibi kıskanç ve zorbalar gerçeği çok seyrek işitirler. Ben, çocukça kavgalar için çok tembelim ve gerçek uğruna odun yığınlarında yanmak istemeyecek denli de Asya'lıyım. Ve her yerde Bi'ye ve arkadaşlara karşı beni kışkırtmak için, içimde yatıyor, belki de pusuda. Akıllı değil, ama onu seviyorum. Ama beni mutlaka devrim yapmaya zorlayacak. Elbette, burada içerde yalnız kötü şeyler duruyor, ama sevimliliği ve onun her soluğunda var olan kutsam, güçlü bir tını ve pekçok şey burada durmuyor.

Uzun süre tembellik ediyorum. Sonra Cas ile birlikte üç günde büyük bir film yapıyorum, pekçok sayfa, yüzelli resim, ter damlaya damlaya ve masanın altında inat ederek. Adı: «Kulede Üç Kişi» yada öyle ve Marianne için.

Yüzüyor, limonata içiyor ve dedektif öykülerini okuyorum, kendim de bir tane yazıyorum, «Cava Mandracısı»'nı. Mühendis olmak keyifli.

Frank'ın üçüncü doğum gününde Bi'yi Utting'te ziyaret ediyorum. O, kolay ve iyi, yüzüyor, ağaçların altında oturuyoruz; ama Frank'ı nerdeyse unuttu, doğumgünü için ancak bugün yazıyor ona, onu görmek için de birşey yapmıyor. Frank'ı yanıma alabilmek için, iki katı çalışmalıyım!

Ağustos

Cumartesi, 13.

Hâlâ gece ve yağmur yağıyor, rüzgâr da var. Kalktım, uyumuyoruz, Marianne uyumuyor, ben de uyumuyorum, bornoz var sırtımda, sedirde oturuyorum, kollarımda ve bacaklarımda titreme var, içimde yalnızlık kopuyor. Şimdi Mar uzun zamandan beri burada, bir masada yiyor, bir yatakta uyuyoruz ve bir düşünceyi de düşünmüyorsak, kavga ediyoruz. O, güzel ve iyi, çok çeşitli, ama yalnız oda çok dar, belki ben kendim de... Çalışmıyor, düşünmüyor ve birşey yaşamıyorum.

Salı, 16.

Erkenden Wiesbaden'a gidiyor. Recht ile kesin olarak bağları kopardı, yani orda konutu yok, parası az...

Çarşamba, 17.

Hareket eden trende hâlâ yüzünü görüyorum: Güneş yanığının altında soluk, bir çiçek denli hafif, gülümseyerek. Şimdi yine ona av başlıyor.

Perşembe, 25.

Yeni film tasarıları ve Sinclair'in kitabı Metropolis arasında: İşte "Kendi Kendinin Amacı Olarak Çalışma"nın sonuçları. Bu burjuvaların bir mazarete mi gereksinimleri vardı, çalışma kutsallaştırılmalı mıydı? Birdenbire görev oldu. Ondan kurtulmak için Tapla'ya (Tahiti) atılmış bir araç. Artık çalışmak zorunda olmamak için çalışmak. Sonra eğlence, spor, zaman geçirme. Sonra sınav, iktidar aracı, kendi kendine saygı.

Cumartesi, 27.

Şiirin araçlarıyla haşır neşirim. Sahne, "coşkunluk" için gerilimi yükseltir, bu yüzden de dili tamamen süsleyici (ornamental) bırakabilir, çiçeksi ve acımasız, soğuk bir giyit! İlginç olanla şiirsel olan ayrı

doğadandır. Sahnenin rengi, gerilimiyle ilgisizdir. Esin, şehvet uyarıcı mı görünüyordu, yoksa görünmüyor muydu, bu çocuğun yüzünden anlaşılmaz. Pisboğazlık, itici güç olarak kalır!

Pazartesi, 29.

«Aşk Ölümü Baladı»nı yaptım ve bu, dili gevşetme ve ortaya doğru yürüyüş anlamına geliyor. Dille uğraşa başlanırsa, yakın zamanda sanki sakız çiğniyormuş gibi olur. Ama alaycılık, kayaları parçalar.

Orge, her türlü kısıtlamaya karşı. Bağlı ellerle çalışmayı kaldırmıyor: Belirli bir öyküyü kazıp çıkarmayı. O, püf noktalar için insanların ırzına geçmek istemiyor!

Eylül

Cuma, 2.

Ön dişim çekildi, çenemin yarısı perişan oldu. Melon şapkayı geçiriyorum, Orge ve Hei, beni Hei'e sürüklüyorlar. Orada «Denizcinin Kaderi»ni ve «Kızıl Sarafan»ı söylüyoruz ve Hei, Sur'lu Apollonius'un romanından okudu. Orge, domuz gibi piyano çalıyor, «Bakire Duası» ile «Radetzky Marşı»nı dişlerini şakırdata şakırdata gülüyor. Ben, hasta koltukta uzanıyorum. Hep boş ve üzgünüm.

Pazar, 4.

Kipling'in, dünyayı "uygarlaştıran" ulus için yaptığını düşündüğüm zaman, aslında henüz kimsenin büyük şehri bir cangıl olarak betimlemediğine dair tarihsel bir keşif yaptım. Kahramanları, kolonizatörleri, kurbanları nerde? Büyük kentin düşmansılığı, kötücül taştan dayanıklılığı, Babil'ce dil kargaşası, kısacası: Onun şiiri henüz yaratılmadı.

Salı, 6.

Her halükârda insan kendini basit hedeflerden pek uzaklaştırmamalıdır. İki delikanlının içki fıçılarının üzerine ilk defa iki basit tahta koyup açıktan açığa ticaret yapmaya başladığından beri, seyircilerin eğlendirilmesi ödenen amaçtı. Hep bu bön,bön bakan bira yapımcıları, iltizamcılar, fıçıcılar burada rahatladılar ve çok az bir süre sonra burada en adi yeraltı, ama yerküresel dürtülerini tatmin ettiler, aynı zamanda uhrevi olanları da ve böylece her türlü tehlikeli sapkınlığa karşı yedek oldurdular, keyfi yerinde, güvenli göbek çevrelerinin ortasına doğru. Safiyane maceralar kısa sürede görmüş geçirmiş, pratik düsturlarla baharatlanmak, kolay kavranan havalarla kolay hazmedilir kılınmak, imalı yada açık seçik fıkralarla biberlenmek gerekti. Şimdi, bir gelişmenin son noktasında, aktörlerin kendini beğenmişliğini artık yalnızca arka koltuklardaki aşçıların ve çanak yalayıcıların kendini beğenmişliği tatmin ediyor.

Perşembe, 15.

Hiçbir işim yok, kötü uyuyor ve zayıflıyorum. Arada bir şezlongda Charles Louis Philippe'yi zevkle okuyorum. «Marie Gottegebe» ve «Bübü» en iyileri. Ayrıca Karl Kraus'u okuyorum. Hemen hemen hiç posta almıyorum. Bi ne yapıyor olmalı? Göçmen kuşlar benim üstüme ve adama pisliyor: Ama hiçbir şey yetişmiyor.

Adı «Özgürlük» yada «Hasımlar» olan birşey üzerine kafa yorup duruyorum. Bir savaşım oyunu, doğu-batı, yeraltında geçen, mekân: Arka dünya. «Baal»'in büyük biçimlerine sahip olmalı. Ama yaz beni yere sermiş gibi. Bir kadının ne olduğunu, şimdi (ancak şimdi) biliyorum ve yatak aşkını ve pekçok başka şeyi de biliyorum şimdi, ama arsızlığı bıraktım, inanılmaz saflığı ve safiyane inanmazlığı, cahillerinin cesaretini. Ama buna karşılık hiç değilse şimdi işler biraz yatışıyor, çok güçlü duyumsamasam bile, daha büyük bağlantıları görüyorum. Parmaklar havlı, ellerimde pekçok başparmak var ve bu geleneksel karşısındaki her türlü kuşku! Oysa deneysel olana eğilim yok. Doğa deney yapmıyor. Canlı olan hiç dar görüşlü değil ve mesafesiz hiçbir sanat yok. Hayran kalanlarda pekçok şey havaya gidiyor. Hiçbir zaman içini dışına çıkarmak, hep kapalı ve kunt kalmak da önemli. Teşhir kesin yok!

Cuma, 16.

Bütün gün «Arka Dünya» yada «Orman» yada «Çalılık» yada «Hasımlar» yada «George Garga» adlı oyun üzerine çalışıyorum. Önce ikincil sahne «Yeşilsi Duvar Kâğıtlı Tavan Arası Odası»nı yapıyorum. Şimdi dil açısından akıyor ve çok ufak, ince kâğıt yaprakçıklarla çalışıyorum, bulvarda yürürken; kapalı yerde tek bir satır bile yok. Hava iyi. saatlerce pat pat yere düşen kestanelerin arasında yürüyorum. Çok erken karar vermeyerek, tamamen gevşek hareket ediyorum bu arada. Ancak ilk yarım sahneyi bitirdikten sonra G. Garga'yı tamamen tasarımlıyorum. Çok daha sonra, üzerine hiç yüklenmeden, olaylar örgüsünün çatısını kuruyorum. Herşey akış halinde, yaklaşık olanı seviyorum. Arasında bütün sahnelerden cümleler ve tek tek sahneler tasarlı-

yorum. Herşey gelişiyor, nerdeyse kendiliğinden, merkez noktasına doğru, belleğimden yazıyormuşumcasına. Neşem yerinde, hiçbir şeyle ilgilenmiyorum, üstbaşa, yemeğe, topluma aldırmıyorum ve büsbütün huzur içindeyim ve yazarken dengeliyim. Her söz kabuğunu çatlattı, doğrudan doğruya göğüslerin içinden cümleler yükseliyor. Ben yalnızca kâğıda geçiriyorum.

Pazar. 18.

Durmaksızın çalışıyorum. Dün ilk sahne tamamlandı ve diğerlerinden de bazı şeyler. Bugün ikinci sahne, üçüncünün yarısı (akşam üstü) ve daha önce sonuncusu. Her söz açık havada! Bugün Lech kenarında soğuk rüzgârda iki saat, çok geç fark ettim.

Pazartesi. 19.

Öğleden önce Lech kenarında üç-dört saat çalışıyorum. Sonra ateşim yükseliyor, kafam uyuşuyor. Yarın iki dava var ve ben çıkarılacağım. Çalışmayı yarıda kesmekten kaygılıyım.

Louis Philippe
Soyka
Armstrong filmi
Tizian
Kule filmi
Ölüm Aşkı Baladı
George Garga yada Çalılık
Göl Kıyısında Marianne

Soyons amis, Cinna!

1921 EYLÜL SONUNDAN
1922 ŞUBAT ORTASINA KADAR

27.

Feuerbach'ta bir papazın cinayet eylemlerini okuyorum, doğuştan getirdiği kötü dürtülere karşın, çalışkanlık ve insan tanımıyla bir çoban çocuk olarak papazlığa yükselmiş, çift çubuk sahibi olmuş ve güçlü bir erdem duygusu olan ve Tanrı ile arasının uyumlu olmasına da dikkat eden, boylu poslu, çok okumuş bir adam. Bu, Tanrı'nın tarihi için ilginç malzeme. Adam, vatandaşlar için örnek olacak biriydi. Halktan üç kadını hamile bıraktı, uzun süre onlarla beraber yaşadı, onların sadakatine güvendi, sevgilerini kazandı ve çocuklara iyi baktı. Kamu ahlakını tehlikeye düşürmemek, kendi namusunu ve vatandaşların saygısını yitirmemek için, bu kızlardan birinin katlini büyük bir gizlilik içinde sükûnetle halletti. Bu ona vicdan azabı vermedi. (Elleri yakaran bir tutumda kaskatı kaldığı ve harman döverken ona çarpılacağı için), cesedin üzerinde, toprağa yerleştirmek üzere, ayaklarıyla tepinebilecek bir yeteneğe sahipti. Katledilenin yeşil, keten bir şemsiyesini yıllarca kullandı; kazandığı malı hak etmiş görünüyordu. Hapiste yıllarca gülerek inkâr etti ve kendini adam gibi savundu. Bir sinir krizi esnasında itirafta bulundu. Dosyasında, itirafından kısa bir süre önce, pencereden bir katilin ölüme gidişini gördüğü yazılıymış. Adamın neşesi ve tutumu onu şaşırtmış, özellikle de "sadece bir Yahudi" olması, kendisini iki kat etkilemiş. Bunun üzerine çok az yemiş, Ave-Maria-Dua çanından sonra "ürkünç bir yas trampeti" işitmiş ve hemencecik itirafta bulunmuş. Bu arada, kamu huzurunu bozmamak için, elinden gelen herşeyi yaptığı için de, bunun hafifletici neden sayılmasını istemiş.

28.

Sanırım, bir oyun yazarının, insan soyunun, bir sürü güdüsüyle doğmasına karşın, bir sürü oluşturmak için gerekli özelliklere sahip olmaması biçimindeki belli eksikliği karşısında belli bir utanmazlıktan belki daha ahlaksız bir tavrı olamaz. Nerdeyse bütün burjuva kurum-

ları, nerdeyse bütün ahlak, nerdeyse bütün Hıristiyan söylencesi, insanın yalnızlık korkusu üzerine kurulmuştur ve onun uydu üzerindeki anlatılmaz terk edilmişliğinden, minicik anlamından ve hemen hemen hiç fark edilmeyen köklenmişliğinden, onun bütün dikkatini çekiyorlar. Onun olanaklılığını koşul haline getirerek ve sadece aile için kanını akıtmayı ele alarak, ailenin devamını kuvvetlendirdikleri için, aile çerçevesinde meydana gelen, düşünülebilecek hemen hemen bütün trajediler, aile içindeki bütün cinayetler, (dramatik olarak değerlendirmek üzere), kabul görebilir. Vay haline ama, dikkati bunun önkoşuluna çekmek isteyen dram yazarının! O, kargaların gözlerini oyarak yiyen bir kargadır. Qui mange du pape en meurt.

İşte kalın kafasındaki birkaç düşünceyle Joseph Galgei. Onun, kendi yazgısıyla bir ilişkisi yok, transmisyon onunla istemeyerek uğraşmış, onunla yapılmış bir pazarlık yok, onun pazarlanması var. Haksızlık etmenin güç olması, onu yoldan çıkardı ve başına çorap ördü. Ona bir cinayet yüklüyorlar ve ondan sonra bir katil gibi davranmaya başlıyor, biraz sakin, biraz esrik, biraz kendini beğenmiş ve çok şaşkın. Ama herşeyden önce: Gerçeği kavrayamayan biri gibi. Cinayeti işledi mi (işlemedi mi) önemli değil.

29.

Bütün diğer sanatçılar gibi, şair de elbette bir kadın vücuduna bakarak çalışabilir. Onu canlandırarak değil, ama onun ölçüsünü, yapıtının bütün nispetlerinde işleyerek. Vücudun hatları, onun kurgusunun hatları olur; onları seyretmek nasıl yaşam duygusunu kabartıyorsa, öbürünün vereceği zevk de aynı şekilde kabartmalıdır.

Kestane bulvarını arşınlıyor, kutsal ruha boş verip, kahve içerken polisiye romanlar okuyor ve yerimde sayıyorum. Bir daire çiziyorum, Mayıs Ağacı hep sağda kalıyor, postallar parçalanıyor, ben öylesine melankolikleşiyorum. Elbette (G. Garga'nın) üslubu nesnel ve kuru olmalı, elbette hamle bütün sahneleri çekip sürüklemeli, elbette herşey, bir oyunun olabildiğince, ciddi kalmalı. Malay, her intiharcı gibi, dokunulmazdır ve nerdeyse sırf onun yüzünden mahvolmak için, özel

olarak bir ahlak bulmalıdır. Sonuçta ona karşı direnişler var; bu dramatik bir araç değil. ("Sahalarımı eziyor ve bütün cephaneliği sabah yeline zart çekiyorum. Onu iğrentiye, bencil düşüncelere, can sıkıntısına bırakıyorum. Onu hiçlik silip süpürüyor.")

30.

Walter örene koşuyor:

"İp uçlarına dayalı kanıt kesinleşiyor. Aşağıda dolaptaki içki şişesi verem. Burada yukardaki dolapta bir bardak duruyor yıllardan beri ve içinde ne var? İçki!"

"Bu bir iftira. Sen ayyaşın tekisin. Senin ağzın kokuyor, benimse dolabım kokuyor. Sen bir suçsuzun adını çıkarıyorsun. Alçaklık! Rezalet!"

"Ne, eski içki mi yani?"

"Evet, ben onu senin gibi eksik olarak midede saklamıyorum, eksiksiz olarak saklıyorum - çepte!"

"Eline bu kadar az geçiyorken?!"

"İtidalim yüzünden boynum mu kırılacak?! Krematoryoma sevk olma, bunun yanında bir halt değil!"

Dramı sabote eden, (Georg'un adlandırılmasıyla) *Moyen'lerin* riyakârlığı. Bir kavgayı canlandırmak istiyorsam, bunun aslında iki insan arasında geçmesi gerekir, iki sistem arasında değil. Bütün figürlerin dış eğrileri şununla belirlenir: Onlar kavgayı canlandırmakla yükümlüler. Figürlerin yazgısı, zevk sorunudur. Tek tek her birinin eğrilerin ne denli ayırdında oldukları, sonra da: Bunlara direnmeleri. Bu kişisel havayı oluşturur, kısaca: Şiirseli. Dirençler kozmiği oluşturur. Her döğüşçüye, her türlü olanağın tanınması gerekir, ama hiçbir şeyin kanıtlanmasına kalkışılmamalıdır.

Geceleyin Orge ile Gent hakkında. Gent'te göze batan tek şey, onun göze batmamasıdır. Adsız ve kimliksiz kalmayı başarıyor. Hiçbir şeyi dünyevileştirmiyor. Renksizdir, bir mendille silinmiş suluboya, aşağı yukarı. Tehlikesizce, belki, akıllıca laflar ediyor, bunlar akılda

kalıyor, ama söyleyen anımsanmıyor. O nesnel: Eğlencenin nesnesini birşey olarak ele almıyor, buna karşılık eğlenceyi. Genç hiçbir zaman alaycı değil, hep ciddi ve aklı işinde. İnsanlara, eğlencenin hak ettiği ilgiyi tam olarak gösteriyor. Gent, eğlencenin yüzü suyu hürmetine, herşeyi savunuyor, ama hiçbir zaman inatla değil, sadece, gürültüsüz patırtısız mümkünse. Ve biraz sapıksa, gönlünde olan şeyleri de savunur. Onunla belki doğru dürüst konuşulmaz, ama mükemmel birlikte oturulur.

Ekim

1.

İkinci sahne üzerine yeniden çalışıyorum. Açık havada bir at gibi çalışma bu. Buna karşılık ama ilişikiler daha insani ve daha basit oluyor. Oysa, belki çok fazla bir zihin kavgası oluyor. Daha çok karıştırmalıyım, daha fazla kahve çekişmesi girmeli içine, öğleden önce, geğirme, ilkel yaşam! Aptal insanlarla da oyunlar yazmayı, canım istemeye başlıyor. Para avlayan insanlık yada işte böylesine, uçan, renkli, kötü niyetli oyunlar, eblehler ve karyatidlerle vahşi bir yaşam, hareketli konu.

2.

İnsan, yaratılışın tacıdır: O herşeye muktedirdir. O, bir cennet elmasını bok edebilir. Burada bir tacir. Yavan bir tablo, kaba ahlaksızlık, kabasaba, Shakespeare değişik. Canlı olan ahlaksız değildir. Ama cenaze konuşması bile ahlaksızdır. Burada ahlaksız bir sözleşmenin öyküsü. Bir sözleşmeden, gemilerden, paradan ve mutluluktan daha fazladır bir insan. Baştan sona düşünülmüş değil, ama etkili. Bir delikanlı (itilmiş, kakılmış, kirletilmiş, tükürülmüş) adaletin yardımıyla lanet bir boyna sarılmak istiyor ve adaletin yardımıyla kendileri elleri bileğinden çıkarılıyor. Tek kızı elinden alınan bir baba bu. Sevimli biri değil. (Bu kullanılmadı, üstünde durulan zemine karşı olurdu.) Genellikle öykü bu şekliyle her türlü lükse dayanacak denli taşıyıcı güce sahip. Böylesine davrananlar, böylesine insanlar. Daha sonra olduğu gibi değil: Böyle insanların, böyle davranmalarında gariplik aranması. O zaman insanlar konuya çok daha ilgi duyuyorlardı. Şimdi bu gereksinimi roman karşılıyor. Bu oyun bir gereksinimi tatmin ediyor: Adalet arayışını. Adam, bunun bedelini karşıladığımızı, biliyor. Beygirin ağzının içine bakmıyoruz Severek vazgeçiyoruz. Bahanesi: O, öylesine ahlak dışı. Eskiden: Sırf keyfi kaçırmamak için, inanılırdı. Şimdiyse artık yalnızca inanmamak keyif veriyor. İnanamayacakları şeyleri

önlerine koymak gerekiyor. Ve idealler arasında hile, baş döndürücü kuvvetle hareketlilik gösterdiği için, onların oyunları da orda geçiyor.

Pazar, mevlanın günü. Daha iyi derilendim, sarı deri hortumların içindeyim, başım fötrle örtülü. Sarı sonbahar bulvarından yukarı salınıyoruz, iki çift olarak. Mevlanın gününde ağaçların leşleri süprülmüyor. Solgun, pudralı bir piyanistin yanı sıra sallanıyorum, evde yemek pişirmek zorunda ve yaşamdan nefret etmekle meşgul, diyor: "Ölmek acı. Ama ölmek, yaşamaktan iyidir." Ve iyi beyaz et, sabırlı. He, şık, pişkin, kendini beğenmiş ve gerçekten yukarlarda, zira sağlam zemine basıyor, kız kardeşin yanında, hiç denli ilginç, aptal, bacakları ayrık. Bir mavi ipek çorapçık. Hei, onun yanında bir ehlisalip gibi, habersiz, ilgisiz, geceleri içkiyle dolu, kulüp koltuğunda, kız ona düşüyor, o ilkelleri yönetiyor, ettir arada ilişkiyi kuran, rasgele önden gitti o, ben arkadan, mevlanın günüydü, içki için parası vardı. Gövdenin açıklığı: Rastlantı olmayan tek şey. - Orge ile karşılıklı gitar eşliğinde ıslık çalıyorum, o züccaciyecide birşeyler arıyor. Hei deri koltukta susku üretiyor, ben bir ara bir el yakalıyorum, yumuşak, biraz kemiksiz, teslim olan, bırakılıveren. Dişsiz iyi çıkarılmayan berbat fa'lara karşın, gitar eşliğinde şarkı söylüyorum.

Çıkış: el vicdana: Berlin'li Yahudi kız. Yarım seneden beri bir delikanlının bir yaptığını görüyor, ama kendisini bana bağlı hissediyor: ben onu bu bağdan kurtaramam. Kız arkadaşının bir raporunu gönderiyor: Orda iyi ve kötü yanlarımız tartılıyor. İçindeki öğüt kötü. Sevenler A.Ş.'nin çaresizliği böbreklerime vuruyor. Ona nesnel yazıyorum. Daha önce yazdım, karışıklık arasında, iyi bir mektupta, sakin bir saatti, kehanette bulundum, "iyi çamaşırın olmalı", bir kabalık, rasgele aşk? Yanıt gelmiyor. Peccavi.

3.

"Sapıklık normal bir şehvetin hastalıklı abartısıdır." Schaubühne (Tiyatro Sahne) için bir yem! Burada afişler satılıyor. Ve yer mantarı domuzları için en içten duyguların sapıklıkları var, kutsal sapıklıklar. Ayrıca, Aziz Antonius patolojiden geliyor, ancak bu onu açıklamıyor,

sevgilim! Patoloji yalnızca, siz göresiniz diye, zira gözleriniz zayıf, özellikle aynaların karşısında! Bununla birlikte insan, bağırsak solucanlarının ve papazların sandıklarından çok daha sağlıklıdır. O, trajik olanla algolagnie'yi bulacak denli sağlıklıdır. Asıl kahraman patalojik olandır. İlk olarak canlılığıyla, ikinci olarak: Bir baş yada bir penis boyu kalabalıktan yukarda olduğu için. Bana gelince: Yeterli bir oyunda önemli olan, hazmın işlemesidir. Taşlara karşı da. Şu demek: Havanın berrak olması. Yıkanıp temizlenmiş olması. Göğün çatlamaması. Tersine, temiz, sert ve saldırılamaz kalması. Derisi kalın hayvan insanlığın bol sabrı var. Ve uydunun buz çağları var.

"Muhakkak, onlar kalınderili. Yalnız cüzzamları talazlanıyor. Onlara ateş edince, içlerinden sıvı akar. Sümük. Yine de içinde daha fazlası var. Felaketler arada meydana geliyor. Kalınderililer girdaplar vardır. Arada sırada birini yada öbürünü boğulmuş bulurlar. Bu, yalnızca havadan olmuştur."

"Çizmeleri yüzlerine vuruyorum. Yüzleriyle ilgilenmiyorlar. Bir hödük! Beni oyalıyorlar ve zaman akıp geçiyor. Biliyorum, «sular koca dağlarla bile baş eder». Yalnız kirpiyle kirpi arasında dövüş olur. Ama sakınınız: Zaman zaman isteklerim hakkında size yalan söylerim. Beni tatmin eder ve buzlu yerde ayağınız kayar." (Garga, Shlink'e.)

"Muhakkak, ben kuru bilgiyi severim, deri pandek'ten (Eski Roma Hukuku) benzemek istiyorum. Taşların üstünden sümük gibi akan yeşil su yollarının mühendislerine ve sular toplanarak kâğıt fabrikaları işletilir. Size teperek çizmelerimi yamultmaktan daha fazla aradığım var burada. Asya hâlâ elde edilebilir ve ben onu bir bilimcinin fanatik kuruluğuyla satın alacağım.

"Asya'da sizin yapacağınız birşey yok. Siz burada, kiriş tavanın size gökyüzü olduğu yerde: dövüşlerinizi yürütebilirsiniz. Bir kişiye karşı iflas edip ödemeleri durdurun, o zaman odadan çıkmanıza gerek kalmaz. Virjinya'nın tütün tarlalarıyla kısmete karşı gelemezsiniz. Yayılma tutkunuz, dilenen ve söze ilgi göstermeyen küçük bir cesede takılıp düşer."

Cassirer yarı yarıya reddettikten sonra, Kiepenheuer de metinler paketini teşekkürle geri yolladı. Beni teşvik ediyorlar. Ama bununla karnımı doyurmak zorunda değilim. Yaltaklanmaya kalkmak yakışık almaz.

4.

Rimbaud-cildini deviriyor ve bazı şeyler alıyorum. Bütün bunlar nasıl kor gibi! Işıyan kâğıt! Ve omuzları madenden! - hep ben çalışırken, lav akarken, Batı ülkesini koygun alevler içinde görüyor ve canlılığına inanıyorum.

Büchner'in «Danton»u Şehir Tiyatrosu'nda. Fevkalade bir melodram. Shakespeare yontusallığı yok, daha telaşlı, daha manevi, daha fragman, cezbe halinde bir senaryo, felsefî bir panorama. Böyle şeyler artık örnek değil, ama kuvvetli bir yardım.

"Parşömene sarılmış şeytan hâlâ tükürüyor. Siz yanılıyorsunuz. Kırkırdaklı kulaklarımıza kuvvetli bir zehir damlatıyor: ve küt ayağını kâğıda sarmış. Onun göründüğü yerde, çevren görünümü ultraviyoleye dalıyor, o yer çıplak bir adaya dönüyor."

Çokça Orge ile beraberim. Kulakları delik çevrede dolaşıyor, özenle yazı odasını ziyaret ediyor ve çokça hayal gücü kavramından söz ediyor. Yine de evlenmek istiyor. Bir kadının ne olduğunu bildiğini söylüyor. Henüz hiç kadını olmadı. Ve biriyle küçük bir kulübeye çekilmek istiyor. Şeytanın faizini dolandırdığını, söylüyor Şeytan defterе yazıyor. Ne çocuk! Hep diyor: "Evet, bir kadın işte anlamalı ki. Kadının hayal gücü yok (dolayısıyla humoru yok), gereksinimi de yok, buna karşılık onun sevgisi var, ama her zaman anlayışlı bir sevgi değil bu. Çağırdığı ruhları kovalamak için, sesini hafifletmeye çalışarak diyor:

"Odanın bir köşesinde oturup, yün eğirir ve erkeği seyreder." (Adamın orda olması yeter!) Bilmem, kadının düşünsel bir yaşam sürmediğinden haberi var mı, ama yalnızca düşünen insanın özgürlük tanıdığını ve mesafe bıraktığını bilmiyor. O, yirmisekiz yaşında. Günahsız.

5.

Garga'yı bir deha yapmak gerekirdi. Yoksa, bir ödül dövüşçüsü olacak. O, yalnız dövüşmekle kalmamalı, aynı zamanda tütün içmeli, çocukluk etmeli ve ilgi duymalı. İfade gücü yetmez. Onun girişimleri olmalı. Belli bir üstünlük, çocuksu alaycılık, kaygısızlık! Yavaştan yürümeli, tembel, devrimci, gaddar, büyük el ve ayaklarla. Büyük diyaloglar tamamen metafiziksel, canlılık ve kanlılıkları, bu dövüşün yürütüldüğü hırslılığın bir sonucu. Ayrıca suratlar değil, çehreler çiziyorum. Asıl dışavurumculuk işte burada yatıyor! İnsan kılığında kuvvetler değil, zihinsel yaratıklar olarak insanlar! Ben aslında öykü düşünceden hareket ediyorum. Önce öyküm ve insanlarım var. Öyküyü ben yapıyorum, daha doğrusu: o beni yapıyor.

Beynin kara hırsı: kazanmak.

6.

Kuşkusuz Hauptmann dönemine bir küçüklük sinmişti. İnsanların çiziminde biraz ahmakça hassasiyet, malzemeye aşırı güven, tutkulu olmakla isterik olmayı birbirine karıştırmak. Eskiden ulusun hayal gücü belki daha fazlaydı. Süslemeyle küçük olan başarı kazandı, ornament yetti. Konudan taşan müşkülpesent J. Paul'de karşı konulmaz bir gevezelik ve bir dolu süs püs, her türlü dar kafalılığa karşı zafer kazandı. Yapılaşmanın, demir çağını işaret ettiği bizde, aşağı yukarı Keller, Storm, Raabe ile eşdeğerde yetenek olan Hauptmann'dan artık bir güç beklenemez.

7.

Artık tamamen sonbahar. Bugün kuvvetli, açık bira içtim, başım döndü, bulvardan yukarıya kaydım. Yapraklar kahverengi, ince kâğıt gibi kuru ve çeyrek ay soğuk soğuk asılı yukarda. Sarı ve kahverengi. Bir ekim panayır şenliği var burada, biralı, palyaçolu, çıplaklı, konserli kulübeler! İnsanı havaya fırlatan dönme dolaplara biniliyor. Kendi pazı gücüyle sallanan salıncaklar. Öyle sıkıcı. Ne biçim hela duvarı suratları! Ne biçim ev hayvanı sesleri! Atraksiyon kulübeleri romantizmi

şişiriyor, halk, aptal, sefih, sabırlı, gıdıklanmaya teşne. Ebediyen yaşanmıyor.

8.

Ne kadar az kişi, bohemliğe batmadan, kıçını yalatacak denli verimli. Yapıta nerdeyse hayvanca tutkunluk, adamın göğsünü doldurmadığı yerde bohemliğe karşı panzehir başarıdır. Kâğıda çiziktirip karalamaya karşı savaşımı umut verici kılmak için, ne kadar çok kuvvet gerekli!

9.

"Çok uzak mesafeden boynuzlanmış sevgili" Hei, Berlin'den yazıyor: "Benim yüzümden Berlin'e gelirsen, sana nasıl bir oda temin ederim? Karın olarak mı? Ama o zaman bütün bu aylar boyunca zina yaptım. Ve sonra gerekçeler: Dişe diş, boynuza boynuz. Onu salıvermeliyim. Ona artık başka türlü yardım etmem olası değil. Bu rezaletten ve gösterdiğim yüreksizlikten biraz yıkıldım, ama çözümden memnunum. Ondan benim için bir oda temin etmesini rica ediyorum.

Akşam kafam karışık, bira içtim ve kahvede oturdum. Şimdi biraz huzursuzum, hatta ellerim titriyor, nerdeyse isteksiz yazıyorum, daha yatağa gidemiyorum. Bu arada tam dört gündür posta almıyorum. İşte, çekmeceyi çektiğim gibi, biraz buruşmuş, nerdeyse biraz kırıştırılmış, He'nin mektubu orada duruyor, başka kâğıtların arasında, bir tomar var orada, düzensiz, sarı bir kâğıt, bir sarı, kırışmış, pek, çok, göz alan sarılıkta bir kâğıt leşi, kısa ince çizgilerle çekilmiş hatlarla kaplı, biraz sulu bir mürekkeple, hepsi düzgünce, kesiksiz, kurum satmaktan uzak olmayan biçimde yazılmış. Burada beni neyin çektiğini bilmiyorum, batırmam gereken duygularım yok, burada sevmiyorum, ama nerdeyse bir yüzdeki gözyaşlarının tadını duyuyorum yine, ağlamaktan seğiren omuzlara dokunuyorum nerdeyse yine ve bir sürü söz işitiyorum, acı ve yakaran, ah, öylesine özenle önceden düşünülerek hazırlanmış, ama çaresiz suya düşen sözleri ve şimdi işte yaraşmaz olmuş hareketler,

haftalar sonra nerdeyse geçişsiz ve hemen tekrar aşkla ve henüz vicdan azabı duymaksızın bir yenisinin yaşandığı yerde ve öylesine gülünç sona ermiş olan kahramanlık, yerine başka bir duygu geçmiş olan duygu, dümdüz geçiş, bastırıp 'itme, artıkların aşınması! İşte Malayca konuşuyor artık gönlümdeki kadın. Gözlerden sular aktı, şimdi yeni bir fetişe bakıyorlar. Ne kadar kolay bu, ne kadar dümdüz oluyor, karın altı karanlık arzusunda nasıl da doğru yolun bilincinde ve geldiği zaman, kasıncın bir kasınç olduğunun!

10.

Kesin, çok benzer olanın karşısında soğuk ve alaycı olabilirim. Çok şeyi kötülüyorum ve ne çok şey istiyorum! Ama arada sırada üzülüyorum yalnızca, öfkelenmiyorum, ne kinci, ne de aşağılayıcı oluyorum. Bugün beni yıllar önce seven bir kız kabalık yaptı. Fotoğraf çekmek istiyormuş ve beni bekletti. Onun duyguları benim için önemli değil, ama sanki önemliymiş gibi, kabalığı beni üzdü!..

11.

Bazen, bütün herkesin aynı güçlükleri olsaydı, ne kadar kolay olurdu, diye düşünüyorum! Kesinlikle söylenebilirdi: Bütün kadınlar sadakatsiz, bütün erkekler satın alınabilir, eğer birçok kadın soğuk ve birçok alçak erkek olmasaydı yada paradan hiçbir şey anlamasaydı.

12.

Bazen akşamları çok bira içiyor, kayık salıncakta sallanıyor ve kocakarılar gibi gevezelik ediyoruz. Fazla çalışamıyorum. «Çalılık»taki akış tıkandı; pek fazla edebiyat var içinde. İki edebiyatçının yaveleri.

1
Mor gökte soğuk ay asılıydı
Manson fabrikasının üstünde
Ben, Allah'ın yontulmamışı
Kızı koyduğumda kafese!

2
Apsentli akşamdan tırıs
Geçtim pis kokulu duygulardan
Avlanmış değil, yarı alınmış
Sanki bir kasap tezgâhından!

3
Hiç ovuşturmadın ellerin
Çıplak, konyak yudumu ağızda
Yeşil alacalarında günün
Kararsız kurtla köpek arasında?

4
Kiraz rakısıyla ardıç arası
Acele duyumsanmış bir methiye -
Korku dolu ve hayvansı
Soğuk bir "Kerem sahibi" dikmeye?

5
Ben balık, yüreği buruk
Ah, bana bir çocuk şarkısı
Bir yada iki koşuk
Hemen kirlenmiş ve kirlisi...

6
Çürümüş yüzer bulanık, siyah
Birikintisinde rezilliğin:
Ürperir sırtım buz gibi, ah!
Kar düşüyor gibi üstüne derimin!

7.
Gökyüzü kapanıyor hafiften
Ve liğme liğme kaldırdım bu yüreği

Narin. Ve geçtim ben
Serin martta bir kar gibi!

13.

Kahve ve kahvaltı sırasında Strindberg'in romanlarının sayfalarını karıştırıyorum, -bu büyük savunucu dehanın, erkek hakları savunucusunun,- içlerinde «Kırmızı Oda»daki gömme öyküsü ve «Gotlardan»da şair Axel E.'nin ölümü gibi başka hiçbir yerde bulunmayan bölümler var. Ama ne biçim lavabo kâğıtları ve iç çamaşırlarını hep nasıl da yıkıyor! Vay haline, kanıtlamaya kalkışınca! Bir yatak kubbesi skolastikçisi! Ne biçim barbarlıklar! Bir dernek kurup, adamı oraya çağıran boynuzlu kodoş! Ama yine de, bu somutluk, sanat, siyaset ve ilan bölümleriyle bu yoğun gazete!

14.

«Çalılıklar» oyunu yavaş yavaş gelişiyor. Beyaz sisin doldurduğu güz gecelerinde. Eşit gelişmiyor, biraz karışık. Ama bir düşüncenin tuzağına düşmemeye çalışıyorum. Ve sahneler, çok kolay, derme çatma bir sahnede, suluboyalı kartondan, kolayca kurulmuş kulislerin önünde oynamalı!

15.

Saat bir buçuk. Ama canım hiç uyumak istemiyor! Canımın sıkılması daha iyi. İnsanın ne kadar az zamanı var ve onu da öldürüyor!

Nürnberg'e yollanıyorum. Günlerden Pazar, Bi ile sinemada ve geceleyin kahvedeyim. Bir kahveyi geri çevirdiğim için, bizi tutuyorlar. Bi fevkalade davranıyor. İçgüdüsel olarak benden nefret eden bir sürü insanın ortasında kımıldamadan oturuyor ve bunu hissediyor. Trenim saat bir buçukta kalkıyor. Soğuk gecede kalede dolanıyorum, tütün ve rakı içiyorum. Sonra biniyorum, tıkınıp, uyuyup, sövüp, düşleyip, tütün ve içki içip trende oturuyorum. 10 saat boyunca. Yanımda tabanca olduğundan, Höchst'ten geçerken kanter döküyorum, burası işgal altındaki bölge. Frankfurt'ta bir kutu püro alıyorum, ama postane kapalı ve

kompartımanda saklanacak kartonpiyerli bir hela yok. Kontrol edilmiyor. Marianne'nin yanında hemen evdeyim.

24.

Aşifteler kenti. Pudra, et, sansasyon. Dümdüz asfalt, cetvelle çizilmiş caddeler. Triko suratlar. Zenci mızıkacıları, köpekleri ve aşifteleriyle Fransızlar. Işıklarla donatılmış kahveler, inanılmaz fiyatlar, berbat suratlar, vitrine konmuş bir kent. Burada insanın canı sıkılıyor.

25.

Moritz Caddesi'nde kalıyor, dokuza kadar uyuyorum (sert bir yatakta arasıra), onbire kadar Marianne ile küçük, temiz odada, onu tiyatroya götürüyor, gezinti yapıyorum.

Tütün ve içki içiyor, laflıyorum. Birden altıya kadar. «Butterfly»ı adi dekorlar içinde ve berbat bir rejiyle seyrediyorum ve can sıkan eblehin mırt gibi para kestiğini kokluyorum, ama bu çayırda otlayanların toplumsal bir taam sunamayacaklarını da. Marianne, bayanı oldukça kötü oynuyor, bütün dökününün seviyesinde. Onun evdeki bütün şahane doğası burada yok olmuş. Bir zenci sahnesi!- İkinci gün, burada yalnız olduğum için, senaryosu, kişileri, düşün donanımıyla bir oyunun tasarımını yapıyorum: «Johanna». Sanki dün akşam Marianne'den ayrılmış, gece onu düşümde görmüş ve bu sabah onunla buluşmuş gibiyim. Onunla yaşamak iyi ve hiç sıkıcı değil. Bu, yalnızca onu sevmemle ilgili değil. Niçin sevdiğim insanlar üzerine yazamıyorum? İnsan, yalnızca nesneli görüyor. Duygu çok güçlü. O, akıllı ve yaşam içgüdüsü var. Kurumlarla ne yapacağını bilmiyor. O salt insancıl. Recht buraya geldi. Bir günlüğüne, bir defa onu geri çevirmeyi kararlaştırmıştı, ama şimdi onunla en içli dışlı şeyleri konuştu, ama onu kendine yaklaştırmadı. Ondan artık para almıyor, parasıyla onu borsada oynatıyor, ama sonra onunla kendisine çok yakışan birkaç bin marklık kürk ceket alıyor. Adamın zevki öylesine yüksek! Ama bunun için gerekli parayı adamdan ödünç alıyor. Ve yaptığı herşey doğru, kötü birşey değil, bundan yola çıkarak onun içindekilerle ilgili bir karara

varılamaz, insanlar arasında ve insanlarla beraber yaşıyor, dar kafalı olmadan, güç olanı yapıyor ve kendini elden çıkarmadan, yaşamı kendine kolay kılıyor. Doğru yolda yürüdüğü kesin, birazcık müteredditi yürüyor, bazı pişmanlıklar duyuyor ve ben onun bildiğinden daha fazlasını biliyorum, ama bu iyi bir savaşım ve o güvenilir ve ayrıca, bundan bağımsız olarak, ondan hoşlanıyor ve değişmez olanla ilgilenmiyorum, yani, onu bir deli gibi değiştirmiyor, sevginin onu değiştirmesini bekliyorum ve o, Recht'ten ve tiyatrodan önceki o güzel zamanlardaki gibi oluyor gittikçe artan biçimde.

26.

Kesin isteğime göre, 860 yıllarında Roma'da meydana gelen olayların tasarımını yaptıktan sonra, çocukça bir merakla ve sözcükleri, yanılgıları ve nesnel verileri ele geçirmek için, Johanna üzerine yazılanları arıyorum. Hiçbir şey yok. Yetişkin ilkokul öğrencilerinin iyi niyetinden yaşayan bu hödükler ve suret yazıcılar, bu herşeyi tanıyıp, hiçbir şey bilmeyen, içinde beş görüşe yer verip, beşyüz kez siyasi tarih yazan ve örneğin Papa ne yer ne içerdi, nasıl sever ve kendisine nasıl hizmet edilirdi, nasıl giyinirdi, yıkanır mıydı ve kaç kez, tütünle arası nasıldı, bütün bunlar aşağı yukarı görülecek biçimde, hiçbir zaman çağın manzarasını yansıtmayan bu iktidarsız kaynak oğlanları! Ve giyim alışkanlıklarının, zanaatların, iş alanlarının tacirlerin, askerlerin, papazların toplumdaki yerlerinin bir tarihi yok! Romanlar yoktu o zaman ve tarih bilimi, çok sayıda kalın kalın kitaplarda, toplumsal yaşamın özünü bir tek gazetenin verdiği kadar bile uzaktan yakından verecek durumda değil. Nereye bakarsan bak, hiçbir şey, hiçbir şey bulmak olanaksız, ideolojik saçmalamalar ve kamusal Avrupa sansasyonları dış görünüm takvimine bir anlam yamamak için adi denemeler dışında hiçbir şey. (Zamanım olursa, bir Alman şehrinde bir yılın olaylarını adet ve alışkanlıklarını canlandırmak istiyorum. «Germania» söyleminde. Bir tek iyi yolculuk yazarı tanıyorum, bu adında Amerikalı bir gazeteci, pratik kafası olan "yüzeysel bir geveze".)

27.

Zevk meselesinde Mar ile çekişiyorum. Aşifte zevkini savunuyor, onu yetenekli diye, oda tiyatrosu zevki diye hallediyorum. Çoğunlukla bedeni çekerler, vücudu değil. Çiçeksi stilize edilmiş olan yüzü, eldiven gibi giyilmiş hissi verir, parfümlü bir ter kokusu alınır, bunlar sergilemelerdir, vizyonlar değil, bu boyanmış taştır, kartondan duvarlar arasında heykelcikler. Ardındaki ağaçlar çıplak, kaba, zevksiz görünür. Bunun yerine giysi, acemi bir doğaçlama etkisi yapmalıydı, biraz savsak, ama düzenli, başta kibarlıktan dolayı düzenli. Giysi değil, kadın görülmelidir. Kadın, bu çerçeve için bir resim bile değil, zira resim havaya çizilmiş. Nasıl kaba, bu değişim-resimlemeleri metne: Daha bugün benimle cennette olacaksın! Aşiftelerin giysileri sıkıcı laflardır, humorsuz ve hayal gücü olmayan kumaş dekorasyonu, bir çeşit elle tutulur açıklıkta: sanki giysi kendi başına buyruk, güzel bir kadının giysisi olacak yerde, güzel bir giysi (bu arada giysinin güzelliği çoğaltması gerektiğini yalnız kabul etmiyor, aynı zamanda bekliyorum, ama bu bir hüner, bir beceri, bir oyun olmalı, asıl işi gören giysi, yine de şan şöhret beklemeden kendini geri çekip, alçakgönüllü gülümseyecek gibi fedakâr olmalı...).

Böyle bir Fransız kadını (tiryakilerin sigara içmeleri gibi) sevilir: Sigara içilir, ama sonuna kadar değil. Hep azalan, duman olan izmarit atılır; ama kokusu uzun süre giysilere siner. (Ağızda olduğundan daha uzun süre.) Ne yazık ki, bu benzetme eski.

28.

«Ren Altını»nı bitiriyorum: sahnede oyun dehşet verici biçimde götürüldü. Orkestra, kemik erimesinden muztarip, burada herşey düztaban. Tanrıcıklar, jürasik katman taşlaşmalarının oldukça titiz yapılmış kopyaları arasında inşat ediyorlar ve Wotan'ın kirli erkek çamaşırının yıkandığı çamaşırhaneden yükselen buharlar, insanın içini bulandırıyor. Hayret uyandıran, biricik Marianne'nin güzel, pürüzsüz sesi.

29.

Sonra Charlie Chaplin ile küçük bir tek perdelik seyrediyorum. Adı «Alkol ve Aşk», şimdiye kadar sinemada gördüğüm en sarsıcı şey ve bunca basit. Konu, bir meyhaneye gelip içen ve oradakilere, "bana karşı böyle dostça davrandığınız için", aslında zengin bir yağ tulumuna giden bir kızın öyküsü olan, kendi mahvoluş öyküsünü anlatan bir ressam. Kızı tekrar görüyor, artık içkiye vurmuş ve oldukça hırpani ve "gönlündeki ideali kirlenmiş", şişman ve çocukları var ve o zaman adam şapkasını yan devirip arkaya, karanlığa gidip kayboluyor, kafasına vurulmuş biri gibi sallanarak, tamamen çarpuk çurpuk, yüce Tanrım, tamamen eğik, sanki rüzgâr esip yere sermiş, rüzgârdan tamamen eğik, hiçbir insanın yürümeyeceği gibi. Ve sonra anlatan gittikçe daha sarhoş ve konuşma gereksinimi gittikçe daha kuvvetli ve daha kemirici oluyor kıskançlıktan ve "bilardolarınızın ıstakalarını ovduğunuz tebeşirden bir parça" rica ediyor ve yere sevgilisinin resmini yapıyor, ama bu yalnız dairelerden oluşuyor. Üstünde ayaklarını sürtmeye başlıyor, herkesle kavgaya tutuşuyor, sokağa atılıyor ve asfaltta çizmeye devam ediyor, hep daireler ve içeriye sokuluyor ve içerde çizmeye devam ediyor ve herkesi dışarıya atıyor ve atılanlar başlarını pencereden içeriye uzatıyorlar ve o, tabana çizmeye devam ediyor ve en sonunda: O sırada, birdenbire, korkunç bir çığlıkla, sevgilisine tam sanatkârane bir bukle yapmak isterken, resminin üzerine düştü, sarhoş... ölü... (ivre... mort...). - Chaplin'in yüzü hep hareketsiz, mumya gibi, bir tek mimik seyrimesi onu parçalayacak, salt sade, kuvvetli ve eziyetli. Kalın bıyığı, sanatçı bukleleri ve palyaço suratı: Yeleğine boya sürüyor, paletinin üstüne oturuyor, acısıyla sendeliyor, bir portrenin tam da arka hatlarını çiziyor. Ama o olabilecek en sarsıcı şey, tamamen saltık bir sanat. Çocuklar ve yetişkinler bu mutsuza gülüyorlar, o bunu biliyor: Bu, seyirci salonunda sürüp giden kahkahalar, son derece ciddi ve ürkütücü, bir nesnellik olan üzünçlü filme dahil. Film, etkisini (aynı zamanda) seyredenlerin kabalığından alıyor.

30.

Soğuk Şikago karşısında büyük korku!

Bir kez ipek gömleklerini yıkamak zorunda kalabilecekleri yada tuvaletlerine kar düşebileceği ve yalnız gaz fenerlerinin ışığıyla herkese açık lokallerin sıcaklığıyla kalacakları, birden akıllarına gelen kadınlar! Bütün kötü güdüler, ilkel alışkanlıklar, mimik, buradan kaynaklanıyor! Ve birdenbire sorumluluk hisseden yada herkese açık alanların aldırmazlığını, basılmış kâğıdın kahredici ve çılgın anlamını, hesaplama, ödeme ve şansta minicik ayrımlara teslimiyeti, kuvvetli, karmaşık ve pahalı bir organizmanın, havadaki hemen hemen hiç ölçülemeyecek ufak bir değişikliğin, rüzgârın bir oyunuyla halledileceğini, kurbancı ve Tanrı olmaksızın kurban edileceğini hisseden erkekler.

31.

Soru, avuntusuz nedensellik yasasını insanda yarmak mümkün olur mu, olmaz mı... Hep eylemlerimizi hemen çevredeki ve içimizdeki değişiklik izlemektedir. Bir lütuf, bir kredi yok mu, kimse günahlarımız yüzünden bize inanıyor değil mi, kimse bizi kendi kendimizden daha iyi görmüyor mu, niçin kendilerini bize göre ayarlamaktan vazgeçmiyorlar ve erguvan renklerini yalnızca ışıkta taşıyacak denli zavallılar, baldırı çıplaklar ve kendi etkilenmemelerini niçin bırakmıyorlar?

7.

Vitrin kentinde iyi bir zamandan sonra haydi Berlin'e. Mar bugünler çok iyi, günler çabucak geçiyor. Geceleyin gidiyorum, tekrar içiyor, tüttürüyor, az uyuyorum, yağmurda ağır ağır trenden iniyorum, iki bavulla, soğuk bir sabah. Oda daha karışık, karanlık, soğuk ve ürkünç. Hedda'dan postayı alıyorum. Hedda, olduça emin, yabancı ve uzak görünüyor. Asıl önemlisi Bi'nin bir mektubu: kendisi hamile, en az iki aydır. Metanet ve sevgi dolu iyi bir mektup, yakınma yok, mektubu okurken, onu çok seviyorum ve ölçüsüz ürküyorum. Birinci günde Otto ile Cas'a yazıyorum. Bir buçuk ay ulaşılmaz kaldım ona yanıt veremedim. Daha sonraki günler yalnızım, yağmur yağıyor, şeytan baş karargâhını benim içimde kurdu. Warschauer'de yemekteyim, üçüncü gün. Sonra Bi'den bir mektup geliyor, herşey alright imiş, kendi işini kendisi halledebilmiş. Derin bir nefes alıyorum, Otto'nun mektubunu rükû içinde okuyorum, onun bu mektubunu unutmuyorum, güçlü, sade, emin. Herşeyi yapıyor ("huzurun kaçmasını!"). Ve ben bir gudubet olduğum için, şapkasını ve ayakkabılarını bozuyorum. He ile beşinci gün buluşuyorum. Mektuplar yüzünden keyif yerinde. Hep gülüyorum, o görevlerden söz ediyor, beni öpmek istiyor, yanaşmıyorum. O daha güçlü, arkasında bir zafer var, seviliyor. Isenstein adında bir yontucunun orada adamı tanıyorum. Kalın kafalı, biraz kaba suratlı, ağır, ağdalı, dar görüşlü, kuvvetli, genç bir adam. Görür görmez hoşuma gitmiyor değil. Yarım kızın arkasında duruyor, yarım ona sokuluyor, eli cepte, burnundan soluyarak. *Elbette* kızın görevleri var!

12.

Gri bir kent, iyi bir kent, yuvarlanıp gidiyorum. Soğukluk var burda, yut onu! Öğlen Warschauer'de yemek yiyorum, akşam salam ekmek. Balad'lar yazıyorum. Yalnızım. He'yi tiyatroya davet ediyorum, bir defasında gelemiyor, ikincisinde telefonla iptal ettiriyor. Nezaketsizlikler

bana seviyesizliklerden daha çok koyuyor, bir daha telefon etmiyorum ona. Galiba duyguları tükenmiş, oldukları gibi, iyi konserve edilmemiş, ikincisi alçak aritmetiğe düşmüş ve üçüncüsü aslında hepten II. Kalite o. (Geçende diyor: "Mast'ı sevdim, XY ve Gert İlo'yu" - sonra da galiba beni. Ve o hep benim peşimden koştu!) Ama zinde ve sağlıklı görünüyor, benim yanımda olduğundan daha iyi, önemli olan bu.

Çarşamba, 16.

Ziyaretler: Rus sinema oyuncusu Çehov'u: beni ifade gücü ve doğruluğuyla etkiliyor, oradaki filmi kocasına bırakıyorum. İyi insanlar karşısında hep hemen çocukça, açık olmam ve körü körüne itimat duymam, hem de pervasızlaşmam, belki bana zarar veriyor. İkincisi: Potsdam'da H. Kasack'ı, bir akşam oradayım. Kuendam Kulka'dan okuyor, kötü, yapay şeyler, edebiyatçı yavesi, sonra çok daha iyi olan, bazı iyi özü olan, ama hiç humoru olamayan Loerke'den de, tamamen yüzsüz bir teslimiyetçilik, kutsanma bulaşmış. Sevimli insanlar, yardımsever ve önemsiz, ayrıntıcılar, biraz ince. Ah, bu savaşı Müstakip grupta bu zafiyetlilerin, açlık cambazlarının resimleri asılı: Çarmıha gerilmiş raşitikler, tipik cenincikler, "arı zekâ", alkol sadece konserve etmeye yarıyor. Her yanda çocuğa bağrış! Bu edebiyat ablukanın bir sonucu. Her yanda hammadde kıtlığı. Girişim heyecanı yok. Konuşma düşkünlüğü. Sonra monöloglar, şehvetengizlikler, topu hasta! Vücut ne zaman duyumlara teslim olur? Hasta olunsa. Duyargalar, kendilerini duyguya bırakır! Ve bu esnada simalar duygulardan yada algı-(sız) izlenimlerden değişiktir, sözün morfini bu kısır putperestlikten değişiktir. Sağaltmanın sanatı alaycıdır. Ölmekte olanlar, ellerinden gelirse, alaycıdırlar. Şimdi edebiyat, edebiyatçıların bir meselesi oluyor, hem de hangilerinin! Oyun yazarlarının acımaları (Hauptmann, Ibsen) sonun başlangıcı! Yalnız dümdüz, sığ oyunlar var. (Yani çevreleminden dolaşılamaz. Tiyatrodaki kişiler ve olaylar üzerine bir tek görüş var, o da yazarınki. Salon, "herşeyi anlamayı" öğreniyor. Arka sıralarda hiçbir tutku yok artık. Bu genelevlere bir dürtüden boşalmak için koşuluyor.

18.

Tıraş olmak, üşümek, öğle yemeği.

Telefon. Gevezelik. Ziyaret. Caddeler.

Kean olarak Bassermann. Götz olarak Klöpfer. Dorsch bir vodvilde. Chaplin (kaynak - hükümlü olarak.) «Çalılıklar» ile ilgili bazı çalışmalar yapıyorum, Büyük Tiyatro için tasarılar, baladlar (müzikle: Sigara tüttürmek, kendini lekelemek v.b.) Kasack'ta bir akşam. Hoş kişiler: edebiyat, kâğıt, bağa gözlük, idealler. Bau W., H. E. Jacob, yüksek vicdansız (Schmock), Molière'in önceden sezdiği, özenti, salon feylesofu, aptal kafa. Warschauer hep çok iyi. Bayan Maerker orada el falına bakıyor ("fevkalâde sağlıklı"). Büyük şaşkınlık, kaos. Önde gelen çocuk, sanki çoktan bir ev kurmuşum gibi, hatta doğrudan çocuk diyor. Sonra bir firar, şimdilerde baskın görünen birkaç M ile bir H. İlk gençlikte bir kadınla fırtına. 30 yaşına kadar kaos, sonra 5 yıl aile, huzur, gelişme önemli kişilerle karşılaşma. Sonra aşılacak olan ağır bir hastalık, daha sonra yine yanında uzun kalmayacağı önemli bir kadın. Meslekten hiç söz yok falda. Bu önde gelen birşey değil. Yaşam bayrağı şaşırtıcı ölçüde emin, gözüpek, berrak, sağlıklı. Birkaç zaman önce bir kaçış, ama bir olay dolayısıyla yine geri çağrılış. ("Aslında siz hiçbir şeyi pek trajik almıyorsunuz; sanki sizi çok az ilgilendiriyor...")

24.

«Çalılıklar»da birşey var: Kent. Yabanlığın, karanlığın ve gizemlerine yeniden kavuşuyor. «Baal»in, doğanın şarkısı olması gibi, ölüm öncesi son şarkı. Burada bir mitolojinin kokusu alınıyor.

25.

Bir daha Kasack; Reimann'dan okuyor. Bir daha Jarosy-Çehov, bir film ısmarlıyorlar. Sonra Matray ve Sterna'nın dans ettikleri Scala, daha sonra ikisi Maenz'de. Hayvanat Bahçesi'nde akşam yemleme sırasında: sansasyon - insansı maymunlar. Jessner: «Othello» (Kortner, Hofer, Steinrück) parlak, hafif, humorsuz. Bu, bir grafikçi. Klabund beni E. Reiss'a çağırıyor, metinleri okuyorlar. Yemeği Warschauer'de yiyoruz.

2.

Öğleden önce bu karanlık buzhanede çöküp, Bayan Çehov için bir filmle Bayan Durieux için bir oyun («Johanna») arasında gidip geliyorum. Bununla zaman geçiyor, tütün dumanıyla dolduruyorum. Wendeverlag'a (Dönüşüm Yayınevi) yazıyorum, «Baal»i alabilir, Bi'ye yazıp, bana yazmasını istiyorum, Feuchtwanger'e yazıp, Münih'te olup biteni soruyorum. Genellikle yemek yediğim Warschauer'e, geziniyorum sonra, yolda Bi için on Marka bir inci kolye alıyorum. Yemekten sonra Roman Kahvesi'nde Klabund'u ziyaret ediyorum, bana yazdığı için. Yanında genç bir İbrani var, beni genel sözleşme amacıyla yarın saat 12'de E. Reiss'a davet ediyor. Klaubund ve ak saçlı, neşeli bir bayla, bir tatlı konyak aldığım bir likör meyhanesine dalıyoruz. Sonra Matray ve Sterba'nın, Jaap Kool'ün müzikleriyle dans ettikleri Blüthner Salonu'na gidiyorum. Ondan sonra arabayla ve bütün çeteyle akşam yemeği yenilen Warschauer'e. Ama iğrenç, ben hava cıva olarak sunuluyorum (bu yave girtlağımı tıkıyor...): yan tarafta ve tuvalette sigara içiyor ve kısa bir süre sonra devrilip yatıyorum: Hâlâ güneşe giden yoldayım. Maenz'e tırıslıyorum. Orada hoş biri olan ve beni hemen «Tribün»den Goldberg ile tanıştıran ve okumalar kararlaştıran Granach'a rastlıyoruz. Biraz üşüyerek, biraz ateşten titreyerek eve yürüyorum, kafamın içi dolu, yürek boş ve tamamen hoşnutsuz, tamamen hoşnutsuz.

3.

«Johanna»yı severek şimdi yazmak ve daha sonra ellerimin «Asfalt Cangıl» trilogyası için boş olmasını istiyorum. Büyük Tiyatro için üç oyun: 1. Para Avına Çıkan İnsanlık 2. Soğuk Şikago 3. Orman. Bunun için malzeme: 1. «Wanglun»dan Wu Wei ve «Richard III» 2. «Malvi» konusu. Werner Krauss.

7.

«Biz Ölüler, Uyanınca», bir melodram, iktidarsızlık üzerine, yirmi yıl sonra, bir moruğun dışavurumculuğu, aptalca şey Durieux ile, fevkalade büyük bir oyuncu.

8.

Akşamüstü sinemaya koşuyorum, gösterileni seyretmiyorum, yada evet: Bir kadın bir domuzla Becelleşiyor. Ama benim aklıma Warschauer'lerde çalışan ve bir delikte yaşayan, verem olan, yurdu, kocası olmayan, günlerce konuşmayan hizmetçi kız geldi ve konut karanlık. Ve büyük farkın nerede olduğunu görmüyorum artık, acımaktan uzak mı uzağım, demek istediğim, nasıl da zavallıyız, nasıl maymunsu ve istismara açık, sefil, aç, sabırlı.

9.

Hep yarıp çıkıyor: Güğüsteki anarşi, kramp. İğrenti ve çaresizlik. Bu, kişinin yüreğinde bulduğu soğukluk. İnsan gülüyor, bunu küçük görüyor, ama gülüşün içine yerleşmiş ve küçük görmeyi besliyor.

11.

Grossmann, Kahane'ye yazdı, ben Reinhardt'a. Şimdi «Düş Oyunu» provalarına gidebilirim. 10.30 - ? arası sürüyor? Saat dörtte gidiyorum. Burada Klöpfer hukukçuyu oynuyor ve bundan müthiş birşey çıkarıyor. Warschauer, Oswaldfilm'den A. Engel ile kararlaştırıyor, benim huyuma gidilmeli diye. Kiepenheuer - çaya ondayım, beni Terra-Filme itiyor. Reiss ile Kiepenheuer bana sözleşme taslağı verdiler. - Feilchenfeldt beni Cassirer'e davet etti. He, geçen hafta cumartesi Kasack'a birlikte geldi; yolda çok kaba bir çam devirdi, bunun üzerine ben susunca, Potsdam'dan geri döndü. Onu perona inerken gördüm son, kahverengi içinde, küçük eğik, telaşlı, pek büyük bir kafayla; sonra onu bir daha görmedim. - Birkez akşamüstü birçok kişi bir atölyedeyiz. Erkenden sarhoş oluyorum, odanın tavanına çıkıyorum, artık şarkıları anımsamıyorum. Klabund, piyanoda, asker ve yosma şarkıları

söylüyor, dans ediyor, ona vurgun karılardan zorla korunuyor, aralarında kara kürk takımı da var. Hiçbirini canım çekmiyor. Esther, Saron gülü, dumanlı gece lokalinde Asurlu kafasını hoppaca, ama törensel taşıyor, bir Malay benimle bir yosma gibi dans ediyor, kömür kasasına düşüyoruz, sonra derin, dumanlı bir alto sesiyle yürek ucu inceliğiyle Fransız şansonları, kuyruk sokumu refakatinde kantolar söylüyor ve daha sonra H. E. Jacob ile ben, (sedir yastığı) kamburları dansını yapıyoruz. Bir ara Klabund sessiz sessiz oturup beni dinliyor, paltosunu ve şapkasını giymiş, yolculuk planı olmayan, parası olmayan ve ikisine de ilgi duymayan biri gibi ve yalnızca dinliyor: Bunlar yeni çağın ilk demirdöküm, barbarca yontulmamış ilk şarkıları. Aksiyonu yapanlardan biriyle rengârenk bir balayı kadın dergisinin çalışanlarından bir kadın inceden ve titizce öfke sıçratıyor ve "bok kafa" sözcüğüyle hesaplı bir fuhuşa yatıyor. Toparlak, lopyanak, apalak kilise meleği, erik ezmeli yumuşak çörek Jacob, yuvarladığı R'lerle alay ediyor ve durmadan üsteliyor: Size durmadan Becht diyorlar, oysa o Brrrecht, aynı Girrtar ve Jarcob olduğu gibi! Nemli bir gözcüğü bir kırmızı şarap kadehine yuvarladı: burnunda kırmızı bir damla asılı. Dörde doğru, sallanan tahta at kasasında gitar çalıyor ve şarkı söylüyorum. Sonra Kapp darbesi zamanından kalma, dünya evine soğulmuş Grete karşıma oturup diyor: "Bunu yalnız sizden öğrenebilirim. Bana söylesenize: Dördüncü boyut nedir?" "Evet. Asıl mesele bu! Ama içtiğim için, şimdi mümkün değil." - "Demek, şimdi yapmanız mümkün değil." -

12.

En son «Düş Oyunu» provasındayım ve nihayet bana ıstırap veren ana yanlışları keşfediyorum, ama resimlerin düzlüğünden felç olmuştum. Bu bir düş değil. Eğik olmalıydı, şişmiş, buruşturulmuş, korkunç, sevimli olanla bir karabasan, Tanrısal bir yaratığın karabasanı. Ve sağduyulular için birşey, eğrisiz. Yorgun eve salındım. Yeyip içtim ve yedi buçukta yatağa uzandım. Ama onda beni uyandırdılar, içimde öylesine bir azap var, kaburgalarımın arasında sulu bir denizanası, böylece kalktım. Bu kentte hava yok, bu yerde yaşanmaz. Gırtlağı sı-

kılıyor, ayağa kalkıyor, bir lokantaya kaçıyorum, lokantadan kaçıyor. buz gibi aylı gecede tıris dolanıp duruyorum, yine buraya sürünüyorum, keyifsiz yazıyorum, yine döşeğe düşmek zorundayım, uyuyamıyorum.

19.

Yine bu, damları sıcak, ıslanmış fırçalayan, felaket habercisi (apokaliptik) cadı fırtınaları, insanı zehirleyen grip havası, soba köşelerine yumurtlayıp, ölesiye sigara içiliyor. Erkenden kalp krampı geliyor, sonra sırçadanmış gibi azametle dolaşılıyor. buz gibi hava yüzünden odada çalışılmıyor. Geceleyin Marianne gelecek, barbarca bir sevinç, o zaman herşey daha iyi olacak ve bir anlam kazanacak, Fötrü geçirmek isterdim, ama yağmur yağıyor ve fırtına var ve rakı içmek isterdi (satın aldım), ama o zaman da insanın ağzı kokuyor. Çalışamıyorum, yalnızca koraller ve Wedekind söylüyorum. Benzeri az bir irşat yazarı bu. O ve bir tabanca ve vicdan yok, ama zevk: Bu, Protestan cemaatine gençlerin kabul töreninden (Konfirmation) iyi. Gevezelik de iyi, gökkubbeler arasında pekçok boşluk var. Romantizm için ne kadar duyarlık gerek! Düz bir zeminde taşlar: Bu bir yurt; hayır, bu bir yurt değil. Ne kadar yabancı kişiler, mesafeler nasıl belirsiz. Lamba dibine kadar yanıyor. Sol yanda biraz baş ağrım var. Bu, başı ağrıyan kimola? Babam buradaydı, bir lokantanın masasında karşılıklı oturduk, birbirine ait iki kişi, müphem bir ilişki, bizcileyin olanlar için bu bile çok! Dikkatli bir biçimde benimle ilgilendi, bana 1000 Mark verdi, işlerinden söz etti, Marianne ile aramın nasıl olduğunu hiç sormadı, Noel'de füme domuz butuyla ördek varmış, bana da bunlardan gönderilecekmiş. Buna sevindim. Nerdeyse kibarca diyor: "O kadar çabuk gelemem." Ben: "Beklerim"; o: "İyi edersin", ve çok az şey bekliyor: "Benimle gelmen, treni beklemen gerekmez"; garip.

Şiir

Biri gelebilir Tiflis'ten ve beni öldürebilir.
O zaman birgün solar (havada)
Kahve fincanın gibi maviydi.
Bir süre önce fark ettiğim birkaç otun titremesi
Nihayet durur.
Tabii çürümüş bir ölü insanın
Görünümünü bilen kimsesi yoktur artık
Zira bir ipucu yoktur artık.
Bu arada milyarlarca gökten ağmış
Tütün kokusu
Yitirir Tanrı'ya inancını
Ve
Çok kişi geçirir karılara, sigara, içki içer, gevezelik eder ve bu tastamam allright.

Başka Şiir

Eskiden düşünürdüm: Kendi çarşafımda ölmeyi isterdim.
Bugün
Duvarda asılı hiçbir resmi düzeltmem.
Bırakırım perdeler kokuşsun, açarım odayı yağmura
Silerim ağzımı yabancı peçeteyle.
Dört ay oturduğum bir odanın
Penceresinin arkaya açıldığını bilmiyordum
(Ve bu hoşuma gidiyor...)
Bunların hepsi
En çok geçici olandan yana olduğum ve kendime
Pek güvenmediğim için.

Bu yüzden, nasıl rast gelirse öyle barınıyor ve üşüyorum,
Diyorum: Hâlâ üşüyorum.
Ve öyle derin kök salmış ki görüşüm,
Yine de bana çamaşır değiştirme izni tanıyor
Bayanlara nezaketimden (ve elbette
İnsanın sonsuza kadar
Çamaşır gereksinimi olmayacağı için).

Bir Şiir Daha

Kesinlikle eminim, yarın açık
Hava olacak
Yağmuru güneş izleyecek
Komşum kızını seviyor
Düşmanım kötü bir adam.
Durumum hemen hemen herkesten daha iyi
Bundan da kuşkum yok.
Ağzımdan da kimse işitmemiştir, eskiden
Daha iyiydi
Soy soysuzlaşıyor, dediğimi
Ya da *bir* erkeğin yeteceği kadın yoktur, dediğimi.
Bütün bu noktalarda
Hoşnutsuzlardan yüreğim daha geniş, daha inançlı, daha kibarım -
Zira bütün bunlar
Benim için pek birşey kanıtlamaz.

21.

Marianne geldi. Yağmur yağıyor. Pansiyon sıcak, orada kalabiliyoruz. Görünümü iyi değil, ama sonra güzelleşiyor. Piyano eşliğinde Mahler okuyor. Film provalarına koşuyorum. vb. vb.

23.

Erich Reiss ile sözleşmeyi yapıyorum. Aylık 750 Mark ödeme. 1. Baladlar 2. Öyküler 3. Garga. Zarek, beni Hesterberg'e götürüyor ve 6 gün için sözleşme yapıyorum (500 Mark). «Vahşi Sahne»de asker baladları söylüyorum.

24.

Daha sonra Warschauer'in yanında kalıyoruz. Konukseverlik Asyalı. Bizim kendi küçük ağacımız var. Marianne'ye bir Türk sigara ağızlığı armağan ediyorum, eski, savat, bir demir pandantif: elyazımla bir balad. O da bana «Budala»yı, kravat, bir sırt çantası, çorap. Akşam yemeğini bana Wedekind'in «Lavta Şarkıları»nı armağan eden Warschauer ile yiyoruz.

25.

Marianne benden ayrılırken, Recht'ten aslında hoşlandığını, Recht'in aşkının çok güçlü olduğunu söylüyor. Belki, çalışmaya fırsat bulamadığım için. Hagemann ile (ve diğerleriyle, bir çift) barlara gitti. Hagemann onu arabada öpmeyi denedi. Marianne ona bir sahnelemeden duyduğu coşkuyla mektup yazdı. Bir mektup aldı, "Marianne" başlıklı. Yılbaşı için bir davetiye, dört kişi, yani 2 çift. Yanıtlamasını bekliyormuş, yoksa başka bir tasarısı olurmuş. Ve sonra (aynı zamanda) bir başka, resmî mektup, bundan sonra artık angajman almayacağına dair.

31.

Marianne ve Warschauer'lerle Büyük Tiyatro'da: «Orpheus». Sonra akşam yemeği, şampanya, sigara, kurşun dökme. Yıl, böyle kapanıyor.

1922
Ocak

7.

Bir hafta daha sohbet ediyor, sevişiyor, oturuyoruz. Sonra gidiyor, ben de tekrar Soğuk Şikago'ya atlıyorum. Ellerim ve ayaklarımla kürek çekiyorum. Önce yayınevi sorunu! Reiss, 750 Mark teklif etti. Kiepenheuer 800. İkisi de aynı zamanda sahneletme hakkını almak istiyor. Reiss ile sözleşmeyi imzalıyorum, ama sözleşmeyi Kasack'a göstermek için geri alıyorum. Sonra Dreimasken (Üç maske) ile konuşmam lazım, oradan 1000 Mark isteyeceğim, aylık, bir yıl boyunca. Kiepenheuer'i de aynı biçimde 1000 Marka çıkarıyorum. Bunun yanında, Kiepenheuer'in, daha sonraki oyunların dağıtımını Dreimasken'de bırakmasını sağlıyorum. Dreimasken sallantıda, en fazla 500 teklif ediyor. Elden çıkarmak zorunda kalmamak için, «Garga»yı götürmüyorum. Ama 1000 Mark'ta ısrar ediyorum. Kafalarını iyice ütüledikten sonra, kabul ediyorlar.

Ocağın Son Günleri

Aniden kan işiyorum. Gerçi bol keseden yaşamaya devam etmeye çalışıyorum. Klabund, Hedda, Bronnen ile «Mavi Kuş»a gidiyorum, ama karın altından açıkça işaretler geliyor. İki gün soğuk izbemde yalnız yatıyorum, sonra Hedda ile Bronen geliyor. Pazartesi günü Frank beni, Hedda ile Wollheim'ın benim için herşeyi ayarladıkları, Charité hastanesine götürüyor. Bu arada, Wiesbaden'da istifa eden Marianne'ye telefon ediyorum, hemen geliyor. Oteli yuva yapıyor.

Şubat

10.

Şimdi üç haftadır beyaz duvarlar arasında yatıyorum. Hava kıpırdamıyor. Önce Marianne hergün geliyor; ama üçüncü gün evimde Bi'nin mektuplarını buluyor; eline ayağına oturuyor ve sonunda doktor, ciğerlerinde birşey buluyor ve şimdi Warschauer'de yatıyor. Tek başına. Hemen her gün Bronnen dolu yelken geliyor, bir de «Hareket Oyunu» diye bir komedi getiriyor. Kuvvetli ve cazibeli, dilin derinlerine işliyor, ama şiiri ve felsefesi zayıf. Ben kendim, bir dizi küçük düzyazılar dışında, «Manuel» yada «Manuel Su yılanı» diye bir oyun tasarlıyorum, bir çeşit bağımsızlık ilanı. Bunun haricinde okuyor, tüttürüyor ve kendi kendimle konuşuyorum ve zaman zaman havadaki küçük akbaba gölgesine mümkün olduğunca soğuk bir bakış fırlatıyorum, tüberküloz kuşkusuna.

Meier-Graefe'nin Delacroix üzerine tümcesi gibi, sanat üzerine çok az söz beni böylesine sarmıştır: "Onda sıcak bir yürek soğuk bir insanda atıyor."

Bir insan, beyninin üstünlüğüyle çalışma cezasından kurtulmalıdır. Hiçbir şey, kendisine haz vermeyen birşeyi yapmak kadar, insana yaraşmaz değildir. Çalışmanın adamları, kutlanan tutsaklardır ve insanın eski zamanlardan beri insanlığın köleler tarafından iğfal edilmesi hiçbir şey ifade etmiyor.

İnsanın cesareti olsaydı, bütün idealleri ve kurumları, hatta Tapla'da yuvalanmışların da önemli bir bölümünü, insanların kendi gerçek durumlarını örtme biçimindeki umarsız düşkünlükleriyle açıklamak, kolaydan da kolay olurdu. Aileyi tanımak, çalışmaya övgü, şöhret düşkünlüğü, din, felsefe, sanat, sigara içmek, sarhoşluk, yalnızlık, ele düşmek ve adaletsizlik duygusuna karşı, araç (moyens) olduğu saptanan değerleri tek tek ve açıkça kestirilen eylemler değildir, aksine istiflenen müthiş değerlerin ve güvenlerin gözle görülür güvenceleridir. Buraya, rahata bu ayartmadan, insanın köleliği çıkar.

Diğer sanatın büyük bir yanlışını, «Baal» ve «Çalılıklar»da önlemiş olduğumu umuyorum: Onların, sürükleme çabasını. İçgüdüsel olarak burada mesafeler bırakıyor ve etkilerimin (şiirsel ve felsefesel türden) sahneyle sınırlı kalmasını sağlıyorum. Seyircinin cömertçe yalıtılmışlığına dokunulmuyor, sua res değil, quae agitur, birlikte duyumsamaya davet edilmekle, kahramanın kişiliğinde yeniden vücut bulmaya davet edilmekle ve aynı zamanda kendini seyrederek, iki nüsha olarak, yok edilemez ve önemli görünmesiyle sakinleştirilmez. İlginin daha üst bir çeşidi var: Mesel olan, diğerine, gözden kaçmayana, şaşırtıcı olana ilgi.

11.

Acıklı oyunlarda yazarlar oyunun sonuna doğru (genelde olduğu gibi) kahramanlarının tarafını tutarlar. Bu bir zırvalıktır. Doğanın tarafını tutmalılar. Evet, kahramanlarını küçük düşürmek korkusuyla, doğayla alay etmeye bile cesaret göstermezler, çekirgeyi yutan ahmak ineğin iğrenç mösünü yansıtmayı! Bu, sahnenin burjuvazisidir!

Gece. Bir soluk öğleden sonra havası içinde: Warschauer'de yatan Marianne'nin yanındaydım. Hararetli ve inançsız. Geceleyin Flaubert'in mektupları.

12.

Çılgın bir mamutun bu meydan savaşı haberleri karşısında insanın rengi atar. Ne sanıyor ki? Ne sefih, ensesi kalın, kudurgan bir Galyalı! Çok kolay ele alınması gereken bir işte bu ne ateşli tutku! Böylesine çabayla üstüne gitme cüretini göstermek için, bu Troglodyte'nin kendi konusundan nice emin olması gerekir! Bizim bütün yaptığımız, düşüncesiz şey, maymun cambazlığı, salt arada çıkarılan!

13.

Dram elbette halkların ergenlik görüntüsüdür. Kanıt: Felsefesi olgunluk ve güç yönünden benimkinin fersah fersah üstünde bulunan Orge: İdilsel bir felsefe. Nerdeyse barışıklık veren şey: Shlink gibi

oyunlar, sırtında kahramanca aptallıkların mührünü taşıyanların *sonuncularındandır.* Şimdi sondan bir önceki aptal kafaların yeni, güçlü oyunları için, savaş alanları tıraşlanmıştır. Bizden biri, dramı zayıflatmadan oyun yapmayı başarırsa, bunun için belki büyük söylencesel trajedilerde gerekli görülen kahramanca bir dinden ziyade güçlü ve dengeli bir felsefeye gerek vardır; o zaman alaycı bir sırıtmayla kahkahalardan kurtuluruz.

14.

Bronnen'in güldürüsü, kurgusu güçlü, düşüncesi zayıf ve kozmikliği ince, her sahnenin ayakta durmasına karşın, dramatik olmaktan çok epik. Ama bütün son derece eğlendirici.

16.

Herhalde şöyle: Öbür taraf yoktur. Ama onlar, bunun umuduyla yaşıyorlar, yoksulluk ve yoksunluk içinde, onların bu umudu var, zira öbür taraf yoktur. Onlarsa, bunu biliyorlar ve bizim tarafımızda uhrevi mutluluğa kavuşmak isteyenler, bunun olmadığını saptıyorlar.

Çalılıklarda
Bronnen
Charité
Jessner
Soğuk Şikago
Notlar

Açıklamalar

15. 6. 20

Söz konusu "kötü oyun", «Geceleyin Tamtamlar»,

Bi, Brecht'in gençlik aşkı ve oğlu Frank'ın annesi olan Paula Banholzer. Brecht, «Geceleyin Tamtamlar» oyununu ona adadı. Banholzer, 1924 yılında bir doktorla evlendi.

Mamma, Brecht'in annesi Sophie Brecht; 1871 yılında doğdu ve 1. 5. 1920 tarihinde uzun süren bir hastalıktan sonra öldü.

16. 6. 20

Carl Zeiss, 1920/21 sezonunda Frankfurt'tan getirilerek, Münih'teki Bavyera Devlet Tiyatrolarına genel müdür atandı. Selefleri Viktor Schwannecke ve Albert Steinrück (ikisi de devrim hükümeti tarafından 1919 yılında atanmıştı), Brecht'in oyunu «Baal»i oynamak üzere kabul etmişlerdi

Gerhard Gutherz, Münih'teki Bavyera Devlet Tiyatroları dramaturgu.

17. 6. 20

Cas, Brecht'in okul arkadaşı Rudolf Caspar Neher. Ölünceye kadar yakın arkadaş kaldılar. Neher, çok ünlü bir ressam ve dekorcu olarak, Brecht'in pekçok oyununun dekorunu yaptı.

21. - *26. 6. 20*

Hedda, Brecht'in kız arkadaşı Hedda Kuhn. Tıp öğrenimi sırasında 1917 yılında Münih'te tanıştılar. Hedda Kuhn daha sonra (1919) öğrenimine önce Freiburg'ta, sonra Berlin'de devam etti. Brecht'in Berlin'e ilk gidişlerinde kendisine çok yardımcı oldu. 1922 yılında Dr. Wollheim ile evlendi. Wollheim, 1922 Şubat'ında Brecht'in ünlü Charité Hastanesi'ne yatmasını sağladı.

Urucu Meryem, Meryem Ana'nın göğe çıkması.

İngiliz Bahçesi, Münih'in tanınmış, büyük şehir parkı.

George, yada *Orge*, Brecht'in düşüncelerine çok değer verdiği arkadaşı Georg Pfazelt. Brecht, «Baal» oyununun 1922 yılı basımını ona adadı.

Otto, Brecht'in yakın arkadaşı Otto Müller. Berlin'de doktor olarak çalıştı. Brech'in son yıllarında tedavisini yapan doktorlardan biri. Otto Müller, Brecht'in ölüm raporunu da imzalayan doktorlar arasında. Brecht'in önerisi üzerine adını Müllereisert olarak değiştirdiği söylenir.

27. 6. 20

Galgei, Brecht bu oyun taslağının ana fikrini daha sonraki yıllarda "Mann ist Mann" (Adam Adamdır) adlı oyununda kullandı. Ligarch, bu oyundaki baş kişilerden biri.

Hanne, söz konusu olan herhalde "Yaz Senfonisi" adlı parça. Buradaki kişilerden biri Hanne.

1. 7. 20

Bi üzerine oyun, olasılıkla Brecht'in o sıralarda yazdığı "Die Baelge" (Pöstekiler) adlı tasarılar.

6. 7. 20

Feuchtwanger, tanınmış yazar Lion Feuchtwanger'e «Spartakus» adlı oyununu verdi. Martha Feuchtwanger'in önerisi üzerine, oyunun adını «Geceleyin Tamtamlar» olarak değiştirdi. Genç Brecht'e büyük destek veren Lion Feuchtwanger o zamanlar Münih "Kammerspiele" tiyatrosunun dramaturgu ve "Drei Masken" (Üç Maske) Yayınevi'nin lektörüydü.

7. 7. 20

Sauve qui peut (Frans.). Kaçan kurtulsun!

8. 7. 20

E. Weiss, o zamanlar Caspar Neher'in kız arkadaşı olan Edith Blass olabilir.

9. 7. 20

Johst, Hanns Johst'un oyunu «Kral» (Der König) 22.5:20 günü Paul Wiecke'nin yönetiminde ilk kez oynanmıştı.

Suhrkamp, Brecht Peter Suhrkamp ile bir yıl önce tanınmıştı.

12. 7. 20

"Çoğa tamah eden...", tırnak içindeki bu sözler büyük bir olasılıkla Brecht'e ait.

15. 7. 20

Ball'in dizgisi, Münih'teki Georg Müller Yayınevi, «Ball»i basacaktı, ancak daha sonra sansürün müdahalesinden korkarak, bundan vazgeçti. Ama dizgiyi ücretsiz olarak Brecht'e verdi.

İtalyan Komedisi, Lion Feuchtwanger'in 1921 yılında Üç Maske Yayınevi'ndc çıkan 4 perdelik oyunu «Amerikalı yada Sihri Bozulan Kent» (Der Amerikaner oder Die entzauberte Stadt).

Kragler, «Geceleyin Tamtamlar»ın baş kişisi.

18. 7. 20

Biliyorum yüreği kötü, günümüze kalmadı.

Gabler, Gabler'in Taverna'sı Lech nehrinin orta kesimlerinde bulunuyor. Brecht, burada sıksık arkadaşlarıyla buluşur ve gitar eşliğinde şarkılar söylerdi.

27. 7. 20

Zarek, Otto Zarek, yazar, o zamanlar Münih "Kammerspiele" dramaturgu.

Korsan filmleri, Brecht'in bunları yazıp yazmadığı bilinmiyor, terekesinde yok.

28. 7. 20

Talut-David sahnesi, bununla birlikte iki sahne daha ve notlar, tasarımlar Brecht'in terekesinde bulunuyor.

30. 7. 20
Unold, ressam Max Unold'un Münih Schwabinger'deki atölyesi.

3. 8. 20
Tamtamlar, 3. ve 4. sahnenin çeşitli nüshaları elde yok.

5. 8. 20
Senfoni, söz konusu «Yaz Senfonisi» oyunu.

7. 8. 20
Lendecke üslubu, yontucu, ressam ve desenci Otto Friedrich Carl Ledecke'nin (1886-1918) dekoratif üslubu.

19. 8. 20
B. T., bu ismin kim olduğu saptanamamıştır.

20. 8. 20
David Kartallarla, terekede yok.

21. 8. 20
Yaygara Meydanı Plaerer, Küçük Talim Meydanı'nda (Kleiner Exerzierplatz) yılda iki kez panayır kurulurdu. Brecht, burayı sıksık ve severek ziyaret ederdi.

22. 8. 20
Rosmarie, Rose Marie Aman, Brecht'in 1916 yılında tanıştığı gençlik arkadaşı, onun için «Marie A.'yı Anımsama» şiirini yazdı.

24. 8. 20
Plaerer, panayır yeri (21.8.20 açıklamasıyla karşılaştırınız.)

26. 8. 20
Ağaç Kökleri Yanında Savaş, bu şiir bulunamadı.

Kurşun Asker Goger Gog, bu şiir bulunamadı.
Georg ve Buschuri..., burada ilk kez basılıyor.

27. 8. 20
Bir adamın yazgısı, Brecht daha sonra bu konuyla ilgilenmedi.

28. 8. 20
Baba, Berthold Friedrich Brecht (1869-1939).
Bayan Marie, Marie Roecker. 1910 yılında Brecht'in annesi hastalanınca ev işlerine bakmak üzere Brecht'in ailesine geldi ve babasının 1939 yılında ölümüne dek kaldı.
İna, Brecht'in dişi kurt köpeği.

29. 8. 20
Hartmann. Rudolf Hartmann, Brecht'in okul arkadaşı, daha sonra kâğıt oynadığı arkadaşı. Hartmann, hukuk okuyarak savcı oldu.
Dr. Brüstle. Augsburger Neueste Nachrichten gazetesinin edebiyat eki «Erzaehler» (Öykücü)nün sorumlu redaktörü. Brecht'in yeteneğini görüp, verdiği metinleri bastı.

31. 8. 20
Sarhoş orman koral söylüyor, terekesinde yok.

1. 9. 20
Geyer, Georg Geyer. Brecht'in okul arkadaşı, arkadaşlıkları hep devam etti. Brecht, onun piyanosunu dinlemekten zevk alırdı. Geyer, tıp okudu, doktor oldu.
R.i.p. Requiescat in pacem, (Latince) Huzur içinde yatsın! Düğündeki Adam, şiiri elde yok.

3. 9. 20
Genç Almanya, «Das junge Deutschland». 1917 yılında genç yetenekleri teşvik için Max Reinhardt'ın öncülüğünde Heinz Herald tara-

fından kurulan dernek. 1920 yılında kapandı, yerine 1922 yılında «Junge Bühne» (Genç Sahne) kuruldu.

Amor fati, (Latince) omurilik frengisi.

9. 9. 20

Frank, Brecht'in Bi'den olan oğlu. 30.7.1919 tahinde Kimratshofen'da doğdu ve orada bakıma verildi. Daha sonra Helene Weigel'in Viyana'daki kızkardeşinin yanında kaldı. 1935 yılında annesi Augsburg'a yanına aldı. Okulunu bitirdikten sonra, ticaret eğitimi gördü. Savaşta askere alındı ve 1943 yılında Sovyetler Birliği'nde düştü.

Operet, Brecht bu tasarısını bir daha ele almadı.

10. 9. 20

Bu bir giz değil..., söz konusu «Geceleyin Tamtamlar»ın 4. Perdesi.

11. 9. 20

Sumurum, Freska ve Hollaender'in pandomiminden Ernst Lubitsch'in çevirdiği film. Başrollerinde Pola Negri. Paul Wegener ve Harry Liedtke'nin oynadığı film o zaman büyük bir başarı kazandı.

12. 9. 20

Preysing Sarayı, Graf Preysing'in 19. Yüzyılın ilk yarısında yaptılan şehir sarayı. Şimdi eyalet hükümeti kullanıyor.

14. 9. 20

Aicher'ler, Rudolf Aicher ile Annie Aicher-Simson çifti, ikisi de o zaman Augsburg Şehir Tiyatrosunda oyuncuydu.

Mutluluk İçinde Yüzen Hans, 1919 yılında yazıldı, son sahnesi tamamlanmamış olmakla beraber, bütünü elimizde var.

Warschauer, Frank Warschauer de Münih'te okuduktan sonra, çoğunlukla Berlin'de yazar ve sinema eleştirmeni olarak yaşadı.

15. 9. 20

Lorimer. George Horace Lorimer (1867-1937), iş adamı, muhabir, yayıncı ve yazar.

Synge, John Millington Synge (1871-1909). Brecht, bu İrlandalı yazarın yapıtlarıyla daha sonra da ilgilendi.

23. - 24. 9. 20

stuprandi causa, (Latince) Irza geçme yüzünden.

Bez. Otto Andreas Bezold. Brecht'in arkadaşlarından. Çaldığı kurukafalardan birini Brecht'e armağan etti. Brecht de onun için teşekkür olarak "Kurukafama Balad"ı yazdı.

9. 2. 21

Steinicke. Münih Schwabing'taki sanat salonu Steinicke.

Marianne. Marianne Zoff, şarkıcı. Brecht, 1922-1927 arası onunla evliydi. Bu evlilikten 1923 yılında kızı Hanne doğdu. Hanne Hiob adıyla oyuncu olarak tanınıyor

18. 19. 2. 21

Kraal 3 - ören. Brecht, Bleichstr. 2 numaradaki baba evindeki çatı odasına bu adı verdi.

Siebentischwald Yedi Masa Ormanı. Augsburg kentinin güneyinde.

27. 2. 21

Geri çekiliyorum - zurückgetoggenburgert. Schiller'in şiiri «Şövalye Toggenburg»a gönderme.

28. 2. 21

Klette. Werner Klette. Brecht'in senaryolarını film yapımcılarına satmaya uğraşıyor.

Stuart Webbs, Yirmili yılların başlarında Stuart Webbs Film Şirketi, dedektif Stuart Webs serüvenleri serisini çevirdi. Başrolde, aynı zamanda yapımcı olan Ernst Reicher oynadı.

1. 3. 21

Cerberus, cehennem köpeği.

Döner kerhane, (2.3.) *döner meyhane*, (3.3.) *şarapçının gizemi*, filmin adı sonunda «Jamaika Barın Gizemi» oluyor.

6. 3. 21

Flandern, Caspar Neher 1917 yılına kadar Flandern'de (Belçika) cephede askerdi.

7. 3. 21

Franziska'nın Akşam Şarkısı. Taler, Frank Wedekind'in kitabında, «Lautenlieder», Münih 1920. Frank Warschauer, kitabı 1921 noelinde Brecht'e armağan etti.

22. 3. 21

Grieslwildwest. Griesle vahşi batısı, Lech Nehri'nin Augsburg yakınında iki yakasındaki alçaltıların adı Griesle. O zaman meskun değildi.

23. 3. 21

Ama hakaret altında, burada ilk kez basılıyor.

29. - 31. 3. 21

Heinrich Eduard Jacob, yazar ve «Der Feuerreiter» (Ateş Atlısı), 1921-23. dergisinin yayıncısı. Brecht'in öyküsü, «Adi Bir Herif» (4.4.22) ile «Cortez'in Adamlarının Balad»ı (1.12.22) ilk kez burada yayınlandı.

4. 4. 21

Dava, Brecht'in Augsburg gazetesi «Volkswille»in (Halkın İstemi) 12.1.21 günlü sıyısında Şehir Tiyatrosunun «Judith» oyunu üzerine bir eleştirisi çıktı. Bunun üzerine oyuncu Vera-Maria Eberle hakaret davası açtı. 14.4.21 günlü duruşmada uzlaşma sağlandı: Brecht masrafları üstleniyor ve hakaret ifade eden sözlerini geri alıyordu. Ancak, karşı avukatın, bunu Augsburg'taki üç gazetede birden yayınlaması üzerine Brecht buna barşı çıktı ve aslında eleştirisinde ısrar ettiğini açıkladı. Avukatın yeniden açtığı hakaret davasının 20.9.21 tarihli duruşmasında Brecht, oyuncu Eberle'ye 100 Mark ceza vermeye yada 10 gün hapse, avukata da 150 Mark cezaya yada 15 gün hapse yargılandı.

5. 4. 21 ve devamı günler

Frank parası, Maingau yöresi kaybedilen savaş sonucu Fransız işgali altındaydı. Mark büyük değer yitirdiği için, önemli maddeler ancak Frank ile alınabiliyordu.

Hagemann, Karl Hagemann, o zamanlar Wiesbaden Devlet Tiyatrosu yönetmeni, yazar ve yönetmen.

15. 4. 21

Aşk Maçı ve *Ödül Filmi,* Klette'ye verildiği bildirilen bu filmler kayıp.

25. 4. 21

Frankfurter, Eugen Frankfurter, önemli yurtdışı oyun gezilerinin menejeriydi.

7. 5. 21

Auer Dult, Münih'in Au semtindeki panayır.

19. 5. 21

Sophie Barger, «Baal»de kadın figür.

22. 5. 21

Yeşil Garraga, terekesinde taslak olarak bulundu.

17. 6. 21

Yeni Sahne, Brecht, Georg Kaiser'in oyununun Münih'te sahnelenmesini gördü.

19. 6. 21

Marie Teyze, Marie Zais (kızlık adı Brecht), 1871 Achern'de doğdu, 1939 Amerika'da öldü.

25. 8. 21

Tapla, Tahiti-Platosunun kısaltılmış şekli.

15. 9. 21

Marie Gottegebe, Brecht çevirisi, Fransızca orijinali «Marie Donadieu».

19. 9. 21

Soyka, Otto, Avusturyalı yazar. Dedektif motifli romanları var.

Armstrong filmi, herhalde Billy Amstrong'un oynadığı film.

Soyons amis, Cinna!, Arkadaş olalım, Cinna! (Karşılaştırınız: Corneille, Cinna 5.3.)

27. 9. 21

Bir papazın cinayetleri, bakınız: Paul Johann Anselm von Feuerbach, «Aktenmaessige darstellung merkwürdiğer Verbrechen» (1808/-11) - Garip Caniliklerin Belgesel Yazımları-. Brecht'in değindiği olay: «Franz Riembauer - Katil Tartuffe».

28. 9. 21

Qui mange du pape en meurt (Fransızca), Papa'nın elinden yiyen ölür. Papa VI. Alexander hoşuna gitmeyen kişilerin şarabına zehir koyardı. Alıntının yazarı belli değil.

1. 10. 21

Para Avlayan İnsanlık, Bu oyun tasarısı gerçekleşmedi.

2. 10. 21

odium vitae (Latince), yaşamdan nefret.

Berlinli Yahudi, sözü edilen kişi Hedda Kuhn.

Peccavi (Latince), Günahkarım.

3. 10. 21

«Dickicht» (Çalılıklar)dan metinler.

Kiepenheuer, «Baal»ı önce reddetti, daha sonra lektör olan Hermann Kasack'ın ısrarı üzerine 1922 yılında bastı.

4. 10. 21

Büchner'in Danton'u, Augsburg Şehir Tiyatrosu'nda oynandı.

24. 10. 21

Aşifteler kenti, Marianne Zoff'un operada çalıştığı Wiesbaden.

26. 10. 21

Germania söyleminde, söz konusu Tacitus'un etnografyasal yapıtı «Germania».

16. 11. 21

Olga Çehova'nın kocası, Brecht yanılıyor, film dramaturgu Jrosy, Olga'nın değil, bir arkadaşının kocası.

quensam Kulga, maruf bir Kulka: Avusturyalı şair Georg Christoph Kulka.

18. 11. 21

Kean olarak Bassermann, Alexandre Dumas'nın oyunu Kasimir Edschmid'in uyarlamasıyla («Kean yada Deha Ve Tutku»), Alman Tiyatrosunda (Deutsches Theater) oynandı.

Klöpfer, Götz olarak, «Götz von Berlichingen» Büyük Sahne'de oynandı (Grosses Schauspielhaus).

Dorsch bir vodvilde, Kaethe Dorsch, Andre Picard'ın «Kiki»sinde Küçük Sahne'den (Kleines Schaupielhaus) oynadı.

Chaplin, söz konusu filmler «Şarlo Kaynağı» ve «Şarlo Mahkum». Bau W, bu kim yada nedir saptanamadı.

25. 11. 21

Scala, yirmili yıllarda Berlin'in en büyük varyetesi.

Matray ve Sterna, o zamanlar çok başarılı dansöz çift olan Ernst Matray ve Katta Sterna.

Maenz, Aenne Maenz, Berlin'de bir sanatçı meyhanesinin sahibi.

2. 12. 21

Wendeverlag, «Die Wende», 1917 yılında Schwabing'te kurulan küçük bir yayınevi.

Blüthner Salonu, Berlin Lützowstrasse'de konser salonu.

Jaap Kool. 31. 12. 1891 tarihinde Amsterdam'da doğdu. Paris'te okudu, bale müziği ve enstrümantal müzik yazdı Karl Vollmöller'in, Ekim 1922'de Kurfüstendamm Tiyatrosunda galası olan «Die Scheßbuda» (Atış Pavyonu) oyunu için müziği de o yazdı.

3. 12. 21

Asfalt Cangıl trilogyası, tasarı olarak kaldı, hiçbiri gerçekleşmedi.

Wanglun, Alfred Döblin'in romanı «Wang-lun'un Üç Sıçrayışı».

Tekerlek, Johannes Vilhelm Jensen'in Şikago romanı. Brecht «Çalılıklar» için bundan yararlandı.

7. 12. 21

Biz Ölüler Uyanınca, Henrik Ibsen'in oyunu. Lessing Tiyatrosunda 2. 12. 21 günü yeniden sahnelendi.

11. 12. 21

Esther, Saron gülü, belki Esther Warschauër söz konusu.

23. 12. 21

Vahşi Sahne, Berlin Batı Tiyatrosu (Theater des Westens) kabaret. Kantstrasse'de, Trude Hesterberg yönetiminde. Brecht'i ona Walter Mehring götürmüş.

Ocağın son Günleri 22

Mavi Kuş, Rus göçmenlerin yoğun katılımıyla kurulan tiyatro.

10. 2. 22

sua res, quae agitur, (Latince), onun işi söz konusu olan.

12. 2. 22

Troglodyte, buzul çağ mağara insanı.

Oyun yazarı, tiyatro kuramcısı ve şair Bertolt Brecht (10 Şubat 1898-14 Ağustos 1956); sanatı bir anlık esinlenmenin yetkin ve ideal bir dışa vurumu olarak algılayan klasik burjuva sanat anlayışının yerine üretici ve sanatsal çalışmayı öne çıkarıp, toplumcu sanatı savundu.

Gençlik yıllarında anarşist-nihilist bir felsefe üzerine yaşamını kuran ve yazan Brecht'in 1924 yılında Marksizmi incelemeye başlamasıyla birlikte, yıkıcılığın, yapıcılığa inaçsızlığın inanca doğru değiştiği süreci yapıtlarından da izlemek olası.

1920-1922 yılları arasında kendine özgü şiirli, yer yer öfkeli bir dille tuttuğu bu güncenin; günlük yaşamın güçlükleri ve çelişkileriyle, karmaşık ilişkilerin yıpratıcı etkisiyle başa çıkmaya çalışırken sanatçı üretkenliğini yitirmediğini göstermesi bakımından ilgi çekici olacağı kanısındayız.

9 789757 275411